

Evangelisering – missionens fokus

Redaktør Mogens S. Mogensen

Ny Mission 15

Unitas Forlag
i samarbejde med
Dansk Missionsråd
2008

Evangelisering – missionens fokus

Ny Mission nr. 15

Redigeret af Mogens S. Mogensen

©Unitas Forlag
Peter Bangs Vej 1D
2000 Frederiksberg
Telefon: 36 16 64 81
Fax: 38 11 64 81
E-mail: info@unitasforlag.dk

Udgivet i samarbejde med Dansk Missionsråd

1. udgave, 1. oplag

Omslag: Pedersen og Pedersen, Århus
Omslagsfoto: Henrik Sonne Petersen, mfl.

Tryk og sats: Rødding Bogtrykkeri ApS

ISBN: 978-87-7517-808-7
ISSN: 1399-5588

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af indholdet eller dele heraf er kun tilladt i overensstemmelse med overenskomst mellem Undervisningsministeriet og CopyDan eller med forlagets skriftlige samtykke.

Indhold

Mission, evangelisering og omvendelse <i>Af Mogens S. Mogensen</i>	side 5
Tilbagevendelse - evangelisering i Armenien <i>Af Per Damgaard Pedersen</i>	side 8
"For jøde først..." - evangelisering blandt jøder <i>Af Susan Perlman</i>	side 17
Stueren og ikke-stueren mission i lyset af dagens jødemission <i>Af Kai Kjær Hansen</i>	side 24
Vidnesbyrd i kontekst - evangelisering blandt muslimer i Bangladesh og hinduer i Indien <i>Af Jonas Adelin Jørgensen</i>	side 42
Afrikanske evangelister - evangelisering i en luthersk kirke i Nigeria <i>Af Bøje Pedersen & Timawus Linus</i>	side 50
Evangelisering og socialt arbejde - erfaringer fra en luthersk kirke Tanzania <i>Af Stephen Munga</i>	side 55
Evangeliet som Guds kraft - evangelisering i apostolske/pentekostale kirker i Afrika <i>Af Jørgen Mortensen</i>	side 62
Filippinske migranter som evangelister - også i lande hvor mission er forbudt <i>Af Heinrich W. Pedersen</i>	side 74

Teltmakere - fulltidsambassadører for Jesus <i>Af Steinar Opheim</i>	side 80
Udfordringer fra en ikke-læsende verden <i>Af Viggo Søgaard</i>	side 85
Evangeliseringsforståelsen i Lausanne-bevægelsen – fra 1974 på vej mod 2010 <i>Af Birger Nygaard</i>	side 90
Evangelieformidling og Kristus-vidnesbyrd i nyåndelige miljøer <i>Af Ole Skjerbæk Madsen</i>	side 97
Church of Love - evangelisering blandt muslimer i Danmark <i>Af Massoud Fouroozandeh</i>	side 104
Internettet som missionsmark <i>Af Asbjørn Asmussen</i>	side 110
Evangelisering som kristendommens "esse" - snart også i folkekirken <i>Af Hans Raun Iversen</i>	side 116
Evangeliseringens teologiske forankring i gudstjenestefejring, inkarnation og treenighed <i>Af Henrik Sonne Petersen</i>	side 126

Mission, evangelisering og omvendelse

Af Mogens S. Mogensen

Mission var i mange år et negativt ladet ord, ikke bare i sekulariserede kredse af befolkningen, men også i mange kirkelige sammenhænge. Frikirker, Indre Mission og missionselskaberne talte om mission, men i toneangivende kredse i folkekirken var mission ikke på dagsordenen. Denne situation har ændret sig i de senere år. Enhver virksomhed med respekt for sig selv skal i dag have en "mission statement", der minder alle medarbejderne om, hvad der er virksomhedens "mission", og der er også eksempler på, at virksomheder taler om deres medarbejdere som virksomhedens "missionærer", der skal gøre den kendt i samfundet. Nu er ordet mission også ved at blive et plus-ord i flere og flere kirkelige kredse.

I forbindelse med menighedsrådsvalget i 2004 blev "Kirke hos os" - hæftet sendt ud til alle menighedsråd, og selv om der var et stærkt fokus på mission, blev det godt modtaget og også i forskellige kirkelige sammenhænge brugt som studiemateriale. Det samme år blev den første folkekirkelige missionskonference afholdt, og nu er det blevet en tradition, at biskopperne hvert andet år er vært for denne konference, der samler repræsentanter for næsten hele kirkelivet.

I den blå betænkning om "Opgaver i sogn, provsti og stift", som Kirkeministeriet udgav i 2006, står det lige frem, at "Folkekirkens mission som kristen kirke er at forkynde Kristus som hele verdens frelser. ... Kirkens overordnede opgave danner udgangspunkt for de konkrete former, kirkelivet får i sogn, provsti og stift. Alle konkrete målsætninger må dybest set tjene denne opgave." Nu er det slået fast: Folkekirkens opgave er mission.

Spørgsmålet er imidlertid, hvad mission så egentlig er. I Kirkernes Verdensråds dokument om "Mission and Evangelism in Unity Today" fra 2000 gives en bred definition af mission:

"Mission" indebærer en holistisk forståelse: at forkynde og dele evangeliets gode nyheder i ord (*kerygma*), handling (*diakonia*), bøn og gudstjeneste (*leiturgia*) og i vidnesbyrdet om det kristne liv i

hverdagen (*martyria*); undervisning som opbyggelse og styrkelse af folk i deres forhold til Gud og til hinanden; heling (healing) som helhed og forsoning i *koinonia* – fællesskab med Gud, fællesskab med mennesker og fællesskab med skaberværket som et hele.

Man kunne også kort formulere det sådan, at mission er det, som kirken (i forlængelse af Jesu sendelse til verden – Joh 20,21) er sendt for at være, gøre og sige. Vi har som kirke til opgave at "være" et gudstjenestefejrende fællesskab i vort lokalsamfund og i verden. Vi har som kirke til opgave at "gøre" kærlighedens gerninger (diakoni) i tjeneste for vor næste, der har hjælp og omsorg behov. Og så har vi som kirke til opgave at "sige", eller dele, evangeliet om Jesus Kristus med vore medmennesker.

Gudstjeneste (inkl. kirkelige handlinger) – at kirken skal være et gudstjenestefejrende fællesskab – er kirkens kerneydelse, som de allerfleste anerkender. Der er også – trods de store og berettigede forventninger til velfærdssamfundet og til international u-landshjælp – en voksende forståelse for, at diakoni hører med til kirkens opgaver. Det ligger imidlertid noget tungere med det, vi som kirke og kristne skal "sige".

Her støder vi så på et andet af de ord, som vi i mange år har haft svært ved at bruge i mange kirkelige sammenhænge, nemlig ordet evangelisering. Ovennævnte dokument fra Kirkernes Verdensråd definerer evangelisering således:

"Evangelisering" fokuserer – uden at udelukke nogle af de forskellige dimensioner af mission – på eksplicit og bevidst at lægge stemme til evangeliet og herunder at invitere til personlig omvendelse til et nyt liv i Kristus og til efterfølgelse.

En afrikansk bidragsyder til denne bog, biskop Munga fra den lutherske kirke i Tanzania, er af den opfattelse, at vore problemer med evangelisering "skyldes, at der i vor moderne verden har bredt sig en opfattelse af, at religion er noget privat. Mange steder i verden kan man dele mange ting med hinanden, blot ikke tro." Desuden peger han på, at henvisninger til de fejl, som kirken har begået i forbindelse med evangelisering rundt om i verden, desværre har lukket munden på kirkerne især i Europa og har kvalt evangeliseringens ånd i mange kristnes hjerter.

I Kirkernes Verdensråds definition af evangelisering indgår også ordet omvendelse, et ord, som vi nok har haft det allersværest med. I Jesu

forkyndelse spillede det imidlertid en helt central rolle. Da Jesus påbegyndte sin offentlige virksomhed, skete det med ordene: "Tiden er inde, Guds rige er kommet nær; omvend jer og tro på evangeliet!" (Mark 1,14). Det er tankevækkende – og beroligende – at verbet "omvende" næsten aldrig optræder i Ny Testamente med nogen apostel (missionær) eller nogen anden kristen eller kirken som subjekt, deres opgave begrænser sig til at være vidner. Subjektet er Gud eller det enkelte menneske, og omvendelse er altid omvendelse til Kristus – fordi Guds rige i ham er kommet nær.

Samtidig med en ydmyg erkendelse af, at der i kristendommens og kirkens navn er begået fejl og overgreb, når det gælder mission, evangelisering og omvendelse, er tiden måske alligevel inde til, at vi igen får frihed til at tage disse ord i vor mund. Ikke fordi vi for enhver pris skal bruge netop disse præcise ord, men fordi vi som menigheder og kristne organisationer er nødt til at holde fast i den virkelighed, som disse ord udtrykker. Mission, evangelisering og omvendelse hører med til enhver kristen kirkes DNA.

Som det bl.a. fremgår af Kirkernes Verdensråds definition på mission, så er der mange vigtige dimensioner i kirkens mission. Mission er en helhed, og derfor er det problematisk at adskille disse dimensioner eller at prioritere dem. Formidlingen af evangeliet, historien om Jesus Kristus, som giver mening om mål til både den kosmiske historie, verdenshistorien, og det enkelte menneskes livshistorie, må imidlertid altid være i fokus. I de seneste årtier er der desværre ikke udgivet mange bøger på dansk om evangelisering, og derfor har vi valgt at tage dette tema op i dette nummer af Ny Mission under overskriften "Evangelisering – missionens fokus".

Denne bogs 17 bidragydere videregiver deres forståelse af, erfaringer med og refleksioner over evangelisering i Asien, Mellemøsten, Afrika, Latinamerika og Europa, og kan forhåbentlig dermed give inspiration til, hvordan evangeliseringen også kan foregå herhjemme, og hvordan vi også kan deltage i evangeliseringen rundt om i verden.

Tilbagevendelse - evangelisering i Armenien

Af Per Damgaard Pedersen

Evangeliseringens forudsætning i Den Apostolsk Armenske kirke er, at alle armeniere dybest set er kristne, og dens middel er oplæring gennem personligt nærvær. Derfor tales der heller ikke om omvendelser, men om tilbagevendelser. De største problemer for evangeliseringen er manglen på præster og den splittelse, som tilstedeværelsen af flere kirker indebærer. Den åbne modstand fra ateismen er ikke længere et problem, men nu er udfordringen at møde den skjulte ateisme.

Da vi kørte ind i landsbyen, kom en hund løbende over vejen. Den blev fulgt af 16-17 drenge, der så ud som var de taget lige ud af *Lille Virgil*. Et par gamle koner kiggede ud af dørene. Ellers var landsbyen tom. Efter en lang periode med regn var vejret netop skiftet til solskin. Og hvad gør man så? Hvis man er armensk bonde, går man ud og slår hø, selvfølgelig. Men hvis nu man er en præst på evangeliseringstur? Ja, så grynter man.

Fader Sassoun gryntede. Han mumlede noget om, at det ski da er umuligt at lave noget som helst fornuftigt, når folk lever efter vejret og ikke ved, hvad en kalender er. Så satte han sig på en bænk og så ud, som om han hellere ville være blevet i Californien, hvor han har været præst i 14 år. Efter et stykke tid samlede han sig.

"Nå, men nu vi er her, kan jo lige så godt ... Hej, kom her, drenge!" De standsede hundejagten og kiggede. "Kom lige, jeg vil gerne snakke med jer!" De tøvede lidt og nærmede sig så. "Øh, dav," sagde en. "Du er da en præst, ik!," sagde en anden. "Ja, man kan se det på dit tøj. Det er sådan mærkeligt ... øhm, jeg har set det i fjernsynet." "Jo, jeg er jeres præst, og nu skal I høre, hvordan I skal sige, når I møder en præst. I skal sige "Velsign os, hellige fader". Sådan hilser man på præsten. Kan I sige det?" - "Veslin ... velsign os, fader ... hellige fader." - "Nemlig, drenge, sådan skal I sige, når jeg kommer. Og så svarer jeg: "Må Gud velsigne jer!" Fordi Gud er helt oppe i himlen, men han er alligevel vores far."

Drengene kigger på hinanden. "Kan I bede Fadervor?" – "Min bedstefar beder tit," siger en af drengene. "Han går ud til den der korssten derovre." Han peger. "Min mor har lært mig at bede Fadervor," siger en anden. "Hun kan ikke huske alle ordene, men når jeg er syg, beder hun altid. I vinter havde jeg lungebetændelse." – "Ja så," siger fader Sassoun. "Nu skal I også lære at bede. Sig efter mig, *Fader vor, du som er i himlen ... Vi tager den fem-seks gange.*" – "O.k., drenge, nu kan I bede," siger fader Sassoun og holder højre hånd frem. "Og når vi slår korsets tegn, så gør vi sådan her." Han samler tommel, pegefinger og langemand. "Det er ligesom, når man skriver, bare uden blyant. De sidste to fingre skal I bøje ind i hånden, sådan her."

Drengene fumler og griner. Det er ikke let, men det er både sjovt og helligt. Inden længe har de lært det. "Vores Gud er tre, det er derfor, vi har tre fingre samlet. Der er Faderen, Sønnen og Ånden, og det er et mysterium, som jeg måske vil fortælle jer om en anden dag. I dag vil jeg bare fortælle om de to fingre, her inde i hånden. Det er Guds Søns mysterium. For han er både Gud (fader Sassoun peger på den ene finger), og han er menneske ligesom os (han peger på den anden finger). Og når vi slår korsets tegn, så beder vi ham om at være med vore tanker inde i hovedet (han sætter de tre fingre mod panden) og vores tro inde i hjertet (fingrene mod brystet), og når vi så rører ved venstre skulder og går over til højre skulder, så er det ligesom når vi åbner en dør. Vi åbner vores hjerter dør, sådan at Guds Ånd kan komme ind i os."

Drengene prøver. De kludrer og fniser og er samtidig alvorlige. Til sidst lærer de det rigtigt. "I er godt nok dygtige, drenge! I har både lært at bede og at slå korsets tegn. Og hvad er det så, I skal sige, når jeg kommer næste gang?" Som med én mund svarer de: "Velsign os, hellige fader!" – "Nemlig! Når jeg kommer i næste uge, skal I sige sådan til mig, og så vil jeg bede Gud velsigne jer. Stik så bare af med jer!"

Drengene stak ikke af. De blev stående. "Hellige fader," sagde en lille gut. "Min bedstemor laver *chraslamah*, vil du ikke spise hjemme hos os? Det er min livret." – "Er det gede-*chraslamah*?" – "Ja, min storebror slagtede i morges." – "Uhm, det elsker jeg, men jeg skal altså videre til en anden landsby."

I den anden landsby skete det samme. De voksne var taget ud at slå hør, og det var en streg i regningen, men knægtene blev kristeligt kompetente.

Kompetence

Det Danske Bibelselskab støtter Det Armenske Bibelselskab i dets anstrengelser for at nå ud til udkantsområderne. Arbejdet foregår indenfor rammerne af Den Armenske Apostolske Kirke. Det er den armenske folkekirke, som er en af de orientalsk-orthodokse kirker.¹

Når en dansk evangelist første gang møder en gruppe totalt kirkefremmede drenge, vil han nok begynde sådan her: "Tag og kom her, så skal jeg fortælle jer en historie." Han vil fortælle om den blinde Bartimæus, om Kristi opstandelse eller en af de andre gode historier. I håb om, at Guds Ånd vil virke sammen med det forkyndte ord og skabe tro i deres hjerter.

Fader Sassoun startede et andet sted. Han gav drengene en første indføring i kristen praksis. I tillid til, at Guds Ånd udfolder sit liv i denne praksis. Først lærte drengene, hvordan man hilser rigtigt på en præst. Det er vigtigt i en statusorienteret kultur. Her er der forskel på folk, og hvis ikke man ved, hvordan man hilser på en ældre mand, en lærer, en ung pige eller en præst, kan man ikke indtræde i et fællesskab med dem. Drengene fik lært en færdighed, som gør, at de kan begå sig i kirken, og som gør, at præsten bliver en tilgængelig del af deres verden.

Drengene lærte også at bede den bøn, som er den centrale i det kristne liv. Og de tog det første skridt i retning af at blive liturgisk kompetente. Dette at slå korsets tegn er en helt grundlæggende gestus i både gudstjenestelivet og i fromhedslivet. Man gør det måske hundrede gange under messen om søndagen og ellers, før man spiser, når man læser Bibelen, når man vågner, og når man går forbi en ruin, som engang var en kirke.

Forudsætningen for fader Sassouns evangelisering er inklusiv: *Vi er kristne. Alle sammen og allerede.* Det er lige så selvfølgelig et faktum som det, at vi er armeniere. I overensstemmelse med denne forudsætning er evangeliseringens mål at gøre folk kristeligt kompetente. Som fader Sassoun siger: "Vi sidder så tit i Etchmiadzin (kirkens hovedsæde) og jamrer, "Åh, alle de kirker, kommunisterne ødelagde", og "Kirken er der slet ikke mere." Men hver gang jeg tager ud i landsbyerne, så ser jeg, at kir-

¹ For den armenske kirkes selvpræsentation, se Malachia Ormanian, *L'eglise Armenienne*. Deuxieme edition, revue et annotée. Anteleias-Liban: Imprimerie du Chatholisat Armenien de Cilice, 1954, samt den armenske apostolske kirkes hjemmeside, www.etchmiadzin.am.

ken er der alligevel. Når jeg kommer, kommer folk!" Og så tilføjer han tørt: "Hvis de altså ikke lige er ude at slå hø."

Evangeliseringens middel er oplæring gennem personligt nærvær. Præsten ikke bare kaldes for "fader", det er også den rolle, han forventes at spille. Det er på én gang højtideligt og åndeligt, og samtidig meget familiært og dagligdags. Hvis præsten optrådte som evangelist af den profetiske type, der konfronterer folk med deres ufrelsthed og moralske forfald og derefter stiller dem overfor et valg mellem at være troende eller ej, ville disse mennesker ikke vide, hvad de skulle stille op med ham. Indenfor deres verden er det pladsen som den åndelige fader, der står åben og venter på at blive indtaget. Det er fra en fader, som er til stede i deres dagligliv, at de er åbne for at blive tiltalt med den kristne lære og oplært i dens praksis. Derfor var det ærgerligt, at fader Sassoun ikke havde tid til at spise *chraslamah* hos den lille guts familie. Det har han nu sikkert fået lejlighed til senere. Siden det første besøg i landsbyen, som jeg fortalte om ovenfor, har han været der adskillige gange. Han har lært dem sange fra messen og læst tekster fra evangelierne sammen med dem. Det første hold er blevet døbt.

Det er kendetegnende for mange evangelister, at en enkelt bestemt bibeltekst har en særlig betydning for deres selvforståelse. Ofte er det beretningen om Paulus på Areopagos. For fader Sassoun er det lignelsen om den gode hyrde, der tager ud for at finde det fortabte får. Hans selvforståelse er formet af denne lignelse. Det er denne tekst, han gerne vil gentage i sin evangelisering.

Tilbagevendelse

I Armenien sker der ingen omvendelser. Der sker tilbagevendelser. Når man taler med en nydøbt, er det altid dette udtryk, hun eller han bruger. "Vi er vendt tilbage." Flertalsformen "vi" er karakteristisk. Hvis man er en nysgerrig vesterlænding, kan man godt få lyst til at spørge efter den individuelle begrundelse: "Hvad var det for dig personligt, der fik dig til at vælge at blive døbt?" Hvis man spørger sådan, vil man ofte få et svar, der handler om noget helt andet: "Jamen, vi er jo rigtig mange, som vender tilbage til kirken." Svaret handler om fællesskab og enhed, og sådan kan man spørge i vest og få et svar i øst.

Den bibeltekst, som de tilbagevendte oftest selv bruger som tolkning af deres livsvending, er lignelsen om den fortabte søn. Ham, der vender hjem og modtages af sin far. Eller historien om Martha, hvis liv

går op i at arbejde hårdt og målrettet, og Maria, der sidder og lytter til Herren og på den måde vælger noget meget bedre. For mange spejler disse to personer forskellen mellem et liv styret af partiparoler om arbejdets patriotiske værdi og et virkeligt liv, hvor den åndelige dimension er den vigtigste.

Det største brud i Armeniens nyere historie er Sovjetunionens sammenbrud. Nu var der endelig frihed. Og som de fleste armeniere forstår det: "Frihed til at være dem, vi er." Det er denne forståelse af, hvad frihed er, man ofte møder i orientalske og slaviske egne af verden. I en vestlig kultur er det et andet frihedsbegreb, som gør sig gældende. Valgfrihed, nemlig. "Individets frihed til at selv vælge, hvem man vil være."

I Armenien findes begge frihedsbegreber på forskellige niveauer. Den vestlige valgfrihed er officielt statens grundlag. Den er stadfæstet i den nye republikks grundlov, som sikrer menneskerettighederne og forbyder enhver form for diskrimination. Men set indefra, fra et armensk kulturelt perspektiv, virker det mest som et importprodukt fra en anden verden. "Ét folk, ét fædreland, én kirke," står der skrevet med store røde bogstaver på portalen, når man kører ind i Etchmiadzin, hvor kirkens hovedkatedral ligger. Denne sætning formulerer den armenske selvforståelse bedre, end grundloven gør det. Overalt møder man en bevidsthed om, at det vigtigste i verden er givet på forhånd. Gud, nation og fædreland er ikke noget, der kan vælges. Hverken til eller fra. Dette er den kulturelle ramme, som evangeliseringen finder sted i, og som gør, at de omvendte forstår sig selv som de tilbagevendte.

Det skulle altså være tydeligt nok, at tilbagevendelserne er grundlagt på en essentialistisk identitetsforståelse. I den vestlige kulturkritik bliver der løftet mange manende pegefingre imod sådan en forhåndsfastlæggelse af identiteten, fordi den kan misbruges til tvang og social kontrol. Og det skal ikke nægtes, at det ofte er tilfældet. Det skal blot fremhæves, at den gængse armenske identitetsforståelse ikke er motiveret af et ønske om at kunne tvinge andre. Den er udtryk for dyb solidaritet og taknemmelighed: "Alt, hvad vi har, og alt, hvad vi er, har vi fra dem, som levede før os." Man kan godt sige, at en armenier frem for alt er en arving. Hans virkelighed er den, han har fået af sine forfædre, som har elsket og arbejdet, bygget og sunget, opfundet og dyrket, studeret og filosoferet, troet og kæmpet.

Heri består den armenske patriarkalisme. Fædrene er forudsætningen. Ikke som dominerende, men som donerende. De gav sig selv og sat-

te stædigt deres vilje ind på at bevare deres identitet som kristne armeniere igennem en historie, som er præget af kamp. Først under de persiske og byzantinske rigers undertrykkelse. Senere under det religiøst og etnisk motiverede folkemord i Tyrkiet. Og til sidst gennem de 70 års kommunistisme. Efter folkemordet forstår armenierne sig som de overlevende. Og efter kommunismens fald som dem, der har frihed til at tilegne sig deres arv. Eller med andre ord: Som dem, der har frihed til at vende tilbage.

Hvis det da ikke er for sent. På en evangeliseringstur besøgte vi en 96-årig mand. Han sagde: "Jeg ved ikke, hvem jeg er, for jeg er ikke den, jeg er. Jeg er armenier, men jeg kan ikke bede. Jeg har aldrig lært det, og nu er mit hoved for gammelt." Denne fortvivlelse har den kommunistiske sekularisering styrtet mange i. Særligt den ældre generation bærer på en sorg over et uopretteligt tab.

Hvad de unge angår, er de mere præget af optimisme. Mange af de 24.000 universitetsstuderende i Yerevan orienterer sig imod "Europa", både i fremtidsvisioner, omgangsformer og klædedragt. For de fleste to-neangivende studerende er "Europa" ensbetydende med menneskers ligeværd, muligheder efter kvalifikationer og en ende på korrupsion og oligarki. Disse unge henviser kun sjældent til kirken, når de drømmer om fremtiden eller kritiserer nutidens uretfærdighed i samfundet. Det kan man godt beklage. Men man møder mange eksempler på, at kirken er en naturlig del af deres personlige liv. I midtbyens kirker går der dagen igennem en stadig strøm af unge mænd og kvinder, som tænder lys og beder. I skrivende stund er det ottende ALPHA-kursus på to år netop blevet afsluttet. Kurserne har været fulde af studerende.

Også for disse bevidste unge gælder det altså, at når kirken kommer, kommer de. Denne åbenhed for kirken – også på sekulære statslige fakulteter – blev illustreret sidste år. I forbindelse med 800-års jubilæet for den armenske retstænkter, Mechitar Gosh, blev der arrangeret en pilgrimstur til det kloster, hvor han boede. Alle deltog. Professorer, studenter og ansatte. Der blev holdt messe med en særlig forbøn og velsignelse. Således "vendte de tilbage til kilden for den armenske retstænkning," som det lød i indbydelsen. Og som arrangøren sagde til mig bagefter: "De har ikke brug for argumenter, alt, de behøver, er en anledning."

Nu er der naturligvis forskellige former for tilbagevendelse. Ligesom mennesker er forskellige, er det også forskelligt, hvor dybt en tilbagevendelse griber. Når en tilbagevendelse er smukkest, har den de samme udtryk som en klassisk omvendelse. Glæde i øjnene. Fred i hjertet.

Hengivelse i bønner og fokus på at gøre godt og tjene andre. Det særligt armenske er, at denne forvandling ikke forstås som en identitetsforandring til noget andet end det, man var før. Den forstås som egentliggørelse. Som en overgang fra et liv som fremmed fra sig selv og til at virkeliggøre sandheden om sig selv som armenier.

Problemer for evangeliseringen

Den hindring, der opleves som den mest påtrængende, er mangel på ressourcer. I hovedstaden er kirkerne altid fulde, men det er, fordi der er så få. Der er 40 præster og 15 brugbare kirker. Kirken gør en stor indsats for at uddanne flere præster. Sidste år var der ca. 185 studerende på kirkens to fakulteter. Det skal holdes sammen med, at der er omkring 240 aktive præster i hele landet. At disse to tal ligger så tæt på hinanden, er et tegn på at den armenske kirke forholdsmæssigt vokser meget hurtigt. Der skal dog stadig uddannes mange præster, før alle landets 3,2 million indbyggere har adgang til en præst og mulighed for at deltage regelmæssigt i en gudstjeneste. Et skøn går ud på, at der hver søndag holdes mindre end 150 gudstjenester i hele landet.²

Det problem, der opleves som det mest oprørende og ødelæggende, har med kirkens splittelse at gøre. At der er flere kirker til stede i samme land, er ofte nedbrydende for det kristne vidnesbyrds troværdighed. I en kultur, som hylder forestillingen om, at kirke og nation bør være ét, bliver problemet akut.

De armenske katolikker og de armenske evangeliske har været til stede i mange år. Selv om mange beklager, at folket ikke er samlet i den ene oprindelige kirke, er de langt hen ad vejen accepteret fra den apostolske kirkes side. Medvirkende til accepten er, at disse kirker har en positiv agenda og koncentrerer sig om kristenliv og diakoni. Alt sammen ting, det er svært at have noget imod.

De pentekostale evangelister er en helt anden sag. De skaber megen forvirring i befolkningen og stærk vrede i kirken. Pinsebevægelsen er relativt ny her i landet og har stærke bånd til Assemblies of God i USA og Livets Ord i Sverige. Bevægelsen er i udpræget grad kendetegnet af en

² For de bedste statistiske oplysninger, se *Church, State and Religion in Armenia*. Issue Paper prepared by the Arak-29 Foundation (Yerevan). Research Team Leader: Thomas J. Samuelian. <http://www.arak29.am/index.php>, (klik på «Church», derefter på «Future of the Armenian Church»).

appel om separation fra lunkne kirker, der ikke besidder det fulde evangelium. Dens evangelisering i Armenien er direkte forbundet med anti-apostolsk virksomhed med anklager om ritualisme og afgudsdyrkelse. Ved på den måde at bringe den apostolske kirke i miskredit opnår de pentekostale en vis vækst. Spørgsmålet er, om ikke de ødelægger mere, end de bygger op. Det var ønskværdigt, om de standsede alle aktiviteter, indtil de fik udviklet et mindstemål af kulturel forståelse og fik skaffet sig en smule indblik i den apostolske kirkes liv og lære.

Det tredje problem er et problem, som ikke findes længere. Det har været meget stort, og derfor skal det nævnes her: Den ateistiske polemik fra de intellektuelle er hørt op. Det er noget, man stadig kan fornemme et lettelsens suk over. De fleste fremtrædende kulturpersoner er uddannet i Sovjet-tiden, men har forladt deres anti-religiøsitet til fordel for en positiv indstilling til kirken. Evangeliseringen er ikke længere oppe imod en kvælende kold ateistisk modvind. Det er noget, kirken glæder sig over, og som giver frimodighed.

Hvad intelligentsiaens nye indstilling angår, er filosofen Shakaryan et typisk eksempel.³ Han holder fast i den opfattelse, at Gud er en menneskelig forestilling og ikke nogen selvstændig virkelighed uden for mennesket. Men når det er sagt, så afviger han fra den gamle tids partilinie. Han slutter nemlig, at når mennesket har en forestilling om Gud, så må gudsdyrkelse også være noget, der hører med til at være menneske. Og for en armenier vil det selvfølgelig sige at tilhøre den kristne kirke.

Dermed er marxismen slået om i sin historiske modsætning. Før, i Sovjettiden, havde man en åben og offentligt formuleret anti-kirkelighed og en skjult ikke-offentlig tilslutning til kirken med hemmelige møder og dåb i smug. Nu er det en offentligt formuleret kirkelighed, der tegner billedet, mens modstanden mod kirken er blevet skjult og uformuleret. Det betyder, at modstanden mod kirkens evangelisering kan være svær at få øje på. For modstanden har ikke karakter af bekæmpelse, men af tilbagetrækning. Der er nærmest ingen, som offentligt benægter at være kristne, men der er mange, som ikke synger med på bekendelsen i kirken. Alle er enige om, at den armenske kirke har central betydning, men mange placerer sig i dens yderste periferi.

³ Shakaryan, *Pilisophayotyun (Usoumnakan dzernark)*. Erevan: Erevani hamalsarani hrata-raktsutjoun, 2005 (Armensk).

Som altså Shakaryan, der her trækkes frem, fordi hans filosofi også er efter-marxistisk i den forstand, at hans mål ikke er at forandre virkeligheden, men at beskrive den, som den er. Shakaryans overvejelser ender i en slags agnostisk kirkelighed. Han afviser Guds realitet, men fastholder forestillingen om en kristen identitet. Dermed beskriver han dagens konkrete armenske virkelighed mere præcist, end mange i kirken gør det. Og samtidig bedre, end jeg har gjort det i denne artikel indtil nu.

Hermed er vi fremme ved det sidste problem, der skal nævnes. Både kirkens billede af sig selv og dens billede af det folk, den skal tjene, er blevet formet af de seneste års tilbagevendelsesbølge. I de seneste år har kirken gjort den erfaring, at folk allerede tror på Gud, og at præsterne er velkomne. Disse erfaringer har været massive og har gjort så stort et indtryk, at kirken har svært ved at se ud over dem. Derfor har det været nærliggende at forstå den historiske frihed som en overgang *fra ateisme til kristen tro*. Tager man imidlertid Shakaryan med i sin betragtning, vil man begynde at spørge, om der måske ikke snarere er tale om en overgang *fra bekendelsens skjulthed til benægtelsens skjulthed*.

Noget tyder på det. De fleste præster gør i tiltagende grad den erfaring, at der findes armeniere, som hverken tror, at Gud kan findes, eller har noget særligt ønske om at vende tilbage. Det er en erfaring, som indtil videre har været så svag, at den ikke har gjort noget afgørende indtryk på kirken. En medvirkende årsag er sikkert, at der har været så få præster, at de har haft mere end nok at gøre med dem, der gerne vil vende tilbage, og ikke haft tid til andet. Derfor er kirkens evangeliseringspraksis målrettet mod de mennesker, som ikke har behov for meget mere end en anledning. At udvikle en praksis til at møde de armeniere, som ikke regner med Gud og ikke længes efter fællesskab med ham, er et problem, som kirken knap er gået i gang med at se på. Efterhånden som tilbagevendelsesbølgen ebber ud, og præsternes antal tager til, vil denne udfordring blive påtrængende. Og så vil evangeliseringen i Armenien begynde.

Per Damgaard Pedersen, f. 1967, cand. theol., er lektor ved Gevorkean Theological University, Holy Etchmiadzin, Armenien. Han blev i 2004 ordineret i Viborg stift og udsendt af Dansk Armeniermission til en stilling som dansk præst i Armenien, lærer ved Den Armenske Apostolske Kirkes fakulteter og konsulent for KatholikosKarekin II. Han har siden 2005 været medlem af The Theological-Commission, World Evangelical Alliance.

"For jøde først .." - evangelisering blandt jøder

Af Susan Perlman

Efter Holocaust er der mange kristne ængstelige for at møde jøder på en måde, der kan opfattes som anti-semitisk. Denne forsigtighed må dog ikke føre til, at kristne undlader at fortælle jøder om Jesus Messias. Evangelisering blandt jøder kan foregå på mange måder, bl.a. ved brug af litteratur og telefonopkald. I personlige samtaler med jøder er det vigtigt at forsøge at besvare deres indvendinger. Vigtigst er dog bønner for jøder.

Hvorfor evangelisere blandt jøder?

Hvad gør man, når det mest kærlige, man kan gøre, er at fortælle nogen noget, de ikke ønsker at høre? Hvordan fortæller man noget til nogen, som er vigtigt – ja, livet om at gøre for dem, når de tror, at de allerede ved, hvad du vil sige, og har afgjort sig for, at det ikke gælder dem? Hvornår er det rette tidspunkt til at sige noget, som skaber modstand? Findes det overhovedet?

Disse spørgsmål er ikke bare hypotetiske. Hvis ellers vi har omsorg, står vi over for spørgsmålene, når vi skal forholde os til familie og venner. Fordi vi ikke er ligeglade, fortæller vi dem sandheden så kærligt, som vi kan – selv om deres reaktion kan være anledning til smerte.

Det er præcist det, som er sagen, når det gælder evangelisering blandt jøder. Det jødiske folk, som jeg selv er en del af, har det næsten som en forpligtelse ikke at ville høre evangeliet. Mange tror, at de allerede ved, hvad vi vil sige, og har på forhånd besluttet, at det ikke er relevant for dem. Og dog er det mest kærlige, vi kan gøre, at fortælle dem – så betænksomt og omsorgsfuldt, som det lader sig gøre – at troen på Jesus er relevant for dem. Alligevel er mange kristne af den opfattelse, at jøder ikke har behov for Jesus. Hvordan kan det være?

Det jødiske folk har en lang historie med forfølgelse. Ulykkeligvis er det ikke mindst kirken, der har skrevet sig ind i den historie. Kristne kender den historie og den kendsgerning, at nogle, som gjorde krav på at repræsentere Jesus, brugte hans navn til overgreb på det jødiske folk. Post-holocaust Europa er meget forsigtig med ikke at gøre noget, som kan op-

fattes som antisemitisk. Som en, der selv er jøde, og som er kommet til tro på Jesus, er jeg taknemlig for denne ængstelse for som kristen at komme til at gøre noget, der kan tolkes som antisemitisk. Især når den betyder, at folk udviser større omtanke og kærlighed, når de deler evangeliet.

Samtidig er der kristne, hvis ængstelse har ført dem i en anden retning. De har draget den konklusion, at jøder ikke har brug for Jesus. Og at det er ukærligt og arrogant – ja endda antisemitisk – bare at antyde, at de måske har det. I mange tilfælde drages sådanne konklusioner på baggrund af diskussioner med jødiske venner, hvis mening disse kristne sætter stor pris på. For når man har respekt for nogen og bryder sig om dem, er det naturligt at lytte til deres vurdering. Ikke mindst, når de taler med stor overbevisning.

Og dog, Jesus talte også med stor overbevisning, da han sagde: "Jeg er vejen, sandheden og livet. Ingen kommer til faderen uden ved mig" (Joh 14,6). Jeg tror, at en accept af det, Kristus siger, indebærer en accept af det privilegium og den byrde, det så også er, at kommunikere det videre til andre. Også når de derved oplever sig fornærmet.

Apostlen Paulus giver et svar på, hvorfor vi fortsætter med at række ud mod dem, som insisterer på, at de ikke ønsker at høre evangeliet. I Romerbrevet kap. 11 taler han om en delvis forhærdelse, en åndelig blindhed, som er kommet over Israels folk.

Hvis ikke Bibelen var Guds sandhed for os, ville en sådan talemåde om blindhed og hårdhed være en hån. Det ville den også være, hvis det kun var Paulus' egen mening. Men hvis Bibelen taler sandt, er virkeligheden den, at det jødiske folk som folk afviser evangeliet, fordi de – på nuværende tidspunkt – ikke kan se sandheden. Denne delvise blindhed er, siger Paulus, hverken fuldstændig eller permanent.

De fleste mennesker ved, at de første kristne var jøder, og at de første kristne missionærer var "omvendte" jøder, som forkyndte evangeliet for ikke-jøder. Men de er på en måde ikke omvendte jøder; de er omvendte syndere, som er jøder. Og de vedblev at være jøder og tog hverken afstand fra deres arv eller deres forfædres tro. De er en del af den troende rest af jøder, som Gud har kaldet til at være Jesu disciple. Jøder, som i dag tror på Jesus, er en del af denne trofaste rest, og de, som i dag ønsker at gøre Jesus til et uundgåeligt spørgsmål for den øvrige del af det jødiske folk, følger sig til denne rest.

Som en jøde, der tror på Jesus, har jeg forståelse for dem, som føler sig krænket af evangeliet. Samtidig kan jeg ikke acceptere deres påstand,

at det er en krænkelse at fortælle jøder om Jesus. Mange af os følte os krænkede den første gang, nogen forsøgte at dele deres tro med os. Jeg husker mine egne overvejelser, da jeg første gang hørte evangeliet: "Hvis han bare vidste, at jeg var jøde, ville han ikke have fortalt mig om Jesus. Jesus er jo for ikke-jøder. Vi jøder har vores egen vej til Gud." Den tankegang – uanset hvor forkeret den er – er ganske udbredt. Egentlig blev jeg ikke særlig fornærmet den gang. Han, som talte til mig om evangeliet, vidste jo ikke, at jeg var jøde. Vi ved også, at det at blive fornærmet er et valg man træffer. Og vi ved, at en negativ reaktion ikke nødvendigvis er enden på historien. Vi kender det fra os selv.

Vi ved, at vores ønske om at gøre Jesus til et spørgsmål, man må tage stilling til, af mange opfattes som anmassende. Vores opgave er ikke at mase os ind. Den er i stedet at gøre opmærksom på, hvem Jesus er, og på en sådan måde, at jøder ikke kan afvise ham med den begrundelse, at han måske er for andre, men ikke for dem. Vi tror, det er muligt på en respektfuld, god og kærlig måde at gøre opmærksom, på hvem Jesus er. Men det er altid en kamp at gå imod den almindelige mening, som er, at vi skal holde evangeliet for os selv, og at det ikke er høfligt at fortælle andre, som har deres egen tro, at de har brug for Jesus.

Men tænk en gang på implikationer af denne tankegang. Hvad nu, hvis Peter og Paulus var nået til den konklusion, at det var uhøfligt eller udtryk for manglende respekt at fortælle ikke-jøder (som havde deres egen religion) om Jesus. Deres motivation for at forkynde evangeliet ville have manglet.

I vores evangeliseringsarbejde forsøger vi at være så høflige som muligt. Lykkes det ikke, forsøger vi i det mindste at være oprigtige. Det er ikke vores opgave at tvinge folk til at tale med os. De kan vælge af afslå invitationen til en dialog om det, vi har fortalt, eller de kan tage imod den eller opsøge mere information om, hvem Jesus er.

Hvordan evangelisere blandt jøder?

Hvor mange kristne forsøger oprigtigt at dele evangeliet om Messias med jøder, som de kender? Hvis de ikke har direkte kontakt med jøder, hvordan kan de så bedre bede og engagere sig i mission til det jødiske folk?

Først og fremmest er det vigtigt, at vi præsenterer evangeliet til jøder på en kontekstuel måde, hvad enten det sker gennem litteratur, bøger, musik, samtale (ansigt til ansigt eller over telefonen), eller gennem de almindelige medier.

Litteratur og evangelisering blandt jøder

Jøder omtales ofte og ikke uden grund som bogens folk. I samtaler med jøder, som er søgende, spørger vi ofte, om de har læst Det Nye Testamente. Desværre svarer de fleste jøder, at de ikke har læst Bibelen, og da slet ikke Det Nye Testamente. Nogle føler, at bare det at lukke Det Nye Testamente op vil være en form for forræderi mod det jødiske folks overlevelse. Andre indser, at vil man være velinformeret, er det vigtigt med et kendskab til Det Nye Testamente, en bog, som har haft så stor indflydelse på historien i de sidste snart 2000 år.

I tillæg til at udfordre jøder til at læse Det Nye Testamente har bøger med personlige beretninger og vidnesbyrd stor indflydelse. Bøger som *Forrådt*, historien om en jødisk forretningsmand, som kom til tro efter at have forsøgt at tilbagevise sin datters tro på Jesus, er blevet oversat til dusinvis af sprog. Der er andre bøger, som taler ind i andre situationer. Rose Price, som overlevede Holocaust, fortæller i sin bog om sin livsrejse fra koncentrationslejren til fred og et nyt liv i troen på Jesus. Bogen *Jewish Doctors Meet the Great Physician* fortæller om jødiske læger, som er kommet til tro. Andre beretninger om jødiske kunstnere, advokater, forretningsfolk, studerende osv. giver jøder mulighed for at identificere sig med andre, der ligner dem selv. Der er andre fortællinger udgivet som hæfter, der kan også downloades direkte fra nettet. Selv opmuntrer jeg ofte kristne til at låne en biografi eller et hæfte til en jødisk ven frem for at forære dem den. På den måde er der større chance for, at de læser den og returnerer den frem for bare at sætte den op på hylden.

Pjecer er et andet redskab. Nogle er af den opfattelse, at det at dele litteratur ud på gaden, studiesteder eller andre steder er anmassende og har en negativ effekt på alle former for evangelisering. Det er jeg meget uenig i. Det er helt sikkert ikke den eneste måde at evangelisere på, men litteraturuddeling kan være den eneste måde, hvorpå nogle jøder får mulighed for at høre om Kristus. Især hvis det ligger dem fjernt at opsøge en kirke, en kristen boghandel eller andre kristne medier for at finde ud af, hvem personen Jesus er. Litteratur, som egner sig at give til jøder, skal ikke være from eller bruge kristen jargon. Den skal ikke tale ned til jøder, men forudsætte, at jøder er oplyste mennesker. Selv har jeg delt massevis af evangeliserende traktater ud i mit liv. Jeg ved, at det meste af det er som at strø såsæd ud, men det fører også til gode samtaler. Der har været tilfælde, hvor jøder har set os dele traktater ud og er kommet op til os og har sagt: "Jeg har længe ønsket at vide mere om Jesus. Har du tid til at

snakke?" De, der ikke er interesserede, kan frit afslå at tage imod en traktat. Så længe hver enkelt har mulighed for at tage imod eller afvise, er der ikke noget anmassende ved det.

Brug af telefonopkald i evangelisering

En af mine kollegaer var i gang med at ringe rundt til jøder, da hun fik en jødisk mand i røret. Han var tidligere advokat og leder af universitet i det område, hvor hun arbejdede. I samtalen med hende huskede han, hvordan han tidligere på måneden havde været anledning til at vore ansatte blev bedt om at forlade universitetsområdet, fordi de delte traktater ud. Han indrømmende over for hende: "Det var forkert af mig; I har lov til at være der." Samtalen fortsatte, og han viste personlig interesse og indrømmede, at han faktisk var et søgende menneske. Samtalen endte med, at han bad om at få tilsendt vores blad, *Issues*, som sendes til tusindvis af søgende jøder hver måned.

I Israel har vi et program, hvor vi ringer til folk - direkte efter telefonbogen - og tilbyder at sende dem et Ny Testamente i den nye oversættelse. I løbet af en måned har vore ansatte og volontører ringet og fået kontakt til 13,271 hjem i Tel Aviv området. Ud af dem har 956 - eller over 7 procent - givet os deres kontaktinformation og indvilget i at modtage litteratur eller et Ny Testamente med posten. Sidenhen er flere af disse kommet til tro og begyndt at komme i en menighed.

Hvordan svare på jødernes indvendinger mod evangeliet?

Når man har muligheden for tale med en søgende jøde, er det vigtigt at kunne give svar på nogle af de indvendinger, jøder har til evangeliet. Det kan være teologiske, historiske eller sociologiske indvendinger. Det er ikke sikkert, man kan svare på alt, men i en sådan situation er det vigtigt at være autentisk og ærlig omkring det, man ikke har svar på. Man kan sige, man gerne vil undersøge det og tænke over det og så komme tilbage. På nettet findes der en mængde materiale, som forholder sig til de fleste af disse indvendinger.

En typisk indvending er: "Du kan ikke være jøde og tro på Jesus." Det, som virkelig siges, er, at tro på Jesus ikke er jødisk, eller at tro på Jesus gør en til en ikke-jøde. Der er to ting at sige til det. Den ene er, at kristendommen har jødiske rødder og er jødisk i sin oprindelse. Alle Jesu disciple var jøder, Det Nye Testamente er skrevet af jøder, de første dis-

kussioner, som er skrevet ned i den bog, drejer sig om, hvorvidt hedninger kunne blive kristne uden først at blive jøder. For det andet, en god definition på, hvad det vil sige at være jøde, udelukker ikke tro på Jesus. For eksempel, når et drengebarn bliver født bliver det omskåret på den ottende dag, og han bliver derved en del af pagtsfolket. Han bliver ikke jøde ved at tro noget bestemt.

En anden indvending, som ofte følger, er: "Hvis Jesus er Messias, hvorfor bragte han så ikke fred?" Hvad en jøde som oftest mener med dette, er: "Messias skulle komme for at etablere en slags politisk fred på jorden. Det gjorde Jesus ikke, og derfor kan han ikke være Messias." En måde at besvare denne indvending på er at pege på, at det bibelske syn på fred er tosidet: Fred mellem to mennesker eller mellem grupper af mennesker og så fred mellem den enkelte og Gud. Uden fred med Gud kan der ikke være nogen sand fred, og den fås ved forsoning med Gud gennem Jesus Messias. Jeg peger ofte på situationen i Mellemøsten, hvor man let tænker, at her bliver der aldrig fred. Og dog kender jeg israelere og palæstinensere, som på grund af den fred, de selv har på grund af Jesus, også kan have fred med hinanden. Videoen *ForbIDDEN Peace* fortæller historien om sådanne mennesker.

Bøn

Der er ikke nogen metode eller noget materiale, der kan erstatte bøn for Guds folk og for "de fortabte får af Israels hus." Jeg har ofte sagt til kristne, der har jødiske venner, som ikke er åbne for at høre evangeliet, at når der ikke er mulighed for at bruge den profetiske tjeneste (at tale til din jødiske ven om Jesus), kan du altid bruge bønnens præstelige tjeneste (at tale til Gud om din jødiske ven). Jeg kender utallige beretninger om jøder, som er blevet tilskyndet af Helligånden til at åbne Bibelen, til at bede eller stille spørgsmål om tro. En tilskyndelse, som er svar på kristne menneskers vedholdende bøn.

Som en jøde, der er vokset op i et ortodokst hjem, havde jeg selv ingen tilskyndelse overhovedet til personligt at overveje den kristne tro. Det tog en ikke-jødisk kristen, som gav sig tid til at svare på mine spørgsmål, samt en menigheds forbøn at åbne mit hjerte for Guds kald, og andres holden fast i deres overbevisning om, at jeg havde brug for Jesus, før jeg overgav mig til min Messias.

Paulus sagde: "Jeg beder af hele mit hjerte til Gud om, at jøderne må blive frelst." Jeg tror, Paulus både var en bønnens forkæmper og en for-

kynder af de gode nyheder. Det er ikke det ene eller det andet, men begge dele, der kan bidrage til, at evangelisering blandt jøder lykkes.

Susan Perlman, f. 1950, er ansat i organisationen Jews for Jesus (JFJ) på hovedkontoret i San Francisco, hvor hun er ansvarshavende for kommunikation. Endvidere er hun assistent for David Brickner, lederen af JFJ. Hun har været med siden starten af organisationen i 1970'erne og har været med til at forme mange af de aktiviteter og materialer, som organisationen i dag er kendt for. Hun har skrevet en række artikler og er redaktør af flere af organisationens blade og andre udgivelser. Susan Perlman har været medlem af styregruppen for LCWE samt LCWEs StrategyWorking Group. Hun var også med til at planlægge Singapore i '87 konferencen for unge ledere.

Stueren og ikke-stueren mission i lyset af dagens jødemission

Af Kai Kjær-Hansen

I dag er ordet mission blevet stuerent, også i folkekirken. Reaktionen på Evangelisk Alliances erklæring om støtte til mission blandt jøder viser imidlertid, at mission blandt jøder opfattes som krænkende af mange jøder. Også i mange kristne kredse tages der i disse år afstand fra jødemission, ud fra en to-pagtsteologi, hvor jødernes vej til frelse går uden om Jesus. Forfatteren konkluderer imidlertid, at hvis ikke Jesus er det jødiske folks Messias, så kan han heller ikke være frelser for ikke-jøder.

Denne artikel er skrevet i begyndelsen af august måned. Foran mig ligger et udklip af Kristeligt Dagblad fra den 4. august med forsideoverskriften "Biskopper: Mission er blevet stueren". På forsiden er fremhævet følgende ord af biskop Erik Norman Svendsen: "Vi får ikke længere røde knopper af at høre ordet mission. Det hænger selvfølgelig sammen med, at andre religioner er kommet tæt ind på livet af os. Vi kan ikke længere lade som om, at alle danskere er kristne."

Dette opfatter jeg som et "euangélion", et "godt budskab" fra landets biskopper. Det gode ligger naturligvis ikke i, at ikke alle danskere er kristne, men at evangeliet gælder alle, og at vi derfor som kirke, gennem mission og evangelisering, er forpligtet på at gøre spørgsmålet om Jesus og den frelse, han bringer, til et uomgængeligt spørgsmål for alle. Også for døbt danskere, for hvem tro på Kristus efter eget udsagn ikke betyder noget, og også for de døbt danskere, som er gået over til en anden religion – dem, nu afdøde Johannes Aagaard i et interview i Kristeligt Dagblad (3. juni 2005) kaldte "aktive hedninger".

Engang lød det i folkekirken: "Mission er alle døbttes sag." Hvis jeg har forstået det rigtigt, lyder det nu fra landets ti biskopper: Mission gælder også døbtte, som har glemt, hvad de er døbt til, nemlig til Jesus Kristus og dermed genfødt til et levende håb – ord taget fra begyndelsen af Peters Første Brev, ord, som lød ved vores dåb, da vi ikke selv forstod dem, og ord, som skal lyde ved jordpåkastelsen ved vores begravelse, hvor vi selv ikke hører dem: "Lovet være Gud, vor Herres Jesu Kristi

fader, som i sin store barmhjertighed har genfødt os til et levende håb ved Jesu Kristi opstandelse fra de døde" (1 Pet 1,3).

Stilen er god jødisk. "Gud" er Israels Gud og derfor den barmhjertige Gud. Det levende håb er identisk med det evige liv. Lovprisningen sætter skel mellem jøder og jøder, mellem døbte og ikke-døbte og bliver meningsløs, hvis alle alligevel i sidste ende får del i det evige liv. Alt i udsagnet bliver uden mening, hvis Gud ikke har oprejst Jesus fra de døde, hvormed det er blevet godtgjort, at han er Herre og Kristus (ApG 2,36). På pinsedagen i Jerusalem fremkaldte apostlenes offentlige proklamation af Jesus spørgsmålet: "Hvad skal vi gøre, brødre?" At apostlene tituleres som "brødre", er tegn på, at i de omkringstående jøders bevidsthed har apostlenes Jesus-tro ikke gjort dem til eksjøder. Det er ikke her, skellet sættes. Svaret lyder: "Omvend jer og lad jer døbe i Jesu Kristi navn til jeres synders forladelse, så skal I få Helligånden som gave" (ApG 2,37-38).

Kristen mission og evangelisering er offentlig forkyndelse af Jesus.⁴ Målet er at få folk til at stille spørgsmål om denne Jesus og så give enkle og klare svar herpå.

Længere inde i samme udgave af Kristeligt Dagblad har bladet forsøgt at indfange, hvad hver af de ti danske biskopper mener om mission. Al ære og respekt for journalistik og forsøget på at sætte de enkelte biskoppers mening om mission på kortform. Men de mindre end 100 ord, der bruges til at skildre de enkelte biskoppers holdning, kan naturligvis ikke bruges som udgangspunkt for en seriøs missiologisk drøftelse af, hvad *indholdet* af kristen mission er, og hvad de enkelte biskopper mener herom. Det må tiden vise.⁵

Biskop Søren Lodberg Hvas er citeret for følgende gode ord:

Det drejer sig ikke om ordet mission, men om sagen. Kirken er sendt til verden med budskabet om, at Kristus er ethvert menneskes frelser. Derfor skal Kristus forkyndes. Kirken er i sin forkyndelse,

⁴ I denne artikel bruger jeg ordene "mission" og "evangelisering" i nogenlunde samme betydning - vel vidende, at kristen mission er mere end offentlig proklamation, altså mere end evangelisering.

⁵ Måske skulle redaktionen af *Ny Mission* smede, mens jernet er varmt, og udfordre de 10 biskopper til snarest i *Ny Mission* at reflektere over indholdet af kristen mission.

undervisning og sjælesorg stedse forpligtet på at tale klart og ligefremt om, at Kristus er verdens frelser. Det gælder i forhold til døbte mennesker som i forhold til mennesker af anden tro eller ingen tro.

Adressaten for kristen mission er altså *alle*. Især hæfter jeg mig ved, at mission også gælder mennesker "af anden tro", hvilket må indbefatte jøder og muslimer. I det følgende forholder jeg mig kun til mission over for jøder. At hævde, at de har brug for Jesus til frelse, er noget af det værste, man kan sige i dag. Det er, hævdes det, at bombe forholdet mellem jøder og kristne tilbage til den mørke middelalder, hvilket det åbenbart og heldigvis ikke er for biskop Søren Lodberg Hvas.

Med andre ord: At mission er blevet stueren inden for folkekirken og ikke længere giver røde knopper, er naturligvis ikke ensbetydende med, at de, der er adressaten for mission, ikke længere får røde knopper og opfatter kristen mission som udtryk for kristen arrogance, noget, der vækker afsky og foragt.

Om kristen mission nogensinde har været stueren, skal jeg lade være usagt. At kristen mission over for jøder bestemt ikke er stueren, skal jeg belyse med et par eksempler. Nærkontakt med jøder, der afviser kristen mission og det kristne budskab, tvinger os til endnu engang at gennemtænke, hvad vi som kristne mener med mission og evangelium.

Evangelium - i pluralis og singularis

Det er velkendt, at det græskeord *euangélion* betyder et godt eller glædeligt budskab. Meddelelsen om en kejsers fødsel eller hans tronbestigelse var fx et "evangelium". Havde man sejret i krig, sendte man en budbringer med godt budskab til dem, der var blevet hjemme. I dagligdagen i den græsk-romerske verden lød mange *euangélia*.

I Septuaginta bruges *euangélion* til at gengive det hebraiske ord *besorah*. Jøder, der har læst deres bibel/GT på græsk, har således kendt til ordet "evangelium". I den danske oversættelse er *besorah* gengivet på forskellig måde, fx *godt nyt* (2 Kong 7,9) og *budskab* (2 Sam 18,25).

I følgende vers har de *kursiverede* ord i deres gengivelse på græsk noget med ordstammen i "evangelium" at gøre: "Hvor herligt lyder *budbringerens* fodtrin hen over bjergene! Han *forkynder* fred, han *bringer godt budskab* og forkynder frelse. Han siger til Zion: 'Din Gud er konge'" (Es 52,7).

Israels folk er i eksil i Babylon. Men nu lyder (med lidt overdrevne vendinger) "evangelisten" Esajas' "evangelium", det gode og glade budskab: Gud gør ende på fangenskab, han udfrier Israel, genrejser det, frelser det, fører det tilbage til sit land; Gud gør det som Israels konge og i kærlighed til sit folk.

På Jesu tid blev en sådanne tekster fra Esajas' Bog læst messiansk, dvs. tolket om den kommende Messias, som Gud ville sende. I Det Nye Testamente identificeres han. Han hedder Jesus af Nazaret. Han er både budbringeren af evangeliet og indholdet i evangeliet.

I den daværende verden var der således både for jøder og ikke-jøder mange *euangélie*a at tage stilling til. For de første kristne, der som bekendt var jøder, var der kun ét *euangéliion*: De gode nyheder om, at Israels Gud havde opvakt Jesus af Nazaret fra de døde. Dette følte de sig forpligtet på at proklamere, for – med Paulus' ord: "det er Guds kraft til frelse for enhver som tror, både for jøde, først, og for græker" (Rom 1,16).

De første kristnes evangelisering er båret oppe af overbevisningen om, at Jesus lever. Denne overbevisning udgør en fanfare for deres proklamation af det ene *euangéliion*, som deres Herre havde forpligtet dem på at forkynde til en verden, der kendte mange *euangélie*a, som mennesker satte deres håb til.

I den igangværende dialog mellem jøder og kristne er der sket et par ændringer i forhold til apostlenes budskab i Jerusalem omkring år 30. Det "gode budskab" for jøder i dag synes at være, at de ikke har behov for evangeliet om Jesus. Denne nye erkendelse har i disse kredse fået en næsten evangelisk klang. Andre mener noget andet, hvilket bl.a. kommer til udtryk i følgende annonce.

En annonce med et ja til jødemission

Den store amerikanske avis *The New York Times* bragte den 28. marts 2008 en helsides annonce om jødemission. Den var indrykket af World Evangelical Alliance (WEA), hvis danske afdeling hedder Evangelisk Alliance. Annoncen indeholder en udtalelse med et fuldtoneende ja til jødemission.⁶

⁶ Samme annonce blev bragt i *Washington Post* den 26. juni, efter at den også var blevet bragt i tre førende kristne blade i maj måned, nemlig *Christianity Today*, *Charisma* og *World Magazine*. Cf. Susan Perlmans artikel herom i *LCJE Bulletin*, no. 93, september 2008.

Annoncen – og ja'et til fortsat jødemission – blev støttet af et halvt hundrede kendte evangelikale personer, de fleste amerikanere. Jeg skyn-der mig at sige, at det var, hvad der var plads til i annoncen – ikke at jøde-mission kun har et halv hundrede støtter i den evangelikale verden!

Messianske jøder, dvs. jøder, der er født jøder, men som tror på Jesus som Messias og Herre, glæder sig naturligvis over udtalelsen og den støt-te, de hermed har fået. Den Danske Israelsmission bakker også op omkring udtalelsen. Glæden over udtalelsen kommer bl.a. til udtryk på hjemmesiden for den San Francisco-baserede jødemission ved navn Jews for Jesus. Her siges det:

Vi ønsker at udtrykke vores påskønnelse af World Evangelical Alli-ance og dem, der har underskrevet dokumentet, fordi de har aner-kendt behovet for, at evangeliet rækkes i kærlighed til alle folk, der-iblandt vort jødiske folk. Og det er en særlig opmuntring for os at se, at vores evangelikale familie anerkender, at de af os, der blev født som jøder, fortsat har al mulig ret til at identificere sig som jøder.

Her er teksten fra den pågældende annonce i dansk oversættelse efterfulgt af nogle jødiske reaktioner herpå:⁷

Evangeliet og det jødiske folk – en evangelisk erklæring

Som evangeliske kristne ønsker vi at give udtryk for ægte venskab og kærlighed til det jødiske folk. Vi erkender med bedrøvelse, at kir-kehistorien har været skæmmet af antisemitiske ord og gerninger; og i tider, hvor det jødiske folk var i stor fare, gjorde kirken langt mindre, end den burde have gjort.

- Vi lover og forpligter os til at være kærlige venner og at kæmpe imod en sådan uretfærdighed i vor generation. Samtidig ønsker vi entydigt at sige, at efter vor mening er det mest kærlige og bibel-ske udtryk for vort venskab med det jødiske folk – og alle andre, vi kalder venner – klart at forkynde Guds kærlighed i Jesu Kristi person.

⁷ Oversat til dansk af Birger Petterson. Det engelske ord "evangelical" er på dansk gengi- vet med "evangelisk". Den engelske original kan bl.a. findes på <http://www.jewsforjesus.org/blog/20080328>.

- Vi tror, at det kun er gennem Jesus, mennesker kan modtage evigt liv (ApG 4,12). Hvis Jesus ikke er det jødiske folks Messias, kan han ikke være verdens frelser.
- Vi anerkender, at det er godt og rigtigt, at mennesker med særlig kundskab, indsigt og særlige evner bruger disse gaver til at fortælle andre om Messias; det gælder også de organisationer, der er direkte rettet mod det jødiske folk (1 Kor 9,20-22).
- Vi tager afstand fra brugen af bedrag eller tvang i forbindelse med evangelisering; imidlertid afviser vi den tanke, at det er uhæderligt for efterfølgere af Jesus Kristus, der blev født som jøder, fortsat at forstå sig selv som jøder (Rom 11,1).

Vi ønsker at gøre det klart, at vi som evangeliske kristne ikke ønsker at krænke vore jødiske venner med de ovenfor anførte udsagn; men vor tro og vor bundethed til Bibelen tvinger os til at hævde disse principper. Det udspringer af vor dybe respekt for det jødiske folk, at vi søger at dele de gode nyheder om Jesus Kristus med dem og opmuntre andre til at gøre det samme, for vi tror, at frelsen kun findes i Jesus, Israels Messias og verdens frelser.

Reaktioner på WEA-erklæringen af 28. marts 2008

I erklæringen udtrykkes kærlighed til det jødiske folk, og der lægges afstand til antisemitisme. Heri adskiller denne erklæring sig ikke fra de mange hundrede lignende erklæringer eller dokumenter, der er fremkommet i det sidste halve hundrede år. Men samtidig fastholdes det, at jøder har brug for evangeliet til frelse. Denne frelse bestemmes som evigt liv. Og det er kun Jesus, der kan skænke denne frelse, idet der refereres til de kendte ord i Apostlenes Gerninger 4,12: "Og der er ikke frelse i nogen anden, ja, der er ikke givet mennesker noget andet navn under himlen, som vi kan blive frelst ved" – ord sagt om jøden Jesus, ord sagt af Jesus-troende jøder og ord rettet til jødiske religiøse ledere i Jerusalem kort tid efter Jesu død. Erklæringen fastholder endvidere berettigelsen af at have en målrettet jødemission; der tages afstand fra brug af bedrag og tvang, og det fastholdes, at det ikke er uhæderligt, at Jesus-troende jøder stadig forstår sig selv som jøder. Hermed er erklæringen ikke stueren.

I den igangværende dialog mellem jøder og kristne er hoved-

synspunktet det modsatte. Her gøres det ofte gældende, at kristen mission over for Israel – “Israel” forstået som *folket* Israel – ikke blot er irrelevant; den er også uetisk og teologisk unødvendig. Man bør holde op med aktivt at forkynde evangeliet om Jesus for jøder. Og, siger man videre, jøder, der kommer til tro på Jesus, burde holde op med at sige, at de fortsat er jøder.

Reaktionerne fra jødisk side på WEA-erklæringen af 28. marts 2008 kom prompte. Her et par eksempler. Charles Gadda afviser “kærligheds-erklæringen” og siger lige ud: “Venskab og kærlighed? Nej tak, jeg vil hellere have venner, der respekterer mig som den, jeg er.” Og han fortsætter: “Det er underligt at se, hvem der støtter en skændig erklæring som denne (skrevet godt tres år efter mordet på seks millioner jøder) ...” – hvorefter han kikker nærmere på nogle af de personer, som med deres underskrift har støttet erklæringen.⁸

Abraham H. Foxman, National Director of the Anti-Defamation League udtaler følgende:

Erklæringen fra World Evangelical Alliance, som forsvare mission, der sigter på jødernes omvendelse, er skændig og krænkende over for det jødiske folk, og den afviser frækt jødernes selvdefinition. I stedet for at acceptere Guds urokkelige pagt med det jødiske folk og fortsat jødisk liv i denne pagt, temaer, som også findes i deres Bibel, gør denne gruppe religiøse ledere det modsatte.

Det er særlig modbydeligt at forsvare det bedrageriske proselytteri over for jøder foretaget af grupper så som Jews for Jesus og såkaldte “messianske jøder”. Mens de hævder at beklage brugen af bedrag og tvang, afviser de den tanke, “at det er uhæderligt for efterfølgere af Jesus Kristus, der blev født som jøder, fortsat at forstå sig selv som jøder,” hvorved betydningen af bedrag vendes på hovedet.⁹

Rabbi Shmuley Boteach, der på sin hjemmeside betegner sig som “America’s Rabbi” (sic), kommenterer WEA-erklæringen under overskriften “Ville Jesus ønske at omvende jøder?” Den udgør et alvorligt slag

⁸ Charles Gadda, NowPublic Crowd Powered Media, 6. april 2008, <http://nowpublic.com/culture/full-page-new-york-times-ad-sneers-jews>.

⁹ Abraham H. Foxman, http://www.adl.org/PresRele/ChJew-_31/5263-_31.htm.

mod den jødisk-evangelikale alliance: "Dette er, hvad vi får: kristne, som hævder at være det jødiske folks venner, alt imens de bestræber sig på at gøre en ende på deres eksistens som jøder." Til spørgsmålet om, hvorvidt Jesu guddommelighed er forenelig med jødedommen, lyder svaret: "Det er den ikke. Punktum. Det har den aldrig været, og det vil den aldrig blive. Men det har ikke forhindret os jøder i at elske og respektere vore kristne brødre og søstre og den store tro, de praktiserer. Nu er tiden kommet, hvor de én gang for alle må vise gensidighed og for altid afstå fra direkte at sigte på jøders omvendelse." Og Boteach fortsætter: "Dette er, hvad Jesus ville ønske, og hvad han siger fuldstændig utilsløret, idet han går så vidt som at fordømme alle, der forsøger at vriste jøder bort fra jødedommen," idet han henviser til Mattæusevangeliet 5,19. Afsluttende skriver Boteach: "I stedet for at bekymre sig om, hvem der behøver at blive omvendt for at komme i himlen, burde kristne og jøder gøre fælles sag om at skabe himlen her på jorden."¹⁰

Det ligger uden for denne artikels rammer nærmere at beskrive og tage stilling til anklagepunkterne. Det er da muligt, at der kan findes eksempler på uetisk evangelisering. Men det er ikke kun det, sagen drejer sig om. Det i det hele tage at evangelisere over for jøder er "offensive"; på godt dansk fornærmeligt, uforskammet, anstødeligt, modbydeligt. Jesus-troende er "deceivers" (bedrager), som er blevet bedraget og nu forsøger at bedrage andre. Uanset hvor meget de skilter med, at de er jøder for Jesus anklages de alligevel for at skjule deres intentioner.¹¹

I denne sammenhæng er det værd at reflektere over nogle vise ord af den jødiske tænker, Arthur A. Cohen (1928-1986). Cohen, som jeg ikke vil (mis)bruge som talsmand for jødemission, har formet følgende sætning: "Tolerancen står sin prøve, hvor mennesker kæmper for sandheden, men respekterer andre mennesker." I en fodnote uddyber han denne sætning med følgende ord:

Jeg kan ikke med rimelighed modsætte mig missionsaktivitet over for jøderne, og jeg går ind for missionsvidnesbyrd over for kristne. Det er en aktivitet, jeg i sidste instans finder unyttig, for sigtet med aktiviteten er snarere at gøre missionæren i stand til at vidne for sig

¹⁰ Shmuley Boteach, 1 April 2008, <http://www.shmuley.com/articles.php?id=615>.

¹¹ Om organisationen Jews for Jesus og deres arbejde, se Susan Perlmans artikel i dette nummer af *Ny Mission*.

selv end at bringe den vantro til tro. Det er overflødig at sige, at hvor aggressorens særlige psykologi er selvbekræftelse, er fristelsen til at fordreje, insinuere, bedrage og snyde ofte for stor. Men hvis det at missionere betyder at aflægge vidnesbyrd, ikke om sig selv, men om sandheden, og hvis det er i samtalen om sandheden, at missionæren konfronterer genstanden for mission, så er det berettiget.¹²

Advarslen er klar og gælder fuldt ud alle, der lader sig involvere i mission. Mission kan være – eller blive – selvpromovering. Mission kan blive triumfalisme. Mellem triumfalisme og den triumf, Jesu opstandelse er udtryk for, er der en verden til forskel. Når vi i kristen mission rækker et medmenneske evangeliet, må det signaleres klart, at man selv har lige så meget brug for evangeliet, som den, man rækker det til. Men at række evangeliet til jøder er med tidens modeord udtryk for *supersessionisme*.

Guds pagt med Israel og supersessionisme

Et af de vigtigste omdrejningspunkter for den teologiske samtale mellem jøder og kristne i mere end det sidste halve århundrede har været begrebet ”pagt”. Det klassiske kristne synspunkt har været, at Gud i Kristus har annulleret sin pagt med sit folk, Israel, således at kirken har *erstattet* Israel. Et sådant synspunkt er dog blevet modsagt, ikke mindst blandt folk, der har været involveret i Israelsmission, og som ved læsning af bl.a. kapitel 9-11 i Romerbrevet både har fastholdt, at Israel har en fortsat plads i frelseshistorien, og at det har behov for evangeliet om Jesus.

Moderne pagtstænkning inden for rammen af den jødisk-kristne dialog er ofte præget af en eller anden form for topagts-teologi, hvor jøder via Sinaj – uden Jesus – og ikke-jøder via Golgata – med Jesus – når frem til samme Gud, Israels Gud. I en sådan kontekst er det ikke stuerent at sige, at jøder har brug for Jesus til frelse. Gør man det alligevel, er det fordi ens kristne teologi er gennemtrængt af *supersessionisme*, et ord, der er fyldt med foragt og i dialogkredse undertiden synonymt med antisemitisme.

Teologisk bruges det mod dem, der mener, at kristendommen erstatter og afløser jødedommen. Den mest ekstreme form for supersessio-

¹² Arthur A. Cohen, *The Myth of the Judeo-Christian Tradition*. New York: Schocken Books, 1971, s. 216-217.

nisme findes hos Markion i det 2. århundrede. For ham var Israels Gud ikke identisk med Jesu far. I Det Gamle Testamente fandt han hævnens og vredens Gud; i Det Nye Testamente den kærlige Gud. Selv om kirken som sådan tog afstand fra Markion og erklærede ham for kætter, synes markionisme stadig at trives i bedste velgående. Også i dansk kristen forkyndelse. Den baserer sig på en dårlig læsning af både Det Gamle Testamente og Det Nye Testamente. Det bærende i både jødedommens og kristendommens gudsbillede er, at Gud er kærlighed, at vrede kan blusse op i ham, når mennesket ikke lyder, når han byder. At sige, at Israels Gud er mere vrede end kærlig i Det Gamle Testamente, og mere kærlig end vrede i Det Nye Testamente kan man kun gøre ved en meget gennemført selektiv læsning af de to testamenter, der udgør vor bibel.

Men hvis man som kristen tager afstand fra Markion og neo-markionisme i kristeligt regi i dag, bliver man alligevel ikke stueren i den jødisk-kristne dialog eller blandt jødiske teologer. Fastholder man nemlig samtidig, at der med Kristus er kommet "noget mere", noget "som ikke var før", men er blevet "opfyldt" i Jesus, noget, som har eksistentiel og afgørende betydning også for jøder i dag i deres forhold til Israels Gud, så stemples man fortsat som supersessionist, hvilket bl.a. den jødisk ortodokse lærde, professor Jon D. Levenson har gjort tindrende klart.¹³

For David Novak, professor i jødiske studier ved University of Toronto og en af forfatterne til dokumentet *Dabru Emet* (se nedenfor), er afsværgelsen af supersessionisme "den nødvendige betingelse for en mere positiv kristen teologi om jødedommen og en mere positiv jødisk teologi om kristendommen."¹⁴ Selv om Novak vedgår, at både jødedom og kristendom stadig stiller sig åben for "proselytter" – altså at jøder går over til kristendommen og kristne til jødedommen – så er argumentet for at skifte religion mindsket gennem den nye erkendelse, man fælles er nået frem til. Som han siger: "Kristnes afsværgelse af supersessionisme ville vise, at kristne ikke har flere argumenter for vor omvendelse, end vi har argumenter for deres omvendelse. Det åbner muligheder for, at Gud kan fore-

¹³ Se Jon D. Levenson, "Did God Forgive Adam? An Exercise in Comparative Midrash", i Carl E. Braten og Robert W. Jenson (red.), *Jews and Christians. Peoples of God*. Grand Rapids, Michigan/Cambridge, UK: William B. Eerdmans Publishing Company, 2003, s. 152.

¹⁴ David Novak, "From Supersessionism to Parallelism in Jewish-Christian Dialogue", i Braten og Jenson (red.) 2003: 97.

tage den absolut definitive demonstration af et endemål, som vil inkludere os alle og få vore øjeblikkelige parallelle linjer til at konvergere i evigheden.”¹⁵

Ud fra en sådan tænkning er der intet overraskende i, at der også tages afstand fra, hvad fx Kirkernes Verdensråd ved sin første generalforsamling i Amsterdam i 1948, tre år efter holocaust, udtalte om jødemission. Her inkluderes det jødiske folk i kirkens “evangelistic task” (evangeliseringsopgave).¹⁶ Til trods for hvad der ellers i denne udtalelse fra Amsterdam-mødet i 1948 siges af positive ting om Israel – og at antisemitisme er en synd imod Gud – siges det nu om Amsterdam-udtalelsen, at “den kristne supersessionismes hjørnesteen forblev uantastede”.¹⁷ I forbifarten kan nævnes, at der i dag ikke er nogen fare for, at Kirkernes Verdensråd vil blive anklaget for supersessionisme; dertil har Verdensrådet med hensyn til jødemission foretaget en kovending på disse 60 år.¹⁸

Kristendom er ikke for jøder, men for ikke-jøder

I 2000 udsendte fire jødiske teologer dokumentet *Dabru Emet* (Tal Sandheden). Siden kristne i positiv retning har ændret deres syn på jødedommen, er tiden kommet til, at man fra jødisk side gør op med, at kristendommen er en forfejlet religion for ikke-jøder, hævdes det.¹⁹ *Dabru Emets* første punkt, af i alt otte, har som overskrift: “Jøder og kristne tilbeder den samme Gud”. Her lyder det:

Selv om kristnes gudsyndyrkelse ikke er et muligt religiøst valg for jøder, glæder vi os som jødiske teologer over, at mange hundrede millioner mennesker gennem kristendommen er kommet ind i et forhold til Israels Gud.²⁰

¹⁵ Novak i Braaten og Jenson (red.) 2003: 112-113.

¹⁶ Se Göte Hedenquist (red.) *The Church and the Jewish People*. London og Edinburgh: Edinburgh House Press, 1954, s. 201-205.

¹⁷ Cf. Christopher M. Leighton, *Christian Theology After the Shoah*, i Tikva Frymer-Kensky, David Novak, Peter Ochs, David Fox Sandmel og Michael A. Signer (red.), *Christianity in Jewish Terms*. Colorado: Westview Press, 2000, s. 41.

¹⁸ En lettilgængelig kilde på dansk om disse forhold er Hans Ucko, *Fælles rødder – nye horisonter*. København: Det Økumeniske Fællesråd, 1997.

¹⁹ Dokumentet har jeg kort omtalt i min artikel “Jøder og kristne og jødemission”, Ny Mission nr. 7. Frederiksberg: Unitas, 2004, s. 72-80.

²⁰ Engelsk elektronisk udgave, <http://www.jcrelations.net>.

Sætningen om at "kristnes gudsdyrkelse ikke er et muligt religiøst valg for jøder" kan man let læse henover i glæde over, at jødiske teologer glæder sig over, "at mange hundrede millioner mennesker gennem kristendommen er kommet ind i et forhold til Israels Gud".

Sætningen forklares ikke; der lægges ikke op til en diskussion om berettigelsen af sætningen; at kristnes gudsdyrkelse ikke er et muligt religiøst valg *for jøder* er det indiskutable udgangspunkt. Hvad betyder sætningen egentlig?

Op til omkring år 1300 var det dominerende jødiske synspunkt, at kristendommen med dens treenighedslære og dogmet om Jesu guddommelighed mv. var afgudsdyrkelse for ikke-jøder. Dette synspunkt blev ændret, således at man nåede frem til, at kristen gudsdyrkelse ikke konstituerede afgudsdyrkelse for ikke-jøder. Samtidig blev det fastholdt, at tro på Jesus *for jøder* var afgudsdyrkelse, og det er denne forståelse, som ligger bag den noget polerede sætning i *Dabru Emet*.

Først et par eksempler herpå – hentet fra jødiske antimissionærers skrifter. Om kristne missionærer, som forsøger at omvende jøder, skriver Samuel Levine:

Jeg har ikke noget at indvende mod kristne missionærer, der prøver at omvende hedninger ("pagans") til at blive kristne. Det er overordentlig fortjenstfuldt, fordi de forvandler et umoralsk, primitivt menneske til et mere moralsk og åndeligt menneske. Dette gælder imidlertid ikke, når en jøde bliver kristen.²¹

Længere henne i bogen skriver Levine om Jesus og Paulus:

De var hævnerrige, hadefulde løgnere og ikke messianske producer af fred, mildhed, enhed og broderskab blandt mennesker . . . Så hvis Det Nye Testamente skal læses bogstaveligt, var Jesus og Paulus nogle temmelig ubehagelige og bedrageriske personer.²²

Men altså stadigvæk i følge Levine er en "ubehagelig" og "bedragerisk" Jesus og Paulus god nok til ikke-jøder!

²¹ Samuel Levine, *You Take Jesus, I'll Take God. How to Refute Christian Missionaries*. Los Angeles: Hamoroh Press, 1980, s. 12.

²² Levine 1980: 91-92.

Eller som Aryeh Kaplan, en anden jødisk antimissionær, skriver som svar på spørgsmålet "Hvad kan en jøde miste ved at tilslutte sig kristendommen?" "Svaret er: alt (everything)." Hvad menes med "everything"? Kaplan svarer på følgende måde: Som Jesus-troende jøde

- er man ikke længere jøde
- har man begået religiøst forræderi, "en af de værste synder, en jøde kan begå," en synd på linje med mord og incest
- er man "for evigt forstødt fra Guds ansigt".

Heraf udleder Kaplan: "En jøde må hellere give sit liv end gå over til kristendommen."²³ Bemærkes kan det, at Kaplan og andre jødiske antimissionærer i deres bestræbelse for at vinde Jesus-troende jøder tilbage til jødedommen argumenterer imod et ellers alment anerkendt jødisk princip, nemlig at man som født jøde ikke kan blive ikke-jøde – uanset hvad man som jøde mener eller tror.²⁴

Går man fra jødiske antimissionærer til ortodoks-jødiske teologer, er tonen en anden, men sagen den samme. Et eksempel herpå findes i bogen *Jews and "Jewish Christianity"*. Bogen udgør en moderne gendrivelse af kristendommen, men er rensset for antimissionærernes stereotype vendinger om, at det er bedragerisk af jøder, der tror på Jesus, at propagandere for deres tro, eller at man bliver ikke-jøde ved at tro på Jesus. Den henvender sig til jøder, der er kommet i kontakt med messianske jøder og føler sig draget af deres tro. Men der er ingen tvivl for forfatterne om – med *Dabru Emets* ord – at "kristnes gudsyndelse ikke er et muligt religiøst valg for jøder". I slutningen af bogen lyder det nemlig:

Endvidere lærer enhver version af "jødekristendom" i dag, at Jesus er Gud og ikke blot Messias. En jøde, der går ind for denne tro, gør sig skyldig i afgudsyndelse. Selv om han ikke derved ophører med at være jøde, eftersom en jøde altid vil forblive jøde, begår han en af

²³ Aryeh Kaplan, *The Real Messiah? A Jewish Response to Missionaries*. New York: The National Conference of Synagogue Youth/Union of Orthodox Jewish Congregations of America, 1985, s. 21.

²⁴ Se hertil Jacob Katz, *Exclusiveness and Tolerance. Studies in Jewish-Gentile Relations in Medieval and Modern Times*. New York: Schocken Books, 1962.

de alvorligste synder, som en jøde kan gøre sig skyldig i. Det er afgørende betydning, at jøder er klar over dette.²⁵

Med andre ord: en Jesus-troende jøde gør sig skyldig i afgudsdyrkelse.

***Dabru Emet* og Pannenberg's ikke-stuerene udtalelse**

I forbindelse med offentliggørelsen af *Dabru Emet* blev blandt andet den kendte tyske professor Wolfhart Pannenberg bedt om en udtalelse. I denne vover han at omtale grupper af "messianske jøder" i staten Israel, "jøder, som bekender deres tro på Jesus Messias uden at forlade deres jødiske sammenhæng og en jødisk livsform". Han bemærker, at siden ophøret af den jødiske menighed i Jerusalem i det første århundrede "er dette første gang, en jødekristen menighed er genopstået, så en jøde ikke behøver at vende sig til en hedningekristen menighed, når han eller hun kommer til tro på Jesus Kristus. 'De messianske jøder' har i sinde at forblive jøder, samtidig med at de bekender Jesus som Messias." Af disse forhold uddrager han følgende:

Før eller senere vil den kristen-jødiske dialog være nødt til at forholde sig til denne kendsgerning, selv om det overordnet måske er rigtigt, at "forskellene mellem jøder og kristne ikke blive afgjort, før Gud genløser hele verden," sådan som tese seks [*i Dabru Emet*] siger.²⁶

Men sådanne ord er ikke god tone i den kreds, der stod bag *Dabru Emet*. Rabbi Barry Cytron, direktøren for Jay Phillips Center for Jewish-Christian Learning, får i den pågældende kontekst sidste ord. Ifølge Cytron berører Pannenberg "et følsomt, smerteligt område i forholdet mellem de to religioner." Cytron gør opmærksom på, at "for mange i den jødiske menighed virker den taktik, som 'messianske jøder' anvender, ofte upassende," og refererer til forskellige udtalelser, som skulle have

²⁵ David Berger og Michael Wyschogrod, *Jews and "Jewish Christianity"*. New York: Ktav Publishing House, 1978. Begge forfattere er i dag indflydelsesrige jødiske teologer i Nordamerika.

²⁶ Publiceret under rubrikken "A Symposium on Dabru Emet" i Braaten og Jenson 2003:183-185.

dokumenteret det. Cytron slutter af med at sige: "Men de fleste jøder vil sige, at grupper som 'messiansk jødedom' og 'Jews for Jesus' udgør en alvorlig trussel mod det jødiske folk og dets tro."²⁷

Dabru Emet og den herskende jødisk-kristelige dialog i dag udfordrer således på den ene side den kristne kirke til at finde tilbage til sine jødiske rødder, hvilket jeg opfatter som noget meget positivt. På den anden side opfordres vi som kristen kirke til at tage afstand fra jøder, der er kommet til tro på Jesus, en opfordring, jeg distancerer mig kraftigt fra. Hvordan kan man som kristen distancere sig fra messianske jøder, der som en selv bekender troen på den korsfæstede og opstandne Herre?

Så hellere som kristen leve med anklagen for supersessionisme og religøs triumfalisme – ihukommende Arthur A. Cohens vise ord: "Tolerancen står sin prøve, hvor mennesker kæmper for sandheden, men respekterer andre mennesker."

Stueren kristen mission som "parkeret" mission i Helligåndens navn

Den amerikanske rabbiner Yechiel Eckstein har gennem de seneste årtier indsamlet millioner af dollars blandt evangelikale kristne i USA til støtte for velgørende projekter i Israel. Ikke et ondt ord om det. Ud over den mission ser han sin opgave i at skabe bedre forhold mellem jøder og evangelikale. I en bog gentager han retorikken med, at Jesus-troende jøder forvansker jødiske symboler og spotter den jødiske tro, og at messiansk jødedom er en vederstyggelighed for det overvejende flertal af jøder. Messiansk jødedom er for jøder "endnu et angreb på selve kernen i deres tro."²⁸

Interessant er hans bud på, hvordan jøder og evangelikale kristne kan opnå et positivt forhold til hinanden. Her må man gå ind i en proces, siger han, som for begge parters vedkommende må være præget af en "give and take"-holdning. Jøder må lære at forstå, at i et demokrati som det, der råder i Amerika, har enhver lov til at prædike og give udtryk for sine holdninger, lige så vel som enhver har ret til at afvise dem.

På den anden side må jøder ifølge Eckstein bede evangelikale om at tilslutte sig en eller anden form for topagtsteologi – som liberale prote-

²⁷ Cf. Braaten og Jenson 2003:193.

²⁸ Yechiel Eckstein, *What You Should Know About Jews and Judaism*. Waco, Texas: Word Books Publisher, 1984, 295-296.

stanter og katolikker allerede har gjort det, og dermed anerkende den vedvarende gyldighed af den guddommelige pagt med jødefolket.

Jøder vil derfor "bede kristne om at afstå fra missionsaktivitet over for jøderne, 'indtil hedningerne fuldtalligt kommer ind'" (Rom 11,25). Hvilken appel i Paulus' og den kristne eskatologis navn til at udsætte mission over for jøder! Klassisk jødedom giver ingen mulighed for at kombinere Paulus' Jesus-eskatologi ("så skal hele Israel frelses", Rom 11,26) med jødisk eskatologi.²⁹

Eckstein går videre: Hvis noget sådant alligevel skulle vise sig at være for vanskeligt teologisk set, så vil jøder "anmode evangelikale om at betragte dialogen som det rette forum at 'prædike evangeliet' for jøderne i." Med andre ord: Evangelikale bedes at "parkere" deres mission i dialogkredse, som ellers er defineret af, at her driver man ikke mission.

Eckstein spiller afsluttende ud med følgende trumf formuleret som et spørgsmål: "... er det ikke op til Herren at virke på den enkelte gennem Helligånden og eventuelt udvirke hans omvendelse?"³⁰ Anderledes udtrykt: Overlad mission over for jøder til Helligånden! – Fromt kristeligt lyder det, men det er om noget at fordreje kristen tankegang med kristne vendinger over for kristne – som om Helligånd og proklamation var adskilte størrelser. Overraskende er det, at Eckstein, som angriber Jesus-troende jøder for at forvanske jødiske symboler i deres bestræbelse på at vinde jøder for Jesus, tillader sig selv en sådan argumentation i sin bestræbelse for at vinde kristne for sin sag: Nej til jødemission i Helligåndens navn!

I øvrigt: Doven fromhed eller from dovenskab har Helligånden ikke speciel forkærlighed for – bedømt ud fra fx Apostlenes Gerninger.

Et personligt nej til teologiske absurditeter

Det er hævet over enhver tvivl, at Jesus er fremstillet som Messias og Guds søn for jøder i Det Nye Testamente. Om han også var og er det, er et spørgsmål, som besvares i troens verden.

Påstanden om, at Jesus var en falsk eller mislykket jødisk Messias – og dermed dybest set en bagatel for jøder – finder jeg intet teologisk absurd i. Også det spørgsmål besvares i troens verden.

²⁹ Se Jon D. Levenson, "How Not to Conduct Jewish-Christian Dialogue." *Commentary*, December 2001, s. 34.

³⁰ Eckstein 1984: 295.

Men det er for mig en teologisk absurditet at hævde, at denne jødiske bagatel – Jesus – som ingen betydning har for jøder, alligevel skulle have afgørende betydning for os hedninger! Der er ingen bibelsk logik i dette. Hvordan kan man hævde, at den Jesus, som mødte sit eget folk, det jødiske, med krav på at blive hørt og adlydt, som man adlød Gud – ja, satte sit liv ind på dette – ikke længere har betydning for det jødiske folk, og så samtidig hævde, at hans radikale budskab har afgørende betydning for alle andre folk? Som hedning kan jeg ikke sætte mit liv ind på en jødisk bagatel.

Jesus kan kun have afgørende betydning for mig som hedning, dvs. ikke-jøde, hvis han har afgørende betydning for jøder. Det er en bibelsk absurditet at påstå, at den Jesus, som man hævder ikke er Messias for jøder, alligevel er Kristus for ikke-jøder, når stort set alt, hvad denne Jesus gjorde, gjorde han for jøder, og stort set alt, hvad han forkyndte, forkyndte han for jøder.

Enten er Jesus ingenting for alle, eller også er han alt for alle. For alt det, som Jesus ifølge Det Nye Testamente betyder for ikke-jøder, er *udledt* af det, han betyder for jøder.

Ovenfor har jeg refereret til Samuel Levines skrift med titlen "You-take Jesus, I'll take God."³¹ Som ikke-jøde takker jeg nej til tilbuddet. Jeg er – for nu at være personlig – ikke indstillet på at leve mit liv og dø min død på en jødisk bagatel.

Det er sådanne tanker, der synes at ligge bag ved WEA-erklæringen af 28. marts 2008, og især bag ordene: "Hvis Jesus ikke er det jødiske folks Messias, kan han ikke være verdens frelser." Dette udsagn har også misnologiske implikationer. Kan man nemlig i jødemissionen fastholde denne sag, har man gjort verdensmissionen en stor tjeneste. For når det jødiske folk, som historisk set står Gud nærmest, har brug for evangeliet til frelse, så har alle andre folkeslag det også. Os selv inklusive.

Tilbage til fremtiden og emnet "stueren mission"

Johannes Aagaard døde i marts 2007. I juni 2005 bragte Kristeligt Dagblad et større interview med ham.³² Med tanke på nutidens og fremtidens mission vil jeg her til sidst overlade ordet til ham. Hvad enten hans ord opfattes som teologisk stuerene eller ej, er de en refleksion værd.

³¹ Levine 1980.

³² "Apostlen Aagaard", interview af Else Marie Nygaard, Kristeligt Dagblad, 3. juni 2005.

I dag er den virkelige fare for kirken ikke dem, der melder sig ud og bekender en anden tro. Udfordringen er dem, som tager alvoren ud af kristendommen og gør det hele rart.

De falske profeter iblandt os er præster, som fremmer befolkningens falske forestilling om Gud. Det er en gudsforestilling, hvor Gud er rar som en mand, man ikke skal tage alvorligt, men Gud er frygtelig! Det billede af Gud, som fylder både Det Gamle Testamente og Det Nye Testamente, er en Gud, der med rette mødes med frygt og fylder os med frygt. Han er ikke ond, men han er værd at frygte. Det er et syn på Gud, som for de fleste slet ikke giver ekko, siger han og tilføjer:

Tidens gode, teologiske tone er at være rar. Man har ikke valgt det som en strategi, men præsterne ønsker selv at være rare, og så er det rimeligt, at Gud også er det. Som jeg ser det, så svarer det til, at man er gået i krig og rykker frem under beskydning, og så får man at vide, at man skal være rar og ikke skyde igen. Det er en rarhed, som er forbandet, siger han og lader håndfladen smælde mod stolens armlæn.

Til refleksion i en tid, hvor ordet mission er blevet stuerent, men hvor missionens hovedperson – Jesus af Nazaret – ikke var eller er stueren og kun kan gøres stueren ved, at man reducerer det nytestamentlige vidnesbyrd om ham.

Kai Kjær-Hansen, f. 1945, teol. dr., er formand for Den Danske Israelsmission og international koordinator for Lausanne Consultation Jewish Evangelism (LCJE), samt redaktør af Israelsmissionens Avis, tidsskriftet Mishkan og LJCE Bulletin. Han har skrevet en lang række bøger, bl.a. "Studier i navnet Jesus" (1982) og bibelkommentarer.

Vidnesbyrd i kontekst - evangelisering blandt muslimer i Bangladesh og hinduer i Indien

Af Jonas Adelin Jørgensen

Gennem to case-studier om evangelisering blandt hhv. muslimer i Bangladesh og hinduer i Indien viser forfatteren, hvordan det kristne vidnesbyrd altid taler ind i en bestemt social og religiøs kontekst. Kristendommen må give svar på de spørgsmål, som optager mennesker, og evangeliseringsstrategierne må undergå den nødvendige tilpasning til konteksten for på relevant og troværdig måde at vidne om Jesus Kristus som Guds søn og verdens frelser.

I denne artikel vil jeg beskrive implicitte og eksplicitte vidnesbyrd om Jesus som Kristus, sådan som det sker blandt kristne, der lever som en minoritet i Sydasien. Jeg vil specielt fokusere på grupper af kristne, der bevidst har forsøgt at relatere deres vidnesbyrd om Jesus Kristus til den muslimske majoritet i Bangladesh og majoriteten af hinduer i Tamil Nadu, Indien.³³

Evangelisering blandt muslimer i Bangladesh

Kulturelt og religiøst liv i Bangladesh er dybt influeret af islam, og over fire femtedele af befolkningen tilhører en mere eller mindre ortodoks form for sunni-islam. Religiøst liv i Bangladesh er samtidigt stærkt præget af folkelige og sufi-inspirerede former for islam, hvor hengivenhed til en *pir*, en religiøs mystiker, formidler kontakten mellem det guddommelige og det menneskelige.

Kristendommen blev introduceret i den bengalske region allerede i det syttende århundrede af katolske missionærer og i det nittende århundrede af baptistiske missionærer, hvoraf den mest kendte er den britiske missionær William Carey (1761-1834). De seneste årtiers pentekostale

³³ Feltarbejdet, som denne artikel bygger på, blev udført oktober-december 2002 og januar-oktober 2004. Den første del af feltarbejdet var muliggjort gennem økonomisk støtte fra Stiftelsen Areopagos, og den anden del af Statens Humanistiske Forskningsråd samt Julie von Müllens Legat og Sigurd Andersen og Hustrus Legat.

vækkelser har ført til en række mindre kirkedannelser i Bangladesh, men set under ét er den institutionaliserede kristne kirke i Bangladesh lille både i størrelse og indflydelse. Antallet af kristne i regionen har således altid været ret lavt, og konvertitter stammer for størstedelens vedkommende fra lavkaste hindufamilier. Denne tendens har betydet, at de kristne og de forskellige kristne kirker blandt majoriteten af muslimer er blevet opfattet som 'hinduistiske', og den almindelige oversættelse af Bibelen til bengali, William Careys oversættelse fra 1809, har forstærket dette indtryk ved at bruge en række teologiske termer fra hinduisme. Selve kirkeliturgien med præsteklæder, processionser, lystændinger, læsninger, dåb og nadver bliver derfor af mange bangladeshiske muslimer anset for at være en slags variant af en hinduistisk *puja*, tilbedelse.

I et forsøg på at komme ud af denne stereotype (mis-)forståelse af kristendommen i den muslimske majoritet har grupper af kristne forsøgt at finde nye veje for evangelisering. En strategi har været at forsøge at applicere Phil Parshalls vision om missionæren som en kristen *pir*, sådan som det er beskrevet i hans bog *New Paths in Muslim Evangelism*.³⁴ Det har især været udenlandske missionærer (fx Milton Coke, David Coffey) og missionsselskaber (fx SIM), som har forsøgt dette. Andre - især bangladeshere selv - har forsøgt at udforme en kristen-muslimsk religiøs praksis, som er forståelig og relevant for troende fra muslimsk baggrund, og det er denne sidste gruppe og deres evangeliseringsstrategi i bred forstand, som jeg her vil koncentrere mig om.

Under mit ophold i Dhaka, hovedstaden i Bangladesh, deltog jeg ofte i møder arrangeret af såkaldte *Isa-imandars*, 'Jesus-troende', som alle kom fra muslimsk baggrund. En af disse grupper mødtes hjemme hos den midaldrende mand Mehrab, som havde et lille firma. Om fredagen blev kontormøblerne i hans lille firma stablet sammen i et hjørne, og der blev rullet stråmætter ud på gulvet. Mehrabs døtre stillede bogholdere med sangbøger og en bangla oversættelse af Bibelen (*Kitab-ul-Mugaldesh*) frem på måtterne, og en efter en begyndte en række mænd at ankomme. De dekorerede bogholdere sørgede for, at Bibelen ikke berørte gulvet. En del af sangene i *Isa-e* sangbogen var oversættelser af kendte kristne salmer, men mange af dem var også lokale *baul-gan*, 'folkesange', med et religiøst

³⁴ Phil Parshall, *New Paths in Muslim Evangelisation – Evangelical Approaches to Contextualisation*. Grand Rapids: Baker Books, 1980.

indhold. På den måde blev Mehrabs kontor omdannet til en *jama'at*, 'forsamling', for *Isa-imandars*.

Sådan som det er almindeligt i muslimsk religiøs kultur generelt, så havde læsning og recitation af lange passager fra *kitab*, de 'hellige bøger', en grundlæggende betydning i *jama'aten*. Men i stedet for at recitere på arabisk – sådan som det almindeligvis sker med Koranen ved religiøse muslimske samlinger – så reciterede de Jesus-troende Bibelen på bangla, og det var specielt Salmernes Bog og de apostolske breve, som optog de Jesus-troende. Det var normalt Mehrab, som prædikede, og ofte drejede hans prædikener sig om forholdet mellem muslimer og Jesus-troende. Spørgsmålet om, hvorvidt og hvordan de Jesus-troende stadig var muslimer, optog i høj grad Mehrab og de andre *imandars*. "Jesus var en muslim," sagde Mehrab engang. "Og det er sandt: Jesus var muslim for det betyder 'at overgive sig til Gud', og Romerbrevet kapitel 2 siger, at han overgav sit liv, så derfor er jeg også en muslim." Mehrabs pointe uddybede han efterfølgende ved at forklare, at der findes forskellige slags muslimer: Dem, der er trofaste overfor Gud gennem Muhammed, og dem, der er det gennem Jesus.

Ud over recitation af Bibelen spillede bønner en stor rolle. I modsætning til de muslimske bønner i moskeen, som er meget formaliserede og ritualiserede, så argumenterede Mehrab for, at de Jesus-troendes bønner skulle være personlige og uformelle, bedt på bangla og ikke på arabisk eller urdu. Det var ikke kun gennem bønnerne, at de Jesus-troendes personlige forhold til Gud blev understreget, men også gennem prædikenerne. Mehrabs prædikener sluttede ofte med en opfordring til, at de Jesus-troende skulle være hellige. Dvs., de skulle ikke bare deltage i islamiske eller kristne ritualer, men de skulle personligt tage del i den levende profet Jesus' hellighed. For virkeligt at være hellige og have et personligt forhold til Gud, så må de Jesus-troende følge Jesus, argumenterede Mehrab.

Et centralt aspekt af de Jesus-troendes teologiske forståelse var Jesu natur og person. Det var specielt forståelsen af, hvad det vil sige at være en profet, som optog dem. De er enige med ortodoks islamisk teologi i, at Jesus var en profet, og at han var syndfri. Men i kontrast til almindelig islamisk teologi, så understreger de kraftigt, at Jesus stadig er en levende profet, fordi Gud gennem opstandelsen på en speciel måde har udvalgt ham. Jesus er derfor ikke bare en blandt mange profeter; han er *profeten* som kropsliggør etiske kvaliteter og guddommelig åndelig energi. Derfor

var Jesu lidelse og død på korset heller ikke blot et almindeligt menneskes lidelse og død, men det var den syndfrie profets uskyldige død, dvs., egentligt et offer. Jesu død anser de Jesus-troende således for at være et offer, *qurbani*. Gennem indre trofasthed i forhold til Jesus, til hans undervisning og ledelse, så bliver de Jesus-troende i stand til at deltage i Jesu syndfrie liv og hans offerdød.

For at opsummere, så ses det tydeligt, hvordan de Jesus-troendes evangelisering taler ind i en bestemt religiøs kontekst. På den ene side er de centreret om Jesus Kristus som profet og formidler af retfærdighed gennem tro. Her overskrider de Jesus-troende klart grænsen for, hvad en ortodoks muslim kan hævde med hjemmel i Koranen og Hadith. På den anden side er de dybt præget af islamisk teologi og symbolik, og de har antaget en række islamiske religiøse 'teknikker', først og fremmest recitation. Men også hele forståelsen af forholdet mellem Gud og menneske som gensidigt og grundet på trofasthed som noget både indre og eksistentielt og yderst praktisk viser et præg fra den islamiske kontekst, ligesom hele tematikken med Jesus som profet trækker på en bredere islamisk forståelse.

Evangelisering blandt hinduer i Chennai, Tamil Nadu

Kristendommen har været en del af det sydindiske samfund i Madras (nu kaldet Chennai) i næsten to årtusinder, og 'Indiens apostel', Thomas, er ifølge overleveringen begravet i Mylapore, som nu er en del af det moderne Chennai. Både katolsk mission, protestantisk mission – hvor den af den danske kong Frederik den 5. udsendte missionær Bartholomæus Ziegenbalg i 1706 var den første – og de senere årtiers store pentekostale vækkelser har ført til kirkedannelser, og omkring 10 % af befolkningen i de sydindiske delstater er i dag kristne. Det sydlige Indien har derudover historisk set været et mødested for ikke bare kristendom og hinduisme, men også for islam og hinduisme. Samtidigt er hele det indiske samfund gennemsyret af kastebevidsthed og kstekonflikter. Gennem historien har de kristne kirker – ortodokse, katolske, protestantiske og pentekostale kirker – tiltrukket konvertitter fra forskellige hindu-religioner og sekter. Ofte er disse konvertitter blevet fremmedgjort i forhold til deres egen kaste. Denne fremmedgørelse har nogle gange været selve meningen med omvendelsen – nemlig hvor konvertitterne kom fra lavkaster eller ikke-kaster, *dalits* – men for andre har den været en traumatiserende oplevelse.

Historisk set har der været en række forskellige bestræbelser på at gøre kristendommen indisk. Nogle har forsøgt en poetisk sammensmeltning af kristendom og hinduisme (Narayan Vaman Tilak), andre en feministisk og pentekostal frigørelse (Pandita Ramabai), og andre igen asketisk profetisme (Sundar Singh) eller helbredende tilbedelse (Subba Rao). Den gruppe af *Khristbhaktas*, 'Kristus-tilbedere', som jeg fulgte under mit feltarbejde, havde en original løsning på problemet med en 'indisk kristendom': Uden at tage afstand fra det sociale og religiøse liv i Sydindien, og udenfor den institutionaliserede kristendoms rammer og liturgi, hævdede de, at de egentlig tilbad Jesus Kristus på en mere oprigtig og bibelsk måde end de kirker, som de kendte til. I modsætning til de institutionaliserede kirker og deres 'politik', så hævdede Kristus-tilbederne, at *bhakti*, den individuelle tilbedelse, er det fundamentale i forholdet til Gud. En anden grund til at hævde muligheden for tilbedelse udenfor de institutionaliserede kirker var at bevare muligheden for at vidne om Jesus som Kristus i deres egne *jati*, 'fødselsfællesskaber', og kaster. Ligesom det var tilfældet med de Jesus-troende i Dhaka, så kan de Kristus-tilbedende i Chennai, deres gudstjenestefællesskab og deres religiøse liv derfor siges at udgøre et bud på en evangeliseringsstrategi i bred forstand.

Alle samlinger blandt de Kristus-tilbedende fandt sted hjemme hos et medlem af gruppen ved navn Prakash. Ligesom de andre medlemmer af gruppen så kom Prakash fra en højkaste middelklassefamilie. Da Prakash blev interesseret i evangeliet om Jesus Kristus, insisterede han på at relatere sin tro på Jesus til den hindu kultur, som han var vokset op med. Lederen af gruppen, Sarasvat, var en ældre herre i orange gevandter, sådan som det er almindeligt blandt de såkaldte *sannyassin*, 'forsagerne', dvs. dem, der som del af det sidste og højeste trin af hinduismen har fortaget det almindelige sociale og religiøse liv. Sarasvat ankom sædvanligvis før de andre og ryddede sammen med Prakash alle møbler ud af den store stue og rullede stråmætter ud på gulvet. Efter at have dekoreret gulvet med en farverig *kolam*, et symbolsk mønster tegnet med farvet rismel på gulvet, placerede han den traditionelle messingolielampe i midten af mønsteret. Både *kolam* og olielampen er velkendte symboler i sydindisk hinduisme, hvor de symboliserer renselse og oplysning. Som konklusion på forberedelserne dækkede Sarasvat et lille lavt alter med frugter og blomster, en stor messinggryde, bananblade, kokosnødder og en bibel. Hvad disse ting skulle bruges til, blev afsløret i løbet af selve samlingen.

Efterhånden som Kristus-tilbederne ankom, tog de i stilhed plads på

stråmåtterne. Efter lang tids stilhed bød Sarasvat velkommen og begyndte at synge en *bhajan*, en enkel næsten meditativ sang. Mange *bhajans* handlede om overgivelse til Jesus, om Jesus som frelseren og læreren, eller om det intime åndelige forhold mellem den Kristus-tilbedende og Jesus. Sangene var ikke kun smukke, men refererede også bevidst til en klassisk *bhakti* form for tilbedelse gennem sang. De enkle sange udtrykker i følelsesladede vendinger forholdet til det guddommelige, og for de Kristus-troende blev *bhajans* derfor set som grundlæggende i *bhakti*, tilbedelse.

Sarasvats prædikener handlede ofte om forholdet mellem den enkelte *bhakta* (tilbeder) og Jesus. Jeg husker specielt en af Sarasvats prædikener, hvor han fortalte om en ung mand fra hindu baggrund, som havde spurgt Sarasvat, hvordan han kunne kende Gud. Sarasvats skuffende svar til den unge mand havde været, at som menneske kunne man egentlig ikke kende noget til Gud; man kunne kun elske ham og komme ind i et fællesskab med ham gennem hengivende tilbedelse, *bhakti*. Til forskel fra andre former for *bhakti*, så centrerer den hengivende tilbedelse for den Kristus-troende sig ikke om den upersonlige og absolutte Brahma, men om den inkarnerede frelser og lærer Jesus Kristus. Det er Jesus som den personificerede sandhed og nåde, der tilbedes, og som befrier den, der tilbeder ham, fra syndens usandhed og illusion, og som fører tilbederen over i en ny livssfære, hvor det intime fællesskab med det guddommelige er muligt.

Kristus-tilbederne fejrede nadver ved hver samling. I stedet for brød og vin brød Sarasvat kokosnødderne, mens han mindede de forsamlede om, at Kristus gennem sin død havde ladet sig 'knuse' for de troende. Samtidigt holdt Sarasvat de to dele af kokosnødden frem, og mindede dem om den 'store gave', som Jesu offer var, fordi de troende gennem del i offeret blev rene og hvide som indersiden af kokosnødden. På den måde 'oversatte' Sarasvat både ord og ritual til hindu kontekst.

For at opsummere, så viser denne case, hvordan en dynamisk oversættelse af kristendommen kan finde sted i populære hindu former for religiøsitet ved at bruge *bhakti* traditionen, *bhajan* sange, og ved at 'oversætte' nadveren til elementer fra hindu tempelkult. Fra mit synspunkt er det essentielle, at alle disse ting bliver bragt i forbindelse med Jesus: Selv om de Kristus-tilbedende bruger hindu former og teologiske koncepter, så bestemmes indholdet af deres tilbedelse – meningen af det, der sker – gennem deres forhold til Jesus Kristus.

Teologisk perspektiv på vidnesbyrd, kontekst og evangeliseringsstrategi

De to casestudier viser, at det kristne vidnesbyrd altid taler ind i en social og religiøs kontekst, og at kristendommen derfor må være et troværdigt og fyldestgørende svar på de spørgsmål, som optager mennesker eksistentielt, rituelt og praktisk. De to casestudier er derfor eksempler på evangeliseringsstrategier i den bredeste betydning af ordet, nemlig som den nødvendige historiske og sociale tilpasning, som kristendommen i sin konkrete form altid indgår i, hvor den vil vidne om Jesus Kristus som Guds søn og verdens frelser. Men hvordan skal vi så teologisk vurdere deres evangeliseringsstrategi?

Her er det interessant at sammenligne med den bibelske forståelse af 'vidnesbyrd': Det Nye Testamente 'vidner' om Jesu liv, gerning, lidelse, død og opstandelse som en åbenbaring om Guds uudsigelige mysterium (1 Joh 4,14). Disciplene udsendes af Jesus som 'vidner' om de hændelser, der er sket (Luk 24,48). Formålet med vidnesbyrdet er, at mennesker gennem vidnesbyrdet skal nå til bekendelse af Jesus som Guds søn og gennem den tro kende Guds kærlighed til mennesker (1 Joh 4,15-16). Det sted, hvor vidnesbyrdet om Jesus som Guds søn lyder klart, og hvor processen mellem Gud og mennesker finder sted, er kirken i ideal forstand. I Det Gamle Testamente er det Israels folk, og i Det nye Testamente er det *ekklesia*, fællesskabet om Jesus Kristus.

Fra et teologisk perspektiv har vidnesbyrdet om Jesus som Kristus derfor på et fundamentalt plan ikke menneskelig visdom, religion, ritual eller filosofi som grund, men derimod Guds selvmeddelelse gennem Jesu liv, gerning, lidelse, død og opstandelse. Fra et systematisk-teologisk synspunkt er vidnesbyrdet om den guddommelige nåde og sandhed aldrig uden form; men der er ikke et enkelt menneskeligt vidnesbyrd – en visdom, religion, ritual eller filosofi – som er fyldestgørende for Guds selvmeddelelse. Vidnesbyrdets form er derfor hverken tradition, institution, eller dogmatik; det er derimod inkarnatorisk forstået som den sande enhed af guddommeligt og menneskeligt i historien. Ethvert historisk vidnesbyrd om Jesus og enhver evangeliseringsstrategi må derfor måle sig selv op mod Jesus Kristus og det fællesskab, som han satte i gang mellem Gud og mennesker. Et sandt vidne om Jesus Kristus ved derfor, at han eller hun er blevet gjort til et vidne gennem Guds handling, som allerede har fundet sted; vi er vidner gennem Guds forudgående nåde (Augustin). Vidnesbyrdet må tage en konkret form: I stedet for at kigge

mod himmelen må vidnet kigge mod jorden, mod sit eget liv, mod sin religiøse tradition og filosofi og sit eget sociale fællesskab. Hvis og når den troende bliver spurgt om sit vidnesbyrd, sin indsigt, i hvem og hvad Gud er, så må vi sige: Lad os se her, på Kristus, og forstå, hvem og hvad Gud er, og hvordan han skaber, frelser og genopretter her og nu i vores historie, i vores liv.

I dette teologiske perspektiv bliver det nu muligt at bedømme de Jesus-troendes og Kristus-tilbedernes vidnesbyrd: Det vidnesbyrd, som deres Kristus-centrering giver, er, at det hverken er kristne traditioner, institutioner, eller dogmatik, som er det unikke og enestående ved kristendommen, men at det er Jesus Kristus som den kropsliggjorte og personificerede åbenbaring af det uudgrundelige guddommelige mysterium. Deres vidnesbyrd er ikke i kontrast til det kristne vidnesbyrd – men det er desværre nok i kontrast til den alt for almindelige kristne praksis.

Jonas Adelin Jørgensen, f. 1973, cand. theol. og ph.d., er forskningsadjunkt på Afdeling for Systematisk Teologi, Københavns Universitet. Han har bl.a. skrevet bogen "Jesus Imandars and ChristBhaktas. A Study of Interreligious Hermeneutics and Identity in Global Christianity" (Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main, 2008).

Afrikanskeevangelister – evangelisering i en luthersk kirke i Nigeria

Af Bøje Pedersen og Timawus Linus

I Kristi Lutherske Kirke i Nigeria, som Sudanmissionen samarbejder med, arbejdes der med landsbyevangelisering blandt animister og evangelisering blandt den muslimske nomadestamme fulanerne. I begge former for evangelisering spiller nigerianske evangelisters vidnesbyrd en afgørende rolle, samtidig med at kristendommen repræsenterer fremtiden og det moderne samfund.

I et land med mange stammer kræver evangelisering en særlig forståelse for at bevæge sig mellem vidt forskellige kulturkredse. Vi har valgt at fortælle om to forskellige typer evangelisering, som kirken driver. Hovedvægten er lagt på konkrete personers virke i kirkens tjeneste.

Den første type er landsbyevangeliseringen, som kan føres helt tilbage til 1920'erne, og som gennem de mange år har ført til store vækst for Kristi Lutherske Kirke i Nigeria. Det er en form, som har virket godt i kirkens eget kulturområde, det store såkaldte MiddleBelt-område³⁵ i Nigeria med de mange små stammer i det varme lavland langs floderne Benue og Niger. Et område, hvor kulturen ikke varierer mere fra sted til sted, end at evangelisterne kan virke uden forudgående tværkulturel træning.

Den anden type er et arbejde specifikt rettet mod nomadestammen fulanifolket. Det arbejde kom i gang i 1980'erne. Arbejdet har ført en omtumlet tilværelse. Igangsat af Sudanmissionen, derefter drevet af kirken med hjælp fra Sudanmissionen, og sidst overladt til kirken. Men nu er det måske ved at finde sine egne ben at stå på.

Landsby-evangelisten i MiddleBelt

Ishaku er 36 år, gift, og har seks børn. Han og hans hustru er opvokset i den lutherske kirkes gamle område på grænsen til Cameroun. Ishaku er landsbyboer og landmand. Han har seks års skolegang og tre år på

³⁵ "Middle Belt" er området mellem det overvejende muslimske Nordnigeria og det overvejende kristne Sydnigeria.

bibelskole som boglig ballast. Han har siden sin tidligste ungdom haft en personlig gudstro og været stærkt engageret i kirkens arbejde. Derfor kaldte kirken ham i 2002 til missionsfeltet Kontagora i den anden ende af Nigeria mod grænsen til Benin. Ishaku fik tildelt en landsby, som gennem nogen tid havde spurgt efter en evangelist. Familien fik bygget en hytte, fandt et stykke jord og begyndte at føle sig hjemme. Dog gik der to år før Ishaku helt forstod landsbyens kultur.

Ishaku synes, det går fremad med arbejdet. Der er bygget en kirke, gudstjenestedeltagelsen og kollekten er god, og nogle af medlemmerne kan nu skrive og læse lidt på fællessproget hausa. Hans arbejde er kommet ind i en fast rytme. Hver morgen går Ishaku rundt og hilser på alle i menigheden samt spørger til deres velbefindende, før han går i marken. Flere aftener om ugen går han på besøg i de ikke-kristne hjem. Onsdag aften er der bedemøde for dem, som kan læse, altså dem som har været kristne en tid. Torsdag eftermiddag holder han læse- og skriveundervisning. Fredag aften er der bibelstudie, hvor deltagerne selv skal være aktive, og hvor han bidrager med kommentarer til teksten. Søndag formiddag leder han gudstjenesten. En gang om ugen samler hans ældste søn de unge til møde, hans hustru gør det samme for kvinderne. For et par år siden begyndte Ishaku at besøge de omliggende landsbyer. Nogle gange sammen med en gruppe af de nye kristne fra landsbyen, andre gange tager de nye også af sted alene. Der er nu to af de nærmeste landsbyer, som er tæt på at kunne etablere menighed.

Senere spurgte vi distriktspræsten, hvad det er, som gør, at folk i landsbyen bliver kristne. Samtalens svar har vi valgt at opdele, så arbejdet beskrives fra tre synsvinkler.

Evangelisten: Ishaku er en flittig mand, han gør noget ved sagen i sin landsby og har også udvidet sit virkefelt til de omkringliggende landsbyer. Han er hestehoveder foran de andre i landsbyen som en dygtig landmand fra et mere udviklet område. Han har gået i skole og på bibelskole og har erfaring i kirkearbejde. Det har landsbyfolkene ikke.

Vidnesbyrdet: Distriktspræsten pointerer igen og igen, at evangelistens vidnesbyrd er det altafgørende for arbejdets virkning. Man kan stole på Ishaku, han har skabt respekt om sig. Man vil gerne have hans besøg. Folk betragter ham som en civiliseret mand.

Landsbyfolkets verdensbillede: Den kristne tro har flere plusser i deres billede. De kender de kristne fra tale og sange i deres små radioer. Kristendommen er verdensomspændende. De kristne åbner op til verden

uden for landsbyen. Kristendommen repræsenterer den bedre livskvalitet, de søger, omkring uddannelse og sundhed. Kort sagt kristendommen er for dem fremtiden, åndedyrkelsen fortiden.

Fokus i landsbyen er på nærhed, på landbruget og på fællesskabet, man lever sammen, og man arbejder sammen. Landsbyevangeliseringen er en fantastisk metode, evangelisten lever sammen med dem, han skal nå. Det, som foregår, sker synligt for alle, alle føler sig trygge i ændringerne, og måske oplever man endda øget fællesskab og forbedrede forhold.

Evangelisering blandt nomadestammen, fulanifolket

Der findes 20 mio. fulaner i Vestafrika deraf 12 mio. i Nigeria. Det formodes at der kun er mellem fem og ti tusinde kristne iblandt dem.³⁶ Selvom kirkens fulaniarbejde absolut ikke er noget at prale af, så er det alligevel det største her omkring. Arbejdet er vanskeligt, og fulanerne er ikke populære blandt de andre stammer. Deres store flokke af løsgående kvæg er en tilbagevendende plage for de fastboende bønder.

Kirkens fulaniarbejde er et program opdelt i flere trin. Hvert stift har en koordinator, som er opsøgende og opfølgende blandt fulanerne, og som også inspirerer andre i kirken til at tage fat. Hvis en fulan bliver kristen og ønsker at lære mere, eller han bliver udelukket af familien, så tilbydes han at komme på en skole, som kirken driver specielt for voksne nyomvendte fulaner. Skolen er toårig. Derefter vender fulanen tilbage til den kirke, hvor han begyndte sin kristne tilværelse. Der etableres således omkring hver kristen fulan et samarbejde mellem koordinatoren, den lokale kirke og skolen.

Vi vil fortsætte beskrivelsen ved hjælp af to af kirkens fulaniarbejdere. Den ene er Nancy og den anden er pastor Solomon. Nancy er en handlekraftig kvinde i 60'erne, hun har været koordinator i sit stift siden 1991. Hun går to gange om ugen på besøg i de fem lejre, som ligger i nærheden af hendes landsby. Hun hjælper dem med deres problemer, fx har hun nogle store gryder, de kan låne, hvis de skal arrangere fest. Hun hjælper dem med deres sygdomme. Hun tager med, hvis de skal have kontakt til myndighederne, da fulanerne ikke forstår sig på den slags. I øjeblikket kommer der seks unge fulaner hver dag til hendes hus for at få undervisning i læsning. De er endnu ikke kristne.

³⁶ Patrick Johnstone, *Operation World*, 2001.

Pastor Solomon er en spinkel, energisk mand omkring de 40. Han har været præst i kirken i ni år, før han sidste år overtog ledelsen af fulaniskolen. Han er opvokset i en landsby med mange fulaner og taler deres sprog, fulfulde. Fulanerne kommer dumpende en efter en ind på skolen. For hver elev bliver der udarbejdet en plan i samarbejde med den lokale kirke, som sender eleven. Det er også denne kirke, som skal betale for elevens bøger og mad. Først får den nye elev skoleuniform for at opleve sig selv som elev, så læres alfabetet på hausa og på engelsk. Derefter lærer han at skrive sit navn, og dermed er undervisningen i gang.

Morgenandagten er dagens åndelige højdepunkt. Her forklares de kristne grundelementer. Her er der plads til spørgsmål og til at dele personlige erfaringer, og her lærer de at synge de kristne sange. Fulanerne kan godt lide at høre om kærligheden i det kristne budskab, og de nyder at forstå budskabet i stedet for blot at skulle lære udenad.

Pastor Solomon går meget op i, at skolen skal skabe en ændring i fulanens liv både åndeligt og praktisk. De skal lære at følge et dagsprogram, rydde op, gøre rent, passe deres børn og deres mark. Fulanernes sundhedstilstand i lejrerne er lav, hvorfor de hærger af mange sygdomme.

I løbet af de to års skolegang skal disse stolte stammefolk have lært værdien af ydmyghed, ydmyghed over for hinanden og over for opgaver, som skal løses, så de kan forstå at finde deres plads som kristne i et struktureret samfund. Flere af de omvendte kan ikke vende tilbage til familien uden fare for deres liv. Derfor skal de kunne klare sig i det almindelige samfund.

Ud fra de Nancys og pastor Solomons svar har vi sat følgende kernepunkter op.

Evangelisten: Det kræver mod og foretagsomhed at bevæge sig ind på en så fremmed stamme. Det er nødvendigt med specifik viden om fulanernes kultur. Nancy har fået den gennem de mange år i samværet med dem. Pastor Solomon har nærmest fået sin viden i vuggegave. Det er Nancys erfaring, at kvinder får lettere adgang til lejrerne end mænd, derfor bruger hun mest kvinder som hjælpere.

Vidnesbyrdet: Der kræves stor følsomhed, tålmodighed og trofasthed. Men først og fremmest skal man opnå fulanernes tillid, og det kræver tid og ydmyghed.

Fulanernes verdensbillede: Fulanerne har helt deres egen opfattelse, og her er ingen positiv indgang for kristendommen. Fulanerne anser sig, som hævet over de andre. De har meget lidt med dem at gøre, og de

gifter sig heller ikke med andre. Stammen har en stærk og hård kultur. De er åndedyrkere med et kulturelt islæt af islam. Fulanerne er dog begyndt at acceptere ændringer. Flere af dem, især blandt de unge, har erkendt, at deres stamme reelt er blevet hægtet af det moderne nigerianske samfund. Disse unge, som ønsker uddannelse og del i samfundet, kommer til vore evangelister, for de er faktisk de unges eneste trygge indgang til et for dem ukendt samfund.

Fokus i denne evangelisering er på uddannelse og på individualisme og desværre også på fjernhed. Den der bliver kristen, bliver det i det skjulte, og når troen endelig bekendes, forlader fulanen ofte familien, og hans videre udvikling sker fjernt fra familien. Der er begyndende forståelse for at denne situation ikke er optimal.

Bøje Pedersen, f. 1943, ingeniør, gymnasielærer, Danida-rådgiver. 1999 udsendt af Sudanmissionen til Den Lutherske Kirke i Nigeria. Fra 2004 koordinator for arbejdet i Nigeria. Har siden 2005 samarbejdet med pastor Timawus om evangelisering,

Timawus Linus, f. 1967, teolog. Opvokset i en landsby. Hans far var landsbyens første evangelist. Pastor Timawus har arbejdet for kirken som distriktspræst og bibelskoleleder, indtil han i 2004 blev kaldet til at lede kirkens afdeling for evangelisering og sundhed.

Evangelisering og socialt arbejde – erfaringer fra en luthersk kirke I Tanzania

Af Stephen Munga

Evangelisering er en central del af kirkens mission, og proselytisering, dvs. at føre mennesker til omvendelse er en del af evangeliseringen. Evangeliseringen må altid gå på to ben, nemlig kommunikationen af evangeliet om Guds kærlighed i Jesus Kristus til alle mennesker, i ord (proklamation) og i handling (diakoni). Kun når ord og handling virker sammen er evangeliseringen komplet.

I denne korte artikel vil jeg drøfte evangelisering og socialt arbejde. Mens jeg gør det, vil jeg forsøge at definere evangelisering og så drøfte dens forhold til proselytisering. Jeg vil bruge tid på at tilbyde en definition af evangelisering, fordi det er helt centralt for min drøftelse. I min fremstilling vil jeg ikke forsøge at adskille de to, men tværtimod argumentere for, at uden proselytisering har evangelisering ikke noget mål. Desuden vil jeg drøfte socialt arbejde, både som en missionsstrategi i sig selv og samtidig en integreret del af evangelisering, i den betydning, at diakoni er evangelisering. Det giver et bredere og mere omfattende perspektiv på, hvad evangelisering egentlig er.

Evangelisering og proselytisering

I vor moderne kontekst er evangelisering ikke et alment accepteret begreb, fordi det for nogle giver indtryk af, at man vil dominere andre ved at forsøge at omvende dem fra deres tro og traditioner til kristendommen. Trods disse stærke følelser vil jeg stadig argumentere for, at en sådan forståelse bygger på forudindtagethed og misforståelser. Der findes ikke nogen religion, kultur eller tradition eller politiske ideologi, som ikke 'evangeliserer', dvs. forsøger at dele de goder, som ligger i deres organisations værdier, med andre. Når man udskifter ordet evangelisering med et hvilken som helst alternativt ord, som definerer den strategi, enhver organisation anvender for at fremme sine værdier, er det lettere at få øje på, at vi alle 'evangeliserer' (deler de gode nyheder om vore værdier) for at vinde folks tilslutning. Derfor gør kristne det helt rigtige, når de forkynder evangeliet, for i evangeliet ligger de værdier, som de ønsker at dele med andre.

Der er nogen, som definerer evangelisering som kommunikation af de gode nyheder i betydningen proklamationen af de gode nyheder. I min definition af evangelisering vil jeg forsøge at undgå at lægge vægten på ordet 'proklamation' som metoden til at sprede evangeliet, da det kan begrænse evangeliseringsmetoderne til kun at handle om en verbal kommunikation. Evangeliet kommunikeres også ved at 'gøre evangeliet', dvs. ved en praksis, der udtrykker vor forståelse af Guds kærlighed.

Steve Hayes giver en relativt godt definition af både evangelisering og proselytisering, men han skelner mellem dem, idet han siger, at

Evangelisering, i den engelske brug af ordet, betyder at fortælle eller sprede de gode nyheder. De fire evangelier i Ny Testamente fortæller de gode nyheder om Jesus Kristus. Når vi som kristne fortæller andre om, hvad Gud har gjort i Jesus Kristus, så evangeliserer vi. Proselytisering, på den anden siden, betyder at 'bringe mennesker ind', det vil sige, at få dem til at ændre deres tro eller meninger, eller skifte parti eller religion. I proselytisering er der et stærkt element af at fortælle mennesker, hvor dårlig eller forkert deres nuværende overbevisninger er. At fortælle folk, at deres overbevisninger er onde eller forkerte, opfatter de ikke som 'gode nyheder' for dem. Vi præsenterer ikke os selv som moralsk eller åndeligt højerestående væsener, og forsøger ikke at få folk til at forlade deres religion og tilslutte sig vores, så de kan blive lige så højtstående som os. Når vi evangeliserer, siger vi i virkeligheden, at Gud har gjort store ting. Der er en, som har beskrevet evangelisering som det, at "En tigger fortæller en anden tigger, hvor man kan få brød." For en sulten tigger er det gode nyheder. Og en tigger, der fortæller sådanne nyheder til en anden tigger, kan næppe prale med det eller hævde at være højerestående af den grund.³⁷

I det ovenstående citat er der en klar og enkel skelnen mellem evangelisering og proselytisering. Den er klar, fordi den ikke skaber forvirring omkring motiverne bag evangelisering og proselytisering. Og den er

³⁷ Stephen Methodius Hayes, "Evangelism and Proselytism". www.orthodoxy.Faithweb.com/evanprps.htm.

enkel, fordi vi ikke behøver at tænke dybt over det for at vælge mellem det ene eller det andet eller begge sammen, når vi evangeliser.

Hvis proselytisering derimod handler om at sælge og købe kristendom, som nogle har fremstillet det, er det overhovedet ikke evangelisering i betydningen af gode nyheder, og det er i modstrid med intentionen bag missionsbefalingen. Er det meningsfuldt at skelne mellem evangelisering og proselytisering? Kan vi skelne mellem de endelige mål for evangelisering og for proselytisering?

I missionsbefalingen bød Jesus sine disciple at gå til alle folkeslag og lære og døbe dem i den hellige treenheds navn (Matt 28,19). Hvad betyder det, hvis det ikke betyder at omvende mennesker til en ny tro, som er forskellig fra den, som de havde før? Hvis resultatet af at prædike og undervise i evangeliet er proselytisering i den præcise betydning af ordet og bekræftet af dåb, så er evangelisering proselytisering. Ved at forkynde og undervise i Kristi ord giver vi mennesker noget bedre end det, som de havde før. Forudsætningen for at se evangelisering på denne måde er at vi tror, at vi har de bedste nyheder at give til verden. Vi er ikke som to tiggere, der forsøger at fortælle hinanden, hvor man kan få brød, sådan som Hayes formulerede det. Vi, der har evangeliet, har brød at tilbyde til verden. Men hvis vi ikke kender værdien af vor tro, som vi er sendt for at vidne om for andre, så er vi tiggere. I den betydning er jeg ikke en tigger blandt andre, men har tværtimod brød i mine hænder, nemlig Jesus Kristus, som er verdens brød.

Hvorfor er der nogen, som er tøvende mht. at anerkende, at evangelisering indebærer proselytisering? Det skyldes, at der i vor moderne verden har bredt sig en opfattelse af, at religion er noget privat. Mange steder i verden kan man dele mange ting med hinanden, blot ikke tro. Dertil kommer den holdning, at man skal respektere andre kulturer og ikke pådutte andre sin tro eller sine værdier, og – siger man – i forbindelse med kristen mission er der i den henseende begået mange overgreb rundt om i verden. På den måde lukker man munden på kirken, især i Europa, og dermed er evangeliseringens ånd blevet kvalt i kristnes hjerter. Man har brugt ord til at beskrive evangelisering, som har lammet evangeliseringen ved at indgyde en følelse af skam. På denne måde er evangelisering og dens resultat i form af proselytisering blevet et tabu-emne i nogle kirker og samfund.

Forkyndelse af evangeliet gennem socialt arbejde

Socialt arbejde handler om planer og metoder til at yde den nødvendige hjælp til mennesker, som er underprivilegerede.³⁸ Disse sociale ydelser kan være af materiel karakter eller i form af eksperthjælp til at forbedre folks fysiske, mentale og åndelige liv. Denne hjælp er ikke kun til gavn for den, som modtager den, men også for hele samfundet. Det er, som det fremgår af Bibelen, kirkens ansvar at tage sig af de svage, de syge, de fattige, de fremmede, de forældreløse, de gamle, enkerne osv.

Det er imidlertid ikke kun særlige organisationers ansvar, men hele samfundets, statens og regeringens ansvar. Det er et spørgsmål om at værne om og respektere værdien af menneskers liv. Denne forpligtelse går helt tilbage til den gang, naturtilstanden blev afløst af en samfunds-kontrakt.³⁹ Et af hovedformålene med at gå fra naturtilstanden til et organiseret samfund var at værne det gode liv ved at etablere fred og tryghed for mennesker og deres ejendom. Derfor er retten til det gode liv en ret for alle i samfundet, og det er regeringens pligt at se til, at alle kan nyde denne ret. Det er derfor statens ansvar at levere disse ydelser for de underprivilegerede, både direkte og ved at etablere politikker, der kan vejlede private organisationer i, hvordan de kan bidrage med kvalitetsydelser.

Alle organisationer leverer deres hjælp på basis af deres værdier, deres vision og mission, og kirkens basis er i Guds ord, hvor vi både henter vort motiv til dette arbejde og også forståelsen af, hvad arbejdet indebærer, og på herudfra udvikler vi så strategier og metoder til at nå målene for vort arbejde.

For de fleste kirker, inkl. dem i Tanzania, gælder det, at evangelisering er helt central for kirkens vækst og overlevelse. Personligt tror jeg, at en kirke, som ikke evangeliserer, er en døende kirke; den dør ikke en naturlig død, men der er tale om et selvmord, fordi det er en slags planlagt død. Vi evangeliserer først og fremmest, fordi vi ønsker at dele med andre Guds kærlighed, som vi har oplevet i Jesus Kristus. Vi evangeliserer altså, fordi vi har noget bedre at tilbyde, nemlig Guds kærlighed.

³⁸ Underprivilegerede refererer her både til de mennesker, hvis evner til at forsørge sig selv er begrænset, og dem, som er kommet i nød af menneskeskabte årsager eller pga. naturkatastrofer.

³⁹ Den klassiske litteratur af fx Hobbes, Locke og Rousseau taler stærkt om det politiske samfunds ansvar som en forudsætning for etablering af samfundskontrakten.

Evangeliseringens formål er at bringe mennesker til Kristus, at de bliver omvendt, så de bliver disciple af Kristus, som åbenbarer Guds kærlighed. Derfor må vor strategi for evangelisering sigte mod at afsløre Guds kærlighed for mennesker.

Det betyder imidlertid ikke, at alt, hvad vi gør i evangelisering, fører frem mod menneskers omvendelse. At evangelisere handler, som tidligere nævnt, ikke bare om proklamering i ord, men også gennem handling. Her gælder det, at vore handlinger taler for sig selv og giver mening, og – som talemåden udtrykker det – at vore handlinger taler højere end vore ord. I en tanzaniansk kontekst har kommunikationen af evangeliet gennem vore handlinger en højere røst og et stærkere vidnesbyrd end den verbale proklamering. Vort land er fattigt, og vi har et stort antal underprivilegerede indbyggere. Den letteste måde for disse mennesker at forstå og erfare Guds kærlighed er, når deres forskellige behov bliver mødt.

Socialt arbejde, som vi i det nordøstlige stift i Den Evangelisk-Lutherske Kirke i Tanzania⁴⁰ kalder diakoni, er det andet ben af evangeliseringen ved siden af den verbale proklamering af evangeliet. Vi tror, at disse to ben arbejder så godt sammen, at deres enhed ses som helt naturlig. Fjerner vi det ene ben, vil det føre til en ustabil og haltende gangart. Vore ord inkarneres i vore handlinger, når vi tilbyder hjælp til de nødlidende. Når mennesker på denne måde oplever social omsorg og hjælp, motiveres de til at lytte til det vidnesbyrd, som giver mening til handlingerne, sådan at de i den sidste ende bekender, at de har smagt Guds kærlighed og derfor har mødt Gud.

Social hjælp og omsorg (diakoni), der tilbydes til hele verden og således til alle, som ønsker at modtage den hjælp, er en del af kirkens evangeliseringsstrategi. Lige som Jesus bød sine disciple at gå til alle folkeslag uden nogen begrænsning og forkynde evangeliet for dem, på samme måde tilbyder vi vort sociale hjælpe- omsorgsarbejde til alle uden nogen begrænsning. Lige som Bibelen bevidner, at det ikke er alle, der hører ordet, som bliver omvendt, på samme måde er det heller ikke alle, der bliver berørt af hjælpearbejdet, som bliver omvendt. Når vi forkyn- der evangeliet verbalt, plejer vi ikke at stille betingelser op for dem, som lytter til det, ved fx at sige, at "før jeg prædiker, må du forvise mig om, at du omvender dig." Vi forkyn- der evangeliet betingelsesløst, og vi kan

⁴⁰ Se www.elct-ned.org/institution.

slet ikke forudsige resultatet af vor forkyndelse. På samme måde, når vi kommunikerer evangeliet gennem socialt hjælpe- og omsorgsarbejde (diakoni), gør vi det uden at stille betingelser for dem, som modtager hjælpen. Vi sætter altså ikke en madding på krogen og beder dem om at sluge den.

Johannes-evangeliet lærer os, at Gud er kærlighed, og at han elske-
de verden så meget, at han gav sin enbårne søn for verden. I forlængelse heraf kan jeg sige, at vi ikke tilbyder symbolet på denne kærlighed gennem diakoni med det formål at tilfredsstille vor intention om at omvende mennesker. Det er snarere Guds kærlighed, som må arbejde i vore hjerter og i de menneskers hjerter, som vi tjener. Denne kærlighed må lede mennesker til det punkt, hvor de træffer en beslutning og kommer til tro på Jesus Kristus. Hvor længe det tager, har vi ikke magt over. Derfor, når vi i vort stift tilbyder denne hjælp og omsorg, så bygger vi på landmandens erfaring mht. til at så sæden og så vente tålmodigt på høsten. Det er ikke nødvendigvis os, som lever i dag, der får høsten at se. Det kan være, at vi sår en sæd i denne generation, og at Herren giver en høst en gang i fremtiden blandt kommende generationer.

Når jeg udtrykker mig på denne måde, nedtoner jeg ikke betydningen af, at mennesker bliver omvendt, eller det forhold, at vi ved at tilbyde social hjælp ønsker at pege på Jesus Kristus. Som jeg tidligere har sagt, så er det hele samfundets ansvar at tage sig af de underprivilegerede. Kirken, som er en del af samfundet, har del i dette ansvar lige som det øvrige samfund. Men når vi ser på kirkens ansvar ud fra missionsbefalingen, så er vi bundet til dette ansvar ud fra vor tro. Det, der adskiller kirken fra resten af samfundet mht. denne hjælp og omsorg, er det fundament, vi bygger på mht. værdier, mission og vision. Dertil kommer, at kvaliteten i den hjælp, vi giver til de nødlidende, præger resultatet og opnåelsen af det mål, som vi har sat for arbejdet. Hvis vort hjælpearbejde er bedre, og vi kommunikerer i både ord og handling, at vi ønsker at dele Guds kærlighed, så vil de, der berøres af vort hjælpearbejde, få øjnene op for denne kærlighed og måske komme til tro. I dette tilfælde er det altså Guds kærlighed, som vi er sat til at formidle, som vil sætte sig igennem i hjerterne hos de mennesker, som vi tjener.

Konklusion

Kirkens mission inkluderer evangelisering. Evangelisering består af helheden af kommunikation i ord (proklamation) og handling (diakoni). Må-

ske er der nogle, som ikke er så trygge ved den måde, jeg udvider forståelsen af forkyndelsen af evangeliet på. Jeg gør det imidlertid for at understrege, at evangelisering kræver en holistisk tilgang, hvor evangeliet forkyndes både i ord og handling. Det er en bitter pille at sluge for de lutheranere, som sidder fast i en misforståelse af "nåde uden gerninger". Hvis frelsen kom til os gennem Guds store gerninger, så er nåden et resultat af disse handlinger og kan bedst kommunikeres gennem en fortolkning af disse (Guds) handlinger i ord og gerninger. Evangelisering er kun komplet, når ord og handlinger virker sammen.

Lad mig slutte med at gentage, at vi er sendt til verden for at forkynde evangeliet for alle folkeslag, men vi må huske på, at resultatet af vor mission – høsten – er i Guds hånd. Vi er sendt til verden for så sæden, men det er Gud, som giver væksten indtil det tidspunkt, høsten kommer. Befalingen om at gøre alle folkeslag til Jesu disciple er givet til hele den verdensomspændende kirke, og derfor er det denne kirkes ansvar at kommunikere evangeliet i ord og handling.

Stephen Munga dr. theol., f. 195, MA og ThD, er biskop i det nordøstlige stift i Evangelical Lutheran Church in Tanzania. Han har tidligere været formand for "The Lutheran Mission Cooperation" i Tanzania og har skrevet bogen "Beyond Controversy; A Study of African Theology of Inculturation and Liberation".

Evangeliet som Guds kraft - evangelisering i apostolske/pentekostale kirker i Afrika

Af Jørgen Mortensen

If. Ny Testamente er evangelistens særlige gaveudrustning for maningen som 'et kald' fra Gud, og evangelistens opgave er at overbevise om evangeliets sandhed. Mest kendt fra Afrika er de storbyevangelieringskampagner som dem, Reinhard Bonke repræsenterer, men lige så vigtige er de enkelte kirkers kampagner og landsbyevangelisternes arbejde. Blandt de kontekstuelle afrikanske elementer er helbredelser og udfrielse, som også kendes fra Ny Testamente. Det, vi i vesten kan lære af afrikanske kristnes evangelisering, er deres forståelse af evangeliet som Guds kraft til tilgivelse, helbredelse og frihed.

For en del år siden havde jeg det privilegium at være med på Luis Palau's evangeliseringsteam. I løbet af de år, jeg var med, var kampagnen i Singapore den største, med over 60.000 mennesker hver aften på det største stadion i regionen. En aften ved spisningen efter et sådan møde delte Palau med os, at han havde fået flere invitationer fra afrikanske lande til at afholde storbykampagner. Han henvendte sig til mig og spurgte: "Jørgen, du har nogle erfaringer med Afrika, ville jeg kunne afholde sådan en kampagne i Afrika, uden at der ville blive hyl og skrig, og vi skulle tage os af dæmoner og udfrielse?"

Efter at have forsikret de tilstedeværende om, at jeg absolut ikke kunne udtale mig som ekspert på Afrika, svarede jeg efter min bedste overbevisning: "Nej, det tror jeg ikke, du kan." Det udløste mange interessante vinklinger i den efterfølgende samtale: Forkyndelsens indhold, Guds kraft, masse mødernes berettigelse, målet med sådanne evangelistiske fremstød og selvfølgelig den konkrete sag. Vil man kunne forkynde evangeliet uden at forstyrre 'gemytterne' (her forstået som alt fra den herskende kulturs normer til den åndelige verden)? Og hvad gør vi, hvis det sker?

Det er ikke uinteressant, at hverken Billy Graham eller Luis Palau har investeret nævneværdige anstrengelser i evangeliske kampagner i

Afrika. Det vil jeg tilskrive, at deres tilgang til evangelisering ikke er gearret til evangelisering udenfor en vestlig referenceramme.⁴¹

Religionshistorikeren Philip Jenkins har ved et besøg i Danmark sagt, at: "Kristendommen er flyttet syd for ækvator."⁴² Men det er ikke den eneste interessante observation, Jenkins er kommet med. Han taler også om "en fornyelse af kristendommen fra den tredje verden" så vel som den klare tendens, at den største vækst indenfor hele kristenheden i dag foregår i karismatiske/pentekostale kirker med Afrika som det mest kristne kontinent i 2025.⁴³

Jeg er blevet bedt om at skrive om evangelisering i apostolske/pentekostale kirke i Afrika. Jeg er ikke nogen ekspert, men har nogle erfaringer og vil gerne dele mine overvejelser.

Evangelist og evangelisering i Det Nye Testamente

Før vi vender os mod Afrika, så lad mig kort redegøre for, hvordan jeg forstår ordene evangelisering og evangelist, som ikke er specielt pentekostale eller begrænset til Afrika. Betegnelsen *evangelist* forekommer tre gange Det Nye Testamente.⁴⁴ Der har sikkert været en del af dem, skønt de ikke får megen omtale. En god del af dem, der i det oldkirkelige skrift Didaké kaldes 'vandreprædikanter', har uden tvivl være evangelister, og der kan kun have været lille forskel på dem og apostlene. Skønt alle apostle var evangelister, var ikke alle evangelister apostle. Det har næppe været en etableret titel, snarere beskrev ordet funktionen 'en der forkyn-der gode/glade nyheder.'

Hertil udsagnsordet, 'at evangelisere', som David B. Barrett⁴⁵ påpeger, er et meget omfattende begreb, der i Det Nye Testamente beskrives af

⁴¹ Billy Graham slog igennem i efterkrigstidens amerikanske ungdomskultur, hovedsageligt med budskabet om at "vende om til den tro, du er opdraget i, som du lærte i søndags-skolen." Hvor den kulturelle forudsætning er en anden, vil dette budskab ikke have relevans.

⁴² Se også Philip Jenkins, *The Next Christendom, The Coming of Global Christianity*. New York: Oxford University Press, 2002, s. 15.

⁴³ Philip Jenkins, Forelæsning, Kbh. Universitet, maj 2006. "I 2025 vil hovedparten af verdens kristne befinde sig i Afrika."

⁴⁴ ApG 21,8, Ef 4,11 og 2 Tim 4,5.

⁴⁵ David B. Barrett, *Evangelize! A Historical Survey of the Concept*. Birmingham, Alabama: New Hope, 1987, s. 16.

42 ord, der i mening overlapper hinanden.⁴⁶ Hvis betegnelsen evangelist er begrænset til at beskrive en person (fx Filip ApG 21,8), og vi kan for nemme, hvad han bl.a. foretog sig ved læsning af ApG 8,4,12,35 og 40, så er det at evangelisere noget, der gælder for alle de troende. Paulus påminder endog Timotheus som pastor for menigheden i Efesos, om at "gøre en evangelists gerning" (2 Tim 4,5 gl. oversættelse). Så skønt han ikke var evangelist, så var der noget 'evangelistisk', han skulle huske at have med i sin pastorgerning. If. Ef 4,11 så må en side af evangelistens gerning også være at 'gøre de hellige (alle troende) beredte (udruste, udstyre med redskaber) til at evangelisere.'

Der er gjort flere forsøg på at sondre mellem mission og evangelisering. Mission er at bringe evangeliet til mennesker, der ikke har nogen forkendskab til indholdet, f.eks. begreberne synd, tilgivelse, nåde, frelse, fortabelse etc. Evangelisering er derimod at forkynde evangeliet for mennesker, der har et vist forkendskab til indholdet.⁴⁷ Den amerikanske missionolog Charles Van Engen har gjort en lignende sondring ved at beskrive missionæren eller apostlen som en der har gaver til tværkulturel kommunikation.⁴⁸ Ikke alle troende har 'gave-udrustningen' til 'gå til verdens ende', skønt alle troende er omfattet af kaldet til at være vidner om Guds frelse i Jesus Kristus. Disse overvejelser kan være yderst frugtbare, men undtagelserne findes selvfølgelig.

Hvad gør en evangelist til en evangelist?

Der har ikke været gjort ret mange forsøg på at give et svar på dette spørgsmål. Og det gælder i øvrigt flere af de andre 'tjenestefunktioner' eller embeder i Det Nye Testamente. Skønt ordet 'præst' har en forholdsvis klar betydninger i vort sprog, så forholder det sig anderledes med de nytestamentlige betegnelser profet, evangelist, ældste, apostel etc.

⁴⁶ Ibid, f.eks. at proklamere, fortælle, undervise, formane, meddele, vidne, overbevise, redagere for, forkynde, sprede, tale, m.fl.

⁴⁷ C Peter Wagner, *On The Crest of the Wave, Becoming A World Christian*. Regal Books, 1983. I kap. 3 gør Wagner sig bl.a. sådanne overvejelser.

⁴⁸ Forståelsen af missionærens/apostlens gaveudrustning kan udvides til at gælde al 'grænseoverskridende' kommunikation, der bringer evangeliet ind i nye sammenhænge, som kræver udrustning til genfortolkning (kontekstualisering) i samspil med nye kulturer, sprog, samfundsgrupper etc. Hele Paulus' virke virker er et mesterstykke i disse discipliner.

Af forskellige varianter af definitionen på en evangelist kan nævnes: "En evangelist er en, der stort set altid prædiker ud fra Joh 3,16", "En evangelist er en, der holder børnemøder", "Indre Mission er Den lutheriske Folkekirkes evangelist", "En evangelist er sådan en glad type, der gerne vil tale om Jesus og oftest prædiker meget emotionelt, nogle gange om helvede", "En evangelist er en, der er god til at forklare evangeliet, så man bliver berørt af det", osv.

Jeg har selv i flere år ledt efter den definition, der dækkende kan beskrive, hvad det egentlig er, der udgør evangelistens gaveudrustning, til forskel fra andre gaveudrustninger. Jeg har hørt evangelister tale om næsten hvad som helst i Bibelen, fra ægteskab, økonomi og tilgivelse til prædikener om helbredelse, Guds kærlighed, fortabelse og om at være gode forældre. Jeg er kommet til den konklusion, at det på ingen måde ligger i budskabets indhold. Der er ikke *et* 'evangelistisk budskab'. Alle kristne prædikener bør være 'evangeliske', ellers er de ikke kristne!

Min konklusion er, at den særlige gaveudrustning, som evangelisten har, er 'formaning' (parakaleo/parakalæsis). Den brede betydning i Ny Testamente er både at opmuntre, retlede, trøste, vejlede, undervise og tilrettevise m.m. Der ligger i brugen af ordet et *kald* til at handle eller vælge, eller måske endog en konfrontation (ApG 2,40, 2 Kor 5,20, 1 Thess 2,2b-3, se også 2 Kor 5,11). Denne anvendelse af ordet udtrykker tydeligvis den forpligtelse, som naturligt er indlejret i budskabet om frelsen.⁴⁹

Det særlige, som evangelisten 'gør', er ikke et appendiks til en hvilken som helst prædiken, kendt som 'alterkald' eller at 'kalde frem' i slutningen af et møde/gudstjeneste, til omvendelse eller stillingtagen til det forkyndte budskab. Det er vævet ind i hele fremstillingen af budskabet. Den klassiske retorik ville klassificere det som 'overtalelse', der ikke efterlader tilhørerne i en tilstand af indifferens eller blot konstaterer, at "sådan forholder det sig, nu må du selv om, hvad du vil gøre med det. Amen." Sandheden er noget, der må adlydes, og forkyndelsen af den bør altid "appellere til tilhøreres vilje."⁵⁰ Paulus' ord til korintherne i 2 Kor 5,29 (gl. overs.) bærer budbringerens nød "(det er) som om Gud formaner ved os; vi beder jer på Kristi vegne, lad jer forlige med Gud!"

En sidste kommentar skal være om 'tegn og undere': Forkyndelsen om Guds riges komme, eller 'evangeliet om riget' er i alle fire evangelier

⁴⁹ Kittel/Friedrich, *Theological Dictionary of the New Testament*. Eerdmans, 1967, vol V. s. 795.

⁵⁰ Alan R. Streett, *The Invitation*. Flemming H Revell Co., 1984, s. 37.

og Apostlenes Gerninger ledsaget af helbredelser, undere og ofte uddrivelse af dæmoner. Der er ikke kun tale om en intellektuel og rationel redegørelse for frelsen i Jesus Kristus. Om Filip står der, at de var "alle som én optaget af det, Filip sagde, når de lyttede til ham og så de tegn, han gjorde; for mange af dem, der var besat af urene ånder, dem fór de ud af med råb og høje skrig, og mange lamme og halte blev helbredet." (ApG 8,6-7). Altså, det evangelisten Filip 'sagde og gjorde'.

Evangelisering i Afrika

Lad os nu vende os til det afrikanske kontinent. Jeg er kun bekendt med lande syd for Sahara. Der er forskellige former for evangelisering: Personlig 'en-til-en' evangelisering er forskellig fra storbykampagner, som igen er forskellig fra en enkelt kirkes evangelisering. Der er forskel på de *virkemidler*, evangelisten i en storbykampagne benytter, og dem, evangelisten i en kirke-kampagne eller evangelisten i landdistrikterne anvender, skønt budskabet altid er det samme.

Den evangeliseringsform i Afrika, der har fået størst opmærksomhed de sidste 30 år, er de store storbykampagner, og her er den tyske evangelist Reinhard Bonke nok mest kendt, men slet ikke den eneste. Hundredvis af evangelister forkynder evangeliet på kontinentet. Men Bonke har nok holdt de største kampagner med flere hundrede tusinde mennesker samlet på et sted. Hvert møde indeholder masser af sang. Oftest begynder man flere timer, før det egentlige møde er annonceret til at starte, og tusinder møder op blot for at synge. Det sker på afrikansk og med dans. Når mødet begynder, varer forkyndelsen ca. 20 min., men kan også vare en time, og i umiddelbar forlængelse heraf følger et kald til frelse, omvendelse og 'overgivelse til Jesus Kristus', som konkret betyder: 'Kom her frem og tag imod det'. Hermed følger også kollektiv bøn for helbredelse og en frasigelse af urene/onde ånder med befaling⁵¹ om, at de må forsvinde. Denne del kan forårsage en vis tumult, som man så tager sig af. De, der har ønsket at tilkendegive deres tro på Kristus, bliver bedt om at give møde et sted på pladsen. Her kan de tale med og bede

⁵¹ Både evangelierne og Apostlenes Gerninger beskriver denne form. Der er ikke tale om, at man beder en bøn for den, som er plaget af dæmoner. Dæmonerne bliver, i Jesu Navn, befalet at forlade vedkommende. Det svarer helt til 'frasisgelsen/forsagelsen' i forbindelse med trosbekendelsen. Der er også eksempler på, at Jesus 'talte til' sygdom i bydeform.

med en rådgiver. De opgiver deres navn og adresse, får noget materiale udleveret, deriblandt ofte et Ny Testamente, og de får at vide, at de vil blive kontaktet.⁵²

På scenen er mødet fortsat med f.eks. en længere sektion med vidnesbyrd. Folk som kan bevidne, at de er blevet helbredt, bliver inviteret op på scenen for at fortælle deres vidnesbyrd om helbredelse. Ofte ledsages de af en, som kan bekræfte, at sådan var det før, og nu kan de se, høre, gå el. lign. Dette styrker troen for alle de tilstedeværende, og i en 8-10 dages kampagne opbygges et momentum af tro, forventninger og omtale, eftersom dagene går. Disse vidnesbyrd har ligeså stor effekt som forkyndelsen.

Hvor sådanne kampagner kan være et enormt udstyrsstykke, der kræver mange lastbiler for at få scene, højtalere, lys og måske telte bragt frem, så er det noget enklere, når en enkelt menighed afholder en evangelisk kampagne i sin kirke, og indholdsmæssigt er der ikke stor forskel. Elementerne er stort set de samme, nok bl.a. fordi de store kampagner har sat en standard, og har man ikke selv været til stede, kan de ofte ses på nationalt TV, så de fleste ved, hvad det er. Forskellen er størrelsen, og at det foregår i et lokale.

Skønt PR-arbejdet op til en kampagne kan være stort, så viser alle undersøgelser, at mobilisering af lægfolket – alle de troende – til at deltage i en fælles evangelisering, er den vigtigste nøgle til at nå endnu-ikke-kristne med evangeliet.

Evangelisering i landdistrikterne

Temmelig anderledes er det med evangelisten, der på sin cykel eller til fods er nået gennem bushen over bjerget og frem til landsbyen, hvor der hverken er lys eller rindende vand. Han går rundt til husene og indbyder til f.eks. at komme til et møde under baobab-træet i midten af landsbyen. Han kommer måske kun til denne landsby et par gange om året, og en egentlig kirkeplantning lader vente på sig. Men evangelisten samler sine tilhørere, forkynder evangeliet for dem på en enkel og uskolet måde, og kalder dem til modtagelse af Guds frelse i Jesus. Han beder næsten altid

⁵² Denne kobling er så absolut den sværeste og det svageste punkt i kampagnerne: Mangelfulde oplysninger, 'stemningen', og beslutninger er glemt eller opleves uvirkelig en uge efter, og kirkernes organisation kan være mangelfuld i den krævende opfølgingsfase.

for de syge med håndspålæggelse og tager sig også tid til at gå med hjem i de lerklinede huse for at bede for dem, der grundet malaria, aids, eller andre knapt så dødbringende sygdomme ikke selv kunne komme til hans møde. En variant kan være en motoriseret evangelist, der med benzingerator har strøm med til et filmapparat. Han viser film (som regel en af de verserende Jesus-film) på et stort lærred for hele landsbyen ca. ved 19-tiden, når det er mørkt. Efter filmfremvisningen forkynder han kort for dem og opfordrer dem til at omvende sig fra deres lokale guder, feticher, forfædredyrkelse og holde op med at gå til heksedoktoren.

Evangelisterne er ofte dem, der først møder den afrikanske virkelighed med stammekulturen, den herskende gudsopfattelse, flerkoneriet, animismen etc., og i en landsby må evangelisten fx ofte først have høvdingens tilladelse til at holde sit møde. Forkyndelsen af evangeliet skaber ofte konfrontation i forhold til ovennævnte. Da evangeliet ikke blot skal erstatte den lokale religion, men skal ind i de dybeste holdninger og forvandle værdier, overbevisninger og give mening til alt i afrikanerens liv, så sker denne proces ikke hverken ved forkyndelse alene eller evangelistens tjeneste alene. Her skal andre tjenester til såvel som et menighedsfællesskab.

Hvorfor vil Afrika være det kontinent med flest kristne i 2025?

I sin bog "The Next Wave" skrev den amerikanske præst John Wimber, "at helbredelser, tegn og undere ville blive 'det næste', den kristne kirke vil opleve som en forfriskende tilbagekomst af tidligere tabte kvaliteter. Og det vil slå stærkest an i Afrika." Det var da store dele af den vestlige verdens kristenhed var vågnet til en ny karismatisk virkelighed, med nedbrudte kirkeskel og enhed i kølvandet på inderlig tilbedelseslovsang og fornyet (endog ikke-pentekostal) forståelse for Helligåndens virke. Men hvorfor sker der flere mirakler og helbredelser i Afrika?

Wimbers svar var anderledes, end man var vant til i karismatiske kredse. Måske præget af hans engagement på Fuller Theological Seminary, som lærer i emnet 'Tegn og Undere'? Hans begrundelse var ikke i tråd med hverken vækkelsesbevægelserne eller teologiske overvejelser. De var sociologisk og antropologisk begrundet: "I Afrika har man et verdensbillede, der kan rumme den bibelske verdens-virkelighed med ånder, dæmoner, helbredelser og mirakler. De tror ganske enkelt på det og oplever, at det sker."

Palas overrumplende spørgsmål: "Kan jeg slippe for råben og

skrigen af dæmoner, som opstår ved forkyndelsen af evangeliet i Afrika?" afspejler et reelt vestligt problem.

Overvejelser

Massemøder i Afrika bærer mange kontekstuelle afrikanske elementer i sig. Der synges, danses, og 'den store mand' oppe på scenen - høvdingelementet - er en velkendt og integreret del af kulturen. De kulturbærende historier formidles og udtrykkes næsten altid med dans og sang. Her er den pentekostale tradition uden store vanskeligheder blevet integreret i afrikansk kultur. Både Harvey Cox og Amos Young⁵³ har påpeget, at den pentekostale fornyelse ikke bragte ny lære, men nye udtryksformer. Hvor der tilsyneladende kan være en svag teologisk substans i forkyndelsen, så er den slet ikke fraværende, men ofte rigeligt tilstede i sangen og andre udtryksformer som fællesskab, bøn, forbøn, håndspålæggelse, profeti m.m.

Massemøderne skaber opmærksomhed i medierne. Det tiltrækker ofte politikere og regeringsfolk, hvilket yderligere øger interessen hos medierne, og endnu flere tiltrækkes af begivenheden, som derved når endnu flere med budskabet. Kendsgerningen - at mennesker vitterlig bliver helbredt - er jo sensationel i sig selv.

Det ineffektive ved massemøderne er dels koblingen mellem begivenheden og hverdagen, hvor den store begivenhed kan få effekt som kristen adspredelse og virkelighedsflugt. En anden svaghed er, at når 'masserne bevæges', bliver den reelle forståelse svækket. Alle evangelister, der holder sådanne kampagner, er vidende om de store frafaldsprocenter allerede en måned efter kampagnen, og de mest seriøse arbejder med det. Når en kampagne lykkes, er det der, hvor lægfolk i de lokale kirker er blevet trænet til at evangelisere og således bliver aktivt medvirkende. Når de mange 'kommer frem' for at tage imod frelsen, er det ofte her den egentlige evangelisering sker: I det personlige møde. Det er ikke ualmindeligt, at mennesker 'kommer frem' ved sådanne møder, uden egentlig at vide, hvorfor de er kommet frem. Men med gode vejledere, der kan forklare dem evangeliet og ved undervisning og bøn hjælpe dem til modtagelse af frelse, kan evangeliseringens første mål nås. Størst bevarelse i troen sker, hvor den ny-kristne kender 'en anden kristen' i forve-

⁵³ Amos Yong, *The Spirit Poured Out on All Flesh, Pentecostalism and the Possibility of Global Theology*. Michigan: Baker Academic, 2005.

jen, således at indlemmelse i et trosfællesskab i en menighed sker ved naturlig relation.

Helbredelser og udfrielse er hverken en pentekostal eller afrikansk opfindelse. Det springer ud af næsten hver eneste kapitel i Det Nye Testaments første fem bøger. Det er en integreret del af Guds riges komme og forkyndelsen af evangeliet, som non-verbalt forkynder, at Guds kraft er virksom i dag. Man kan diskutere, hvordan det praktiseres i dag, men virkeligt er det. Der kan nævnes mange både komiske og uhyrlige eksempler på misforståelser og misbrug. Kristne afrikanere kan godt tale om "spirit of laziness" (dovenskabens ånd), når de er trætte, såvel som "spirit of breakdown" (sammenbruddets ånd), når bilen går i stykker, men både oplysning og sundhedsmedicinske fremskridt har selvfølgelig bidraget til at gøre udviklingen sund. Som når en plakate i Indien klargjorde, at "Diarrhea is not a spirit – remember to wash your hands!" (Diarre er ikke en ånd – husk at vaske dine hænder!).

Klassisk karismatisk tilgang til forståelse af bibelen vil være, at Gud vidste og valgte, at hans søn skulle åbenbares i en tid og på et sted i et folk,⁵⁴ hvor man havde sprog og begreber, der kunne formidle den virkelighed, evangeliet om Guds Rige forkynder os. Det fantastiske ved evangeliet er dets "translatability" (oversættelighed), og her må man sige, at det afrikanske verdensbillede har haft lettere ved at modtage det nytestamentlige verdensbillede, end fx Europa har haft det sidste par hundrede år. Traditionelle kirkers præster har med deres vestlige rationelle teologiske uddannelser ikke blot haft svært ved at formidle evangeliet i Afrika. De er i de fleste tilfælde ikke lykkedes dermed.⁵⁵ Den kulturelle og spirituelle virkelighed ligner ganske enkelt ikke den vestlige.

Den erfaring gjorde Hans Erik Nissen, mangeårig forstander på Luthersk Missionsforenings Højskole i Hillerød, da han ved selvsyn i to mdr. i Sydetiopien oplevede, hvad han i bogen "- og ånden skreg" betegnede som fremmed og urovækkende, men virkeligt.⁵⁶

⁵⁴ Gal 4,4 og Ef 1,9-10.

⁵⁵ "In spite of the growth of the church in Africa... the missionary effort in Africa has largely been a failure" (På trods af kirkens vækst i Afrika ... har missionsindsatsen stort set været en fiasko). Sådan udtaler en af Afrikas ledende teologer, kenyeneren John S. Mbiti, citeret i David J. Hesselgrave & Edward Rommen, *Contextualization*. Grand Rapids, Michigan: Baker Book House, 1989, s. 99.

⁵⁶ Hans Erik Nissen, "- og ånden skreg", om satandyrkelse, dæmonbesættelse og Guds sejr i Sydethiopien. Dansk Luthersk Forlag, 1974.

Kan vi lære noget af evangelisering i Afrika?

Når Jenkins og andre taler om, at den vestlige kirke vil opleve fornyelse fra kirken i den tredje verden, så er det både en udfordring til uddannelse og menighedsliv. Fornyetelsen drejer sig ikke om en tilbagevenden til vores præmoderne verdensbillede, men til bibelsk kristendom. Deri ligger et opgør med utilstrækkeligheden i de forklaringsmodeller, der ikke giver svar på den oplevede virkelighed.

Det vil være naivt at tro, at alle helbredelserne i kampagnen er guddommelige. Nogle kan selvfølgelig have rod i psykiske forhold som chok og traumatiske oplevelser.⁵⁷ Enhver reaktion med kropslige rystelser er heller ikke nødvendigvis forårsaget af dæmoner. Jeg har i adskillige tilfælde overværet indfødte afrikanske pastorer/evangelister gribe ind, når mennesker ved møder begynder at skrig, ryste eller vride sig på gulvet. De er ofte meget skarpe til at 'bedømme', hvornår det vitterligt er dæmoners aktivitet (som de så tager sig af ved 'simpel' udfrielse) eller adfærd af trance/hysteri indlært fra konsultationer hos heksedoktoren. Sådant kulturelt betinget adfærd sporer man kun med et dybtgående kendskab til en given kultur og ved Helligåndens gave til 'at bedømme ånder'.

Det har forarmet og fordrejet vestligt kirkeliv (og teologi i det hele taget), at man har bortforklaret eller fornægtet guddommelige hændelser⁵⁸ som helbredelse, undere og udfrielse fra onde ånders bindinger. Jesus gjorde det, apostlene og evangelisterne gjorde det, og det sker i dag.

Dermed er ikke sagt, at afrikansk kristendom kan overføres til Danmark. Der er flere eksempler på, at forsøgene ikke er vellykkede. Men måske er det netop i 'det evangelistiske' kald eller udfordring, at den vestlige kirke kan finde en ny relevans i, hvad man 'siger og gør'. Hvis evangeliet udvandes til blot og bare ord til selvudvikling, så er der ikke noget at komme efter. Evangeliet kaldes "Guds kraft", fordi det frigør Guds kraft til tilgivelse, helbredelse og frihed. Måske burde enhver prædikant undre sig, hvis der ikke bliver tumult, når der prædikes? Måske har de glemt "at gøre evangelistens gerning." Evangeliets kors er et tegn

⁵⁷ Lammelser, stumhed, blindhed m.m.

⁵⁸ Paul Gwynne påpeger bl.a. i sin doktordisputats fra 1996, at alene fraværet af sprog, begreber og definitioner på guddommelige indgreb i vores verden er et udtryk for forarmning. Paul Gwynne, *Special Divine Action, Key Issues in the Contemporary Debate 1965-1995*. Roma: Editrice Pontificia Universita Gregoriana, 1996.

til modsigelse. Også for selvoptagne, storforbrugende og frådsende veluddannede mennesker i vesten. Man har kaldt mission for teologiens moder, så måske er evangelisering kirkens liv og relevans.

Om det er en storbykampagne eller en enkelt kirkes kampagne, om det er landsbyevangelisten med sin cykel, så sker der blandt kristne i Afrika en skærpeelse af evangeliseringens formål. Den uhyggelige dramatiske virkelighed (forårsaget af bl.a. malaria og yderligere forstærket af AIDS) med mange dødsfald og de deraf følgende mange forældreløse børn, har skærpet forståelsen af evangeliets livsforvandlende karakter. Målet for evangelisering er ikke nået, fordi et menneske tilkendegiver at ville tage imod Guds frelse i Jesus. Målet må være forvandlede liv i efterfølgelse af Jesus. Denne livsforvandling har endog verdenssundhedsorganisationen WHO erkendt, da de førte kampagne i Afrika mod AIDS med sloganet: "One man, one wife - for life" (En mand, en kone - for hele livet"). Nøden er enorm. Kirkerne over hele Afrika engagerer sig i disse år i børnehjem, simpelthen fordi der er så mange forældreløse børn. Den kristne missions indsats i Afrika har fra tidlige tider været forstået som hospitaler, klinikker og sundhed, og dette engagement i sundhedstjeneste o.l. koblet med evangelisering skaber en balance i forholdet mellem at "sige og gøre"

Engang tordnede prædikanterne "Africa must be saved" (Afrika skal frelses). I dag lyder der også et andet budskab: "Africa must be taught" (Afrika skal undervises), hvorfor der i mange missioner satses på træning og uddannelse af den næste generation, og fokus er på indfødte prædikanter. Den kraftige evangelisering blev født i det miljø, missionærerne skabte med fokus på at 'komme ud med budskabet.' I dag ser det ud til at evangeliseringens vindende fremdrift har været spydspidsen, der har åbnet for andre tjenester. Indfødte afrikanske ledere rejser sig overalt, og i stedet for kun at se hen til 'den hvide mand', der med store økonomiske ressourcer kan løse opgaverne, spejder man i dag efter partnerskab.

De store massekampagner er nok ikke i helt så høj kurs i dag som for 10-20 år siden. Mange har oplevet skuffelser med dem: Kristen i dag, Jehovas Vidne i morgen og Bahai i overmorgen. Evangelisering, der tager sit udgangspunkt i en menighed med omsorg, opfølgning og oplæring af de nykristne, ser ud til at vinde frem. Menighedsplantninger har vist sig at være mere effektive former for evangelisering, og dermed skiftes mange af redskaberne og virkemåderne ud. Det betyder også andre 'typer' evangelister og evangelisering.

Jørgen Mortensen, f. 1952, har de sidste 15 år været præst i Københavns Frikirke. Han læste oprindelig psykologi på Kbh. Universitet, men med en diplomuddannelse i teologi fra et Bible College i England blev han ansat som præst i Apostolsk Kirke i 1977. Som forkynder / underviser har han tjent i alle kirkesamfund i Danmark og i hele Europa, USA, Asien og Afrika og har været engageret i mission og evangelisering i mere end tredive år. Han er ved at skrive afslutningsopgave på en Teologisk Master ved det Teologiske Fakultet i København.

Filippinske migranter som evangelister – også i lande hvor mission er forbudt

Af Heinrich Pedersen

En stor gruppe missionærer, som man undertiden overseer, er kristne migrantarbejdere, som evangeliserer steder, hvor det ellers anses for vanskeligt eller umuligt at drive i mission. De allerfleste af de otte millioner filippiner, der arbejder uden for deres hjemland, er kristne, og mange af dem vidner om deres tro over for deres arbejdsgivere og andre. Det gælder også de 50-100.000 filippinere, som arbejder i Israel.

Missionærer i Israel

For nogle år siden læste jeg i en israelsk avis, at den jødiske anti-missionsorganisation, Yad L'achim, hævdede, at der var op mod 100.000 missionærer i Israel. Når man allerede er involveret i at dele evangeliet med det jødiske folk i Israel, ved man, at et sådant tal er vildt overdrevet. En overdrivelse lavet ud fra den tankegang, at jo større truslen fra missionærerne er, desto lettere vil det være for Yad L'achim at samle penge ind til deres kampagner mod missionærerne.⁵⁹

Det er kendt, at Yad L'achim tæller alle messianske jøder i Israel med i den gruppe, de kalder missionærer – uanset hvad deres professionelle liv måtte være. Men en grundig undersøgelse af alle de messianske menigheder i landet foretaget kort tid forinden havde konkluderet, at tallet på messianske jøder og andre, der regelmæssigt kom i de messianske menigheder, på ingen måde kom op på mere end 5.000 og således slet ikke i nærheden af de 100.000.⁶⁰

Da jeg under en pause mellem nogle møder sad og nød en kop cappuccino på en café i Haifa, havde jeg imidlertid en oplevelse, der fik mig til at indse, at der var en gruppe, jeg havde glemt at tælle med blandt

⁵⁹ At opleve at være udsat for en anti-missionsorganisation er sundt for enhver person og organisation, der også er involveret i at påpege de udfordringer, vores kirke står i, når det gælder andre religioner som eksempelvis islam og de nye religiøse strømninger. I disse sammenhænge gælder det ikke, "at overdrivelse fremmer forståelsen."

⁶⁰ Kai Kjær-Hansen og Bodil Skjøtt, *Facts & Myths About the Messianic Congregations in Israel*. Jerusalem, 1999.

dem, Yad L'achim helt sikkert talte med blandt missionærerne. Ved et bord i nærheden sad en ældre gangbesværet jødisk kvinde. Hun blev passet af en ung filippinsk pige. De sad og talte hyggeligt sammen på engelsk, og det var tydeligt, at de nød hinandens selskab. På det tidspunkt gik der rygter om, at der arbejdede omkring 40.000 filippinere i Israel.⁶¹ Om den filippinske pige var kristen, ved jeg ikke. Om hun delte eller ønskede at dele evangeliet med den jødiske kvinde, der havde ansat hende, ved jeg heller ikke, men hvis filippineren var kristen, og hvis hun ønskede at dele evangeliet med den jødiske kvinde, så havde hun mulighed.

Filippinske og andre migranter arbejder steder, hvor ingen evangelist eller missionær kan komme til at arbejde. De tager sig af gamle jøder i deres eget hjem i Israel. De er barnepiger for saudiarabiske prinser. De er lærere for børn i Papua New Guinea. Mange af dem er også evangelister, for de deler vidnesbyrdet om Kristus med dem, de er iblandt.

Filippinere i Israel

Det kan være svært at få et nøjagtigt tal på, hvor mange filippinere der befinder sig i Israel, men i 2008 ligger tallet et sted mellem 50.000 og 100.000. Når israelske aviser skriver om filippinere i landet, angives oftest et tal mellem 35.000-45.000. Kontakter til den filippinske ambassade i Israel taler derimod om 74.000. Dertil kommer, at alle indrømmer, at et betydeligt antal opholder sig i landet illegalt, således at tallet godt kan være endnu højere end det officielle.

Langt de fleste filippinere i Israel arbejder som omsorgspersoner for ældre jøder eller andre, som har brug for hjælp de fleste af døgnets timer. De har behov for, at deres plejer bor hos dem, og det er filippinerne indstillede på at gøre. Da det hovedsageligt er plejearbejde, filippinerne udfører, er langt de fleste af dem kvinder og hovedsageligt yngre.

Fra de kommer ind i landet, har de lov til at opholde sig i Israel i op til fem år, hvorefter de skal forlade landet – med mindre deres arbejdsgiver gør gældende, at han eller hun er afhængig af deres hjælp. De kan så blive så længe, som det er tilfældet, men kan ikke efter de fem år skifte til andet arbejde og opholder sig derfor illegalt i landet, når arbejdsgiveren

⁶¹ Det skal understreges, at 40.000 kun var et rygte. Officielt var der i 2003 lidt over 5000 filippinske migrantarbejdere i Israel. Se Luis Pantoja, *Scattered, The Filipino Global Presence*. Manila: LifeChange Publishing, 2004, s. 31

dør eller af anden grund ikke har brug for vedkommende. Da de fleste arbejder for ældre mennesker, oplever de ofte at stå uden arbejde fra den ene dag til den anden. De fleste vælger i den situation ikke at rejse hjem, men leder i stedet efter andet arbejde.

En filippinsk omsorgsperson arbejder typisk de seks af ugens syv dage, og fordi de bor, hvor de arbejder, har mange af dem noget, der ligner en 24 timers arbejdsdag. Den egentlige fridag er som oftest fra lørdag aften til søndag aften. Lønnen er typisk på omkring 600 \$ om måneden, selv om israelsk lov siger, at de skulle have udbetalt det dobbelte. Alligevel er det ikke usædvanligt, at over halvdelen af lønnen spares op og sendes tilbage til familien i Filippinerne.

Hvorfor lige filippinere?

Der er mange grunde til, at filippinere tager til udlandet for at arbejde. Først og fremmest er filippinere en eftertragtet billig arbejdskraft. De tilhører eliten af de mange migrantarbejdere. Mange filippinere er veluddannede og taler et godt engelsk. De er servicemindede og har blik for andres behov. Endvidere er de parate til at arbejde alene, uden at skulle have deres familie med. Det gælder også filippinske kvinder. Eksempelvis er der utroligt mange filippinske sømænd, også på danske skibe.

En anden grund til, at der er så mange filippinske migrantarbejdere, er, at de økonomiske og politiske forhold i Filippinerne i lange perioder har været ustabile. Der er stor fattigdom, og arbejdsløsheden er høj. Det betyder derfor meget for en familie at have en indtægt fra en "overseas Filipino worker" (en filippiner, der arbejder i udlandet). I 1970 blomstrede olieøkonomien i mellemøsten og golfstaterne. Der var et enormt behov for såvel uddannet som uuddannet arbejdskraft. Tusindvis af filippinere var med til at opfylde dette behov for arbejdskraft. I 1980'erne importerede de såkaldte tigerøkonomier i Indonesien, Malaysia, Singapore og Sydkorea mange filippinske arbejdere. I samme periode fik man i Europa øjnene op for de filippinske arbejdere. I et land som Italien arbejdede der i 1998 mere end 20.000 filippinere.

I dag regner man med, at der er over 8 millioner Filippinere, der arbejder udenfor landet.⁶² Ud af en samlet befolkning, der nærmer sig 90 millioner, er det et meget højt tal. Filippinerne arbejder i ca. 180 lande og stort set indenfor alle professioner. En del højtuddannede læger og ingen-

⁶² Ibid. s. 39.

iører arbejder indenfor deres erhverv, men der er også mange eksempler på uddannede filippinere, der tager ufaglært arbejde, når de arbejder i andre lande. Det er således ikke usædvanligt, at en uddannet lærer arbejder som hushjælp.

At være migrantarbejder fra et tredjeverdens land er ikke uproblematisk. Ud over den almindelig kapitalistiske udnyttelse af arbejdskraften er der mange eksempler på misbrug. Kvinder, der arbejder som hushjælp, er blevet seksuelt misbrugt. Mænd, der arbejder i den kemiske industri uden åndedrætsbeskyttelse, er blevet uhelbredeligt syge. Bygningsarbejdere er blevet skadet og slået ihjel på grund af manglende sikkerhedsforanstaltninger. Hver dag kommer der i gennemsnit to migrantarbejdere hjem til Filippinerne i kister.⁶³ Ofte arbejder migrantarbejderne uden nogen sikkerhed. Sker der en 'ulykke', bliver de uden videre fyret og sendt ud af det land, de arbejder i. I en del tilfælde arbejder migrantarbejderne illegalt og risikerer derfor fængsling, hvis de bliver opdaget.

Evangelister

"De, der var blevet spredt, begyndte nu at drage rundt og forkynde ordet" (ApG 8,4). Som i de fleste tredjeverdens lande læser mange filippinere Bibelen som talt til og om dem. Derfor opfatter de ikke kun et skriftsted som det ovenstående som en konstatering af, hvad de første kristne fra Jerusalem-menigheden gjorde. Mange filippinere ser et formål med, at de er blevet spredt, og de fremhæver, at evangelisering og mission ofte historisk set har været en konsekvens af forfølgelse, lidelse og den deraf følgende diaspora.⁶⁴ Filippinske teologer og missiologer har derfor også arbejdet med 'diasporaens missiologi' og ser filippinernes spredning som en del af Guds mission - 'missio Dei'.⁶⁵ Der er også dannet nogle organisationer, der har til formål at støtte og uddanne filippinske teltmager-missionærer, og mange filippinere er udsendt som missionærer til andre lande. Sådanne har i danske missionsammenhæng været betegnet syd-syd missionærer.⁶⁶

⁶³ ibid. s. 21.

⁶⁴ ibid. s. 62, 88 og 152.

⁶⁵ ibid. s. 151.

⁶⁶ Blandt andet har Santalmissionen og senere Danmission haft og har stadig filippinske missionærer i Nepal og Cambodja. I en periode har de også haft en filippinsk missionssekretær.

Men selv om filippinere ikke er rejst ud med det formål at være missionærer og teltmagere, er det rent faktisk, hvad flere af dem, som opholder sig i Israel, ender med at være. Omkring 85 % af Filippinerne befolkning på ca. 90 millioner tilhører den romersk katolske kirke, og 10 % tilhører forskellige protestantiske kirkesamfund. Omkring 4.000 af de filippinske arbejdere i Israel er protestanter, og resten er romersk-katolske. Flere af katolikkerne kommer i katolske menigheder i Israel, men endnu flere kommer i de mere end 20 filippinske menigheder, som findes i Israel i dag. De fleste findes i og omkring Tel Aviv, men også i Jerusalem og i Haifa er der filippinske menigheder. Selv om det kun er et mindretal af disse menigheder, der har en præst eller egentlig leder, er de fleste af dem meget velorganiserede med regelmæssige gudstjenester, andre sociale arrangementer og også et udadrettet evangeliserende og diakonalt arbejde.

Det diakonale arbejde retter sig mod de mange fattige, hjemløse, prostituerede og narkomaner, som findes især omkring den gamle busstation i Tel Aviv. Tre filippinske menigheder i Tel Aviv er her gået sammen om at lave suppekøkken og andet socialt arbejde blandt hjemløse og narkomaner.

Det evangeliserende arbejde sker bl.a. i et samarbejde med Det Israelske Bibelselskab og består hovedsageligt i distribution af bibler og anden kristen litteratur, som deles ud til andre filippinere, men lige så ofte til de mange andre grupper af fremmedarbejdere, som findes i Israel.

Flere af de filippinske omsorgspersoner henvender sig også til bibelselskabet for at få bibler på hebraisk, som de giver videre til dem, de arbejder for. Som omsorgspersoner lever de tæt på deres arbejdsgiver, og der opstår ofte en stor fortrolighed imellem dem. Andy Ball, som er leder af Bibelselskabets butik i Tel Aviv, kan berette om mange filippinere, for hvem det er naturligt at tale om deres tro, bede for deres arbejdsgiver og også give dem en bibel. De har også fået lov til at dele bibler ud på plejehjem, hvor de arbejder. Det er svært at forestille sig en anden gruppe gøre noget tilsvarende i Israel, men på grund af deres historie, deres arbejde og den måde, de udfører det på, mødes filippinske kristne i Israel med en stor åbenhed og har en enestående mulighed for at tale om deres tro.

Dette kan illustreres med en beretning, som en filippiner en dag fortalte til Andy i Bibelbutikken. Da hun en morgen skulle hjælpe sin arbejdsgiver tøj på, blev hun mødt med en bebrejdelse: "Jeg kunne høre, du bad aftenbøn i går aftes, men jeg hørte dig ikke nævne mit navn. Det

ved jeg, at du plejer at gøre, og det vil jeg gerne, du bliver ved med.”

Andy Ball har flere andre lignende beretninger fra Bibelselskabets arbejde. De føjer sig til de hundredvis af historier om filippinske kristne, der aktivt deler evangeliet med de mennesker, de arbejder iblandt.⁶⁷ At der blandt disse beretninger findes en del vandrehistorier, er sikkert rigtigt, men selv når de trækkes fra, er der tilstrækkeligt mange vidnesbyrd om betydningen af filippinske evangelister og teltmagere.

Heinrich W. Pedersen, f. 1955, cand.mag. i religion og historie, er sognepræst i Nørup mellem Vejle og Billund. Han har arbejdet i Dansk Santalmission som ungdomssekretær i Danmark og missionær i Nepal. I perioden 1995-2006 var han generalsekretær i Den Danske Israelsmission. Han har været i Filippinerne én gang og har også arbejdet sammen med filippinere og mødt en del filippinske migrantarbejdere. Har bl.a. skrevet bogen "Hinduismen i øst og vest" (København: Nyt Nordisk Forlag, 1997).

⁶⁷ Luis Pantoja: *Scattered, The Filipino Global Presence*. Manila, LifeChange Publishing, 2004, s. 289.

Teltmakere - fulltidsambassadører for Jesus

Steinar Opheim

Skal budskapet om Jesus bli kjent blant alle folkeslag, er det kristne i helt vanlige yrker som må gjøre jobben. Et stort antall nasjoner er stengt for kristen misjonsvirksomhet. Kristne fagarbeidere ønskes imidlertid velkommen over alt.

De siste årene har jeg fått undervise mange hundre mennesker som såkalt "teltmakertjeneste". Denne betegnelsen er hentet fra Bibelen, der vi kan lese, at Paulus jobbet og tjente penger som teltmaker, da han var på sine misjonsreiser. I dag brukes begrepet om alle som søker seg jobb i et annet land for å gjøre Jesu navn kjent.

Vi lever i en tid, der en rekke nasjoner, av ulike årsaker, er stengt for kristen misjonsvirksomhet. Nettopp i disse nasjonene finner vi nesten alle de minst nådde folkeslagene i verden. Det nytter ikke å søke om oppholdstillatelse som misjonær i Algerie, Afghanistan og Aserbajdsjan. Likevel har Jesus bedt oss om å arbeide for å gjøre absolutt alle folkeslag til hans disipler.

Teltmakertjeneste kan være en av nøklene, Gud vil bruke for å gjøre Jesus kjent blant folkegruppene, som enda ikke har fått muligheten til å møte ham. Kristne fagfolk og forretningsfolk kan nemlig reise fritt til alle land. Gjennom alle de naturlige vennskapene og bekjentskapene, som oppstår, når en er i jobb, kan evangeliet vandre videre til nye mennesker.

Falskt flagg

Noen forbinder teltmakertjenesten med hemmelighold og skjulte agendaer. Det blir sagt, at teltmakerne seiler under falskt flagg, fordi de ikke åpent forteller arbeidsgivere og myndigheter, at de ønsker om å lede mennesker til Jesus. Det kan sies mye om dette. I denne artikkelen må vi imidlertid nøye oss med å nevne et par hovedpunkter. Det første handler om, at det skulle og burde være helt naturlig for en kristen å ønske å fortelle andre om Jesus. Dette gjelder uansett, om en jobber i sitt eget hjemland eller i en annen nasjon. Selv om vi som kristne har et ønske om, at kollegene våre skal bli kjent med Jesus, synes vi ikke, det er nødven-

dig å nevne dette, når vi sender inn en jobbsøknad til et firma i vårt eget land. Det er i utgangspunktet nesten like lite relevant å gi informasjon om tro, når en søker om arbeid i andre nasjoner. Det er våre profesjonelle kvalifikasjoner, som vanligvis avgjør, om vi får jobben, vi søker på, eller ikke. Troen vår vil som regel ha liten betydning i denne sammenhengen.

Noe relevans kan troen likevel ha, og dette leder oss inn på vårt andre hovedpunkt. Mange land og selskaper har nemlig et positivt ønske om å rekruttere medarbeidere med en kristen tro. Dette gjelder, selv om både nasjonene og bedriftene i utgangspunktet er i mot kristen misjonsvirksomhet. De kristne er blitt kjent for å ha god arbeidsmoral og et engasjement for det, de holder på med. De gjør ofte en ekstra innsats for å lære seg språk og kultur på sitt nye hjemsted, og de blir gjerne over tid i sin nye jobb. Mange teltmakere har valgt å angi, at de er kristne på CVen, som sendes sammen med jobbsøknaden. Vi kjenner ikke til, at dette har hindret noen i å få jobb, og i enkelte tilfeller har det vært et pluss.

"Men gjennom å forkynne om Jesus bryter jo teltmakerne loven i de landene, de reiser til," vil enkelte hevde. Men dette er også en oppfatning, som trenger utdypning og korrigerings. Selv i land, der innbyggerne nektes å bli kristne, er det lov å snakke om tro i en privat setting. Og slike muligheter til å fortelle oppstår som regel ofte. Mange mennesker tror, det er vanskelig å få sjansen til å fortelle om Jesus i muslimske land. Sannheten er, at det er lite, som er enklere. For mange muslimer er det naturlig å snakke om tro allerede i de første "bli-kjent"-samtalene. Slik er det som regel ikke i Europa.

En medarbeider, som hadde bodd og arbeidet mer enn ti år i Pakistan, fortalte på et møte, at han slett ikke hadde noen nådegave til å evangelisere. "I Pakistan trenger en imidlertid ikke noen slik gave. Der blir en hele tiden spurt om, hva en tror på," konkluderte han. Synes du, det er vanskelig å få i gang samtaler om tro i Europa, kan det være en god idé å reise til en muslimsk nasjon.

Åpne dørers tjeneste

Siden teltmakerne ønskes velkommen over alt, kaller vi denne tjenesteformen gjerne for "De åpne dørers tjeneste". Det er imidlertid ikke bare dørene til andre nasjoner, som åpner seg, når en bestemmer seg for å la sin daglige arbeidsplass være et tjenestested for Gud. Et arbeidssted er en naturlig møteplass mellom mennesker, som kjenner Jesus, og de, som enda ikke er blitt kjent med ham. Her knyttes det naturlige kontakt- og

vennskapsbånd, som vil føre nye mennesker inn på en vandring mot Jesus. I følge analyseselskapet Barna Research i USA er relasjon et nøkkelord, når nye mennesker bestemmer seg for å ta i mot Jesus som sin frelser. Av de, som blir kristne i voksen alder, svarer den største gruppen, at de ble kjent med Jesus gjennom en venn.⁶⁸

På en arbeidsplass møter vi som regel de samme menneskene igjen og igjen, dag etter dag, måned etter måned og år etter år. Slik vil kollegaene våre få et inntrykk av, hva vår kristne tro betyr i vårt hverdagsliv. Som Jesu etterfølgere er vi alle ambassadører i Guds rike, og de, vi har rundt oss, vil danne seg et bilde av, hvordan Gud er ut fra våre ord og handlinger. Noen tror, at vi som kristne derfor må leve et prikkfrie liv. Men det er ikke tilfelle. Gud kan tale like mye gjennom våre svakheter, som gjennom det, vi er flinke til. Det, vi trenger å be om, er likevel, at Herren får forme oss på en slik måte, at det gjennom våre hverdagsliv blir synlig, hvem Jesus er.

Paulus viser vei

Relasjoner var åpenbart viktig også for Paulus i hans misjons- og evangeliseringsarbeid. I det niende kapittelet av 1. Korinterbrev skriver han, hvordan han har levd som en jøde for å vinne jødene. For de svake har han levd som en svak, og for de "lovløse" levde han som om det ikke var noen lov. "For alle er jeg blitt alt, for i alle fall å vinne noen," skriver han (1 Kor 9,22) Dette handler om identifikasjon - om å bli en del av den gruppen, en ønsker å nå. Paulus gikk foran og viste, hvordan en som forretningsmann og arbeider kunne lede andre mennesker til Jesus.

Tidligere i det samme kapittelet beskriver han, hvorfor han har valgt å jobbe, i stedet for å leve av innsamlede midler, slik de andre apostlene trolig gjorde. I vers 12 forklarer han, at han lever slik, for ikke å legge noen hindringer i veien for evangeliet.

Den, som vil gi de gode nyhetene om Jesus videre til mennesker, de ikke kjenner, står overfor mange utfordringer. I et vennskap eller kollegafellesskap er mange av disse hindringene borte. Allerede i den første kristne tiden ser vi at evangeliet ble brakt videre til nye mennesker og nye områder av medarbeidere, som hadde helt vanlige yrker. Når den første forfølgelsen bryter ut i Jerusalem, blir apostlene værende igjen i byen (ApG 8,1). Så de, som flykter til Samaria og Judea og der forkynner

⁶⁸ "The Barna Update", 11. oktober 2004

evangeliets ord, må være helt alminnelige kristne, som tjener til sitt daglige opphold gjennom å arbeide (ApG 8,3-4). Noen av dem kom også til Antiokia, der de etablerte fellesskapet, som fikk en sentral betydning i den tidlige kirkens misjonsarbeid (ApG 11,19 og 13,1-3).

Men Paulus tenkte trolig også på andre hindringer, som ville bli borte, dersom utsendingene var i vanlige jobber. Kanskje hadde han økonomiske hindringer i tankene. Paulus så trolig klart, at dersom evangeliet virkelig skulle nå ut til mange mennesker, så kunne ikke jobben overlates i hendene på noen få mennesker, som skulle lønnes av menighetene. Kanskje er det derfor, han bestemmer seg for å modellere, hvordan troen kan bli integrert i livet på en vanlig arbeidsplass (2 Thess 3,7-9). Paulus er en spennende modell. I ApG 19 kan vi lese, at "Gud gjorde helt uvanlige kraftgjerninger ved Paulus' hender." Folk, som møtte ham, tok til og med med seg Paulus sine eiendeler i et forsøk på å helbrede syke, og selv dette valgte Gud å bruke. I bibelteksten viser disse eiendelene folk tok vei til hvor Paulus presenterte evangeliet. ApG 19,12 forteller, at det, som forsvant, var "svetteduker" og "arbeidsforklær", altså hjelpemidler, Paulus brukte i sitt daglige virke som teltmaker. Mannen, som kanskje er den mest effektive evangelisten verden har sett, reiste ikke hjem og tok på seg dress og slips, før han gikk på et eller annet møte for å forkynne om Jesus. Han brukte de anledningene, han fikk i samtalen han hadde med kundene sine.

Fulltidstjeneste

Mange kristne er i dag dessverre ikke bevisste på, at arbeidet deres kan være en tjeneste for Gud, og at arbeidsplassen kan brukes som et tjenestested for ham. I menighetene blir det i liten grad forkynt om, hva Gud tenkte, da han skapte arbeidet, og om hvordan vi på arbeidsplassen kan vise vei til Jesus. Kanskje er det derfor, så få av oss har en identitet som ambassadører for Jesus, der vi er.

Ofte, når jeg underviser, spør jeg de, som er til stede, om de er i fulltidstjeneste for Jesus. Nesten uten unntak er det bare de, som jobber i en kristen organisasjon eller en menighet, som svarer ja. Det kan tyde på, at undervisningen om, hva som er en tjeneste for Herren har store mangler.

Jeg tror, mye vil skje den dagen, vi som kristne begynner å be for hverandre og sende hverandre ut i de sammenhengene, der vi ferdes til vanlig. Når vi får en identitet som Guds fulltidsambassadører, vil vi tydeligere se, hvordan vi gjennom vår arbeidsinnsats i samfunnet utfører

oppgaver, som Gud bryr seg om og gleder seg over. Vi vil også begynne å se etter de anledningene, han legger til rette, for at vi kan få fortelle andre om, hvem han er.

All ambassadørtjeneste krever opplæring. Representasjonsoppgavene i Guds rike er ikke noe unntak. Nettopp derfor er det viktig, at vi i forsamlingene trener hverandre til å være Guds rikets ambassadører på en god måte. Dette er noe av det viktigste, vi kan gjøre, når vi kommer sammen. Det vil kreve en ekstra artikkel å drøfte, hva et slikt treningsopplegg kan og bør inneholde. Så jeg vil avslutningsvis bare komme med forslag til tre punkter, som i alle fall må være med:

1. Alle i menigheten må få hjelp til å se, hvordan de gjennom sitt daglige virke utfører oppgaver, som Gud gleder seg over.
2. Alle i menigheten må få hjelp til å sette ord på sin egen troshistorie, slik at hver og en kan gi et skikkelig svar, når de blir spurt, hvorfor de er kristne. (1 Pet 3.15)
3. Alle i menigheten skal vite, hva de skal svare, dersom noen spør: "Hva skal jeg gjøre for å bli en kristen?"

Steinar Opheim er daglig leder i Tent AS, et norsk ressurscenter for teltmaker-tjeneste som ble grunnlagt i 2000. Han har tidligere vært misjonær for Den norske Santalmisjon i Aserbajdsjan. Steinar er utdannet journalist. Han har også studert kristendom ved Norsk Lærerakademi i Bergen.

Udfordringer fra en ikke-læsende verden

Af Viggo Søgaard

Da flertallet af verdens befolkning i praksis ikke læser, er det problematisk at så megen evangelisering bygger på skriftligt materiale. Mens bibelselskabernes arbejde traditionelt har været at oversætte, trykke og sælge bibles, er de nu begyndt at arbejde på at gøre Bibelens budskab tilgængeligt for fattige ikke-læsende mennesker på andre måder. Pilotprojekter i Brasilien og Mexico, udført i et samarbejde mellem bibelselskaberne og World Vision, har vist, at det er muligt på en effektiv måde at bringe et holistisk budskab til ikke-læsende mennesker, som bibelselskaber og missionsselskaber ellers har haft vanskeligt ved at nå.

De trykte medier er ikke relevante for de fleste mennesker i verden, da de enten ikke kan læse, eller har fravalgt læsning. Dette er ikke bare et problem for de underudviklede lande, da nogle undersøgelser peger på, at hver anden dansker har problemer med læsning, og hver tredje ikke læser noget seriøst. Samtidig må vi erkende, at det meste af det materiale, der er tilgængeligt for evangelisering, er på tryk. Kirken er på mange måder låst fast i et lineært system, der tager udgangspunkt i det skrevne. Dette gælder ikke bare den trykte bibel, men også den traditionelle lineære opbygningen af prædikener.

Den trykte bibel er ikke kun tekst. Der er overskrifter, billeder, fodnoter, henvisninger, landkort, layout og mange andre hjælpemidler. Når man skal kommunikere den bibelske tekst gennem lydmedier, kræver det derfor ikke kun en omskrivning af teksten til et oralt sprog, men også audio-hjælpemidler, der kan gøre det ud for de hjælpemidler, der er i den trykte bibel.

Bibelselskabets fokus på fattige ikke-læsende

Traditionelt har bibelselskaber oversat og trykt Bibelen, og de har oprettet boghandler, hvor de så sælger bibles. Dette har fungeret blandt folk, der læser og har de økonomiske midler. Men når vi kommer til den fattige befolkning, der i stor udstrækning er analfabeter, virker denne model ikke. De kan ikke læse, og samtidig er oversættelsen baseret på et lineært

skriftsprog, som en "oral learner's"⁶⁹ hjerne ikke kan bearbejde. For det andet kommer de fattige ikke ind i boghandler, og de har ikke penge til at betale for en bibel.

Det Danske Bibelselskab er medlem af De Forenede Bibelselskaber, som er et fællesskab mellem 138 bibelselskaber verden over. Ved en verdenskongres i Sydafrika i år 2000 var fokus især rettet mod den halvdel af verdens befolkning, der er funktionelle analfabeter, og som for manges vedkommende samtidig kan betegnes som dybt fattige. Man besluttede derfor, at man ville arbejde på at nå målgrupper, der ikke før har været nået - herunder det enormt store antal fattige - samt engagere sig i hollistiske projekter og programmer i strategiske alliancer med kirker og organisationer. Der skulle udvikles passende distributionssystemer, der sikrer, at også de fattige i verden får adgang til Bibelen og bibelske skrifter gennem brugen af nye medier og metoder.

***Berço da Vida*(Livets vugge): Et samarbejde mellem Det Danske Bibelselskab og World Vision International**

Et bibelselskab har til formål at gøre Bibelen tilgængelig for alle mennesker samt inspirere til at engagere sig i teksten. World Vision (WV) er verdens største humanitære organisation, der på verdensplan har over to millioner sponsorbørn/familier blandt de fattigste af de fattige. Et partnerskab mellem et bibelselskab og WV syntes derfor at forekomme indlysende. Deres interesseområder overlappede, og deres erfaring og kapacitet var komplimenterende. Det blev besluttet at igangsætte pilotprojekter i henholdsvis Brasilien og Mexico.

I oktober 2001 blev der afholdt en workshop i Brasilien for deltagere fra såvel Det Brasilianske Bibelselskab som WV. I tre dage blev der arbejdet med temaer, indhold og retningslinjer. Alt skulle produceres fra grunden, og det skulle målrettes direkte til de fattige. Bibelselskabet skulle klare produktionen på vegne af Det Danske Bibelselskab. Distribution og brug af materialet skulle gå gennem WVs store netværk af sponsorede familier.

Det tog forholdsvis lang tid at udarbejde materialet, lave manuskripter, skrive og optage nye sange, osv. *Field testing* foregik i tre områder: (1) Den fattige, ørkenlignende region i Alagoas provinsen i det nord-

⁶⁹ "Oral learners" er de mennesker, for hvem indlæring ikke sker ved hjælp af skriftligt materiale, men kun gennem mundtlige metoder.

østlige Brasilien, hvor 70 % af befolkningen er analfabeter, og (2) Rio de Janeiros slumkvarter i det katolske St. James sogn. (3) Det tredje forsøgsområde var landsbyer i regnskovene langs Amazonflodens bifloder.

Berço da Vida materialet bestod af tre CD'er. Den ene med hørespil, baseret på problemstillinger blandt de fattige, såsom vold i familien, børns uddannelse, en lykkelig familie. Der var også dramatiske fremførelser af bibelske fortællinger. En anden CD indeholdt bibelsk materiale, og den tredje var sange, der på en fin måde opsummerede undervisningen. Musikken var lokalt inspireret med bl.a. samba-rytmer. Desuden var der et opgavehæfte, som børn kunne arbejde med, en konkurrence og sangteksterne. Det hele blev pakket i en lille æske.

Alagoas provinsen: De lokale medarbejdere og WVs regionale medarbejdere havde udført et fremragende arbejde med afprøvning af materialet. Medarbejderne ved projektet, der for de flestes vedkommende var katolikker, gav alle gav udtryk for stor tilfredshed med materialet. Folk ønskede at drøfte sociale problemer ud fra et åndeligt perspektiv, og dette materiale hjalp dem. De havde dannet to børnegrupper og to teenagegrupper. Der var aktiviteter, hvor børnene kreativt kunne arbejde med materialet ved hjælp af tegninger. Medarbejderne fandt det vanskeligere at få teenagerne i gang med kreative aktiviteter, men da vi besøgte én af teenagegrupperne, dansede pigerne samba til musikken, og de kunne sangene udenad.

Materialet blev også anvendt i skoler, og den lokale katolske kirke brugte det i liturgien ved gudstjenesterne såvel som i kristendomsundervisningen. Landsbyledere havde lyttet med. Som en af WV medarbejdere udtrykte det: "Vi har altid været afhængige af materialer lavet til brug i kirker. Dette materiale er skrevet ind i og tilpasset vores situation."

Rio de Janeiros slum: I den lokale katolske kirke samledes vi med mødre fra slummen. Mødet blev dygtigt ledet af to damer fra kirken, og samtalen drejede sig om familien i relation til ét af dramastykkerne på båndet, der fokuserede på børns rettigheder. Det blev efterfulgt af en livlig drøftelse af, hvordan børns rettigheder kan sikres i familierne. Senere besøgte vi slumkvarteret, hvor de boede. Kvinderne ville alle gerne have CD'erne med hjem, så de kunne spille dem for deres mænd og naboer.

Amazon: Distributions-/brugersystemet skulle tilpasses til forholdene i Amazonområdet. Folk var meget fattige, og der var ikke elektricitet. Landsbyerne kunne kun nås med båd. De fleste havde ikke råd til en CD-afspiller, så arbejdet blev koncentreret omkring skoler og kirker, hvor

man lyttede i grupper. WV havde afholdt to dages kurser for lokale, frivillige medarbejdere, som kunne samle grupperne og lede samtalerne. Børnene opførte dramastykker baseret på CD materialet, og i et område havde de lavet en børneteatergruppe, som rejste fra landsby til landsby, hvor de opførte bibelske fortællinger. Man havde regnet ud, at hvert sæt materiale var blevet lyttet til af 315 mennesker. I alt blev der i Brasilien produceret 20.000 sæt af materialet, og det blev anslået, at omkring 3 millioner af de allerfattigste på denne måde fik kendskab til Bibelens tekst på en relevant måde, som talte til dem midt i deres problemer og udfordringer.

Mexico: Projektet *Semillas de Esperanza* i Mexico havde mange lighedstegn til projektet i Brasilien. Der var en del emner, som fik langt større vægtning, bl.a. vold i familien. Hver landsby, hvor projektet kørte, havde udvalgt en person, som gennemgik en meget fin træning, så vedkommende kunne hjælpe familier med at bruge materialet. Folk lærte at behandle deres problemer, både gennem fællesskabet og gennem tekster fra bibelen. WV udarbejdede desuden manualer og andet undervisningsmateriale, og de gennemførte et fantastisk stykke træningsarbejde. For at udbrede brugen af materialet var der også specielle kurser for katolske præster, og en stor gruppe præster og medarbejdere fra pinsekirken gennemgik tre gange fem timers kurser om brugen af materialet. Der var mange vidnesbyrd om gode resultater. De fortalte bl.a. om en skuespiller, der skulle indlæse bibeltekster. Hun brød grædende sammen under optagelserne, fordi teksterne talte så stærkt til hende.

Kommentarer og iagttagelser

Projektet har været en meget positiv oplevelse. Der har været mange udfordringer undervejs, og flere forsinkelser, men det skal man være forberedt på i et pilotprojekt. Projektet kan nu bruges som model for projekter mange andre steder. Berço da Vida og *Semillas de Esperanza* beviser, at det er muligt på en effektiv måde at bringe et holistisk budskab til fattige, ikke-læsende mennesker. Det er målgrupper, som bibelselskaber (og andre missionselskaber) har haft vanskeligt ved at nå. Distributionssystemet sikrer, at alle får adgang til materialet, da der samarbejdes i et nært partnerskab med en organisation, der allerede har det nødvendige netværk.

Brugen af lydbånd og CD'er gør det muligt for alle at lytte. Lydmedierne demonstrerede meget større effekt end billedmedier, da det gjor-

de det let for tilhørerne at identificere sig med fortællingerne. Lydmedier fungerer inde i lytternes tanker. Projekterne demonstrerede også, at økonomien er overkommelig, da hvert sæt blev fremstillet til en kostpris på kun ca. 40 danske kroner, inkl. tre professionelle CD'er, alle materialer, og alle udviklingsudgifter.

Viggo Søgaard, f. 1939, MA i kommunikationsstrategi og forskning, MDiv i teologi, ph.d. interkulturel kommunikation, er seniorprofessor i kommunikation ved Fuller Graduate School of Intercultural Studies. Han startede Fredens Stemme i Thailand og har udgivet en række bøger inden for kristen kommunikation, bl.a. "Media in Church and Mission. Communicating the Gospel" (Pasadena, CA: William Carey, 1993).

Evangeliseringsforståelsen i Lausanne-bevægelsen – fra 1974 på vej mod 2010

Af Birger Nygaard

Lausanne-bevægelsen har fra begyndelsen i 1974 forstået sig selv som en bevægelse for evangelisering. Fra starten var bevægelsen præget af sin initiativtager Billy Grahams evangeliseringsforståelse. Forberedelsen af en Lausanne-konference i Cape Town i 2010 – 100-året for verdensmissionskonferencen i Edinburgh – viser, at evangelisering stadig er i centrum, men i dag kan der spores en tendens til konvergens mellem den evangelikale (Lausanne) og den økumeniske (Kirkernes Verdensråd) missionsforståelse.

Lausanne-bevægelsens start i 1974

Lausanne-bevægelsen skulle slet ikke have været en bevægelse, men blot en konference i Lausanne 1974. At den blev en bevægelse, skyldtes ikke mindst Lausanne-pagten, som i et klima af missions-moratorium søgte at fastholde evangeliseringens nødvendighed indtil Kristi genkomst. Samtidig hermed fik pagten stor betydning ved i konservative, evangelikale kredse at sætte evangelisering ind i en holistisk kontekst, hvor evangelisering og social indsats ikke skal spilles ud mod hinanden. Lausanne-bevægelsen har siden 1974 haft en svingende tilværelse som "The Lausanne Committee for World Evangelization". Lausanne-bevægelsen må således ikke opfattes som et 'modstykke' til Kirkernes Verdensråd, idet Lausanne bevidst og fra begyndelsen har forstået sig selv som en bevægelse for evangelisering, hvilket jo er meget snævrere end Kirkernes Verdensråds brede dagsordener.

Udgangspunktet og fokus for konferencen i 1974 var således Edinburgh 1910's kald til "verdesevangelisering i vores generation." Der var et stærkt blik for, at der stadig var store etniske grupper, der ikke har hørt evangeliet forkyndt. Siden da har hundredvis af missionselskaber og kirker verden over skiftet prioriteringer fra gamle missionsområder til disse 'hvide pletter' på landkortet. På denne måde har inspirationen fra Lausanne haft en kolossal indflydelse – og bliver ved med at have det i de tusindvis af organisationer, der har adopteret Lausanne-pagten som deres arbejdsgrundlag.

Konferencens initiativtager og far var den legendariske Billy Graham. I en menneskealder rejste han verden rundt med evangelistiske kampagner, som har givet en hel generation et grafisk blik for, hvordan 'evangelisering ser ud': Forkyndelse af evangeliet om frelse i Kristus - til den enkeltes omvendelse, modtagelse i tro, genfødsel og nyt liv som kristen med en evangeliserende livsstil. Lausanne-pagtens holistiske missionsforståelse ændrede ikke meget ved dette grundlæggende paradigme for mission. Og dette paradigme er stadig dominerende i den "Next-Christendom", som vokser med utrolig kraft i hele den ikke-vestlige verden.

2010 - hvad så?

I 100-året for Edinburgh 1910 afholder Lausanne-bevægelsen endnu en konference med 4.000 ledere aktive i mission og evangelisering. Denne gang afholdes konferencen i Cape Town, Sydafrika - nøjagtig 200 år efter, at William Carey havde planer om netop en sådan konference samme sted. Hvordan vil Lausanne-bevægelsen tale om evangelisering? Statistikken siger, at der procentvis er ca. det samme antal kristne i dag som i 1910. Dette dækker over det faktum, at millioner af mennesker verden over er blevet kristne, bl.a. som følge af evangeliserende missionsvirksomhed. Men på den anden side må vi konstatere, at behovet for aktiv evangelisering er aldeles usvækket. Verdens-evangelisering vil aldrig blive fuldført i en given generation, men hver generation har kald til at være trofast i det at bringe evangeliet videre.

Hvad tænker folkene bag 2010-Lausanne-konferencen om det program, der skal være med til at danne og fremme vision for evangelisering i årene fremover? Jeg var i februar 2008 med til et programplanlægningsmøde i Oxford, hvor 40-50 nøglefolk, der repræsenterede hele verden ud fra en opdeling i 12 regioner med hver deres repræsentanter. På forhånd var fremlagt et velstruktureret programudkast, som gruppen blot kunne have godkendt. Men det var interessant at se, hvordan røster fra forskellige dele af verden, hvor man oplever særlige udfordringer i mission og evangelisering, bidrog til en ganske væsentlig reformulering af det første udkast. Globale og regionale kontekster udfordrer på en række områder. Det påvirker sprog og arbejdsformer betydeligt.

I det følgende vil jeg beskrive opbygningen af programmet, som det kom til at foreligge i udkast efter mødet i Oxford, og som netop afspejler noget af den teologiske og kontekstuelle udvikling, som sker i Lausanne-

regi. Det endelige program foreligger ikke i skrivende stund og kan selvfølgelig blive ændret på en række punkter.

Syv dage med fokus på evangelisering

Konferencen strækker sig over en uge. Hver dag har sit fokus:

Den treenige Guds mission

På konferencens åbningsdag fokuseres på *Gud* og *Guds mission*. Med dette tema ønsker man at vægtlægge en trinitarisk gudsforståelse. Skønt Lausanne naturligvis altid har været en trinitarisk bevægelse, har man dog ofte reelt begrænset sig til et kristologisk fokus. Den trinitariske vægtlægning er ikke udtryk for en udvanding af det kristologiske, men netop en besindelse på gudsbilledet som Fader, Søn og Helligånd. Og det er denne Gud, som har en mission i verden, som vi tager del i. Hermed får *missio Dei* (Guds mission)-forståelsen af mission også gennemslag i Lausanne. Og hermed bliver missionsdagsordnenen også mere omfattende, end hvad en snæver kristologisk tilgang tilsiger.

Åbningsceremonier plejer at være en stor ting ved sådanne konferencer – og der blev ved mødet også talt meget herom. Det oplagte ved en verdenskonference er jo at se delegationer vandre ind under deres respektive flag i bedste OL-stil. Men det blev kraftigt frarådet at lade en evangelisk bevægelse være opdelt af de nationaliteter, som flag er udtryk for. Netop flag dækker over magtkampe og magtdemonstrationer, som kristne ikke behøver at videreføre gennem flagenes symbolkraft. Tonen af ydmyghed vægtlægges mere end tidligere. Sammen med glæden over alt det, der er sket i verdenskristenheden de sidste 100 år, findes en række ting, som vi naturligvis ikke skal være stolte over. Der blev lagt vægt på, at denne dobbelthed gerne måtte karakterisere hele konferencen.

Mennesket Jesus Kristus

Kristus vil naturligvis stadig være i centrum for en Lausanne-konference. Dette kommer til udtryk på konferencens anden dag med et ønske om at begynde med den menneskelige side: Jesus som Guds inkarnation, der kom til os i vores brudte verden som tjener – og gennem sin tjeneste viste os, hvordan vi som han er sendt til at tjene med ydmyghed og i solidaritet deltage i menneskers liv i enhver given kultur. Dette fokus leder til de mange former for mission, som kommer til udtryk i social tjeneste, arbejde for retfærdighed og udvikling. De store udfordringer fra HIV/AIDS. Ved at vægtlægge denne side først formidles det, at vi i evangelisering må komme som dem, der tjener frem for med en herremands-religion.

Kirkens egen omvendelse

Tonen af ydmyghed og omvendelse bliver særlig vigtig, når den tredje dag har fokus på kirken og ekklesiologien. Denne dag er en anledning til omvendelse og bod for kirkens fejltagelser og vildveje. Og her er spørgsmålet jo, om alt dette kan nås på bare én dag. Det er ikke bare de historiske misbrug, som omverdenen trofast holder os for øje. En større udfordring er fx den kolossale udvikling af "prosperity" (fremgangs)-teologisk prægede kristendomsformer over hele verden. Mens nogle af disse trofast forkynder evangeliet, finder vi også dem, der er endt i noget helt andet, som synes at ligge langt borte fra evangeliet. En anden stor tendens er udviklingen af nominel kristendom. Det er vi kendt med i Danmark, men nominel kristendom er også i kraftig fremmarch i de "nye kirker" i syd.

Positivt vil denne dag fokusere på kirkens missionale natur. Skønt den gamle opsplnitning mellem kirke og mission er intakt mange steder

endnu, får flere og flere øjnene op for, at mission ikke bare er nogle få specialtroppers opgave, men at mission hører til kirkens væsen og må præge dens udtryksformer på enhver måde. Når dette budskab igennem, vil det gøre rigtig meget ved prioriteringer og arbejdsformer. Man kan således tænke sig, at der vil blive lagt meget mere vægt på den enkelte kristnes virke i mission og evangelisering i hverdagens almindelige arbejds- og familiesammenhænge.

En formulering af ekklesiologi er behændigt udeladt fra Lausanne-pagten i 1974. Det bliver spændende at se, om Lausanne-folkene i 2010 kan og tør formulere en ekklesiologi, som potentielt kan bidrage med noget væsentligt i forhold til traditionelle forståelser af kirkens væren og væsen.

Forsoning - med Gud og mennesker imellem

Den fjerde dag fokuseres på *Forsoning med Gud*. Dette er selvfølgelig et centralt bibelsk tema og ikke noget nyt i Lausanne-sammenhæng. Men der vil blive fokuseret på forsoningens virkninger i vore menneskelige relationer. For vi må erkende, at nok så meget fremgang for kristenheden ikke nødvendigvis har ført til færre kampe blandt folk og stammer. Siden sidste Lausanne-konference har vi bl.a. været igennem Rwanda-tragedien – hvor kristne i stor stil slog hinanden ihjel. Så fokus vil være på nationalisme, stammer, borgerskab og identitet, racisme, ”dobbel statsborgerskab”, og uligheder i forhold til og uretfærdighed over for kvinder. Og selvfølgelig er lærdom fra den sydafrikanske forsoningsproces nærliggende at tage ind.

Forkynde Kristus i en pluralistisk verden

Først den femte dag er planlagt det, der ellers altid kommer øverst i evangelikale programmer: *Gud i Kristus – den unikke Kristus i en pluralistisk verden*. Denne sene placering heraf skal ikke tages som udtryk for en nedgradering af Kristi guddommelighed i Laussannes forståelse. Men der er efter erfaringerne fra Muhammed-tegninger m.v. sket noget med den måde, hvorpå vi kan tale herom. Man er fuldt klar over, at ord kan sætte religionskrige i gang, såfremt de bruges aggressivt og uvist.

Det må forventes, at verdenspressen er til stede ved konferencen og selektivt vil referere, hvad der bliver sagt, og hvordan det bliver sagt. Man vil elske at referere krigerisk og tankeløst sprog om andre religioner. Men Lausanne 2010 er ikke tænkt som startskud for nye religionskrige. På

denne dag skal der arbejdes med missionsudfordringer i forhold til andre højreligioner (jødedom, islam, hinduisme, buddhisme). Der skal fokuseres på evangelisering og sameksistens, religiøs forfølgelse, sekularisme og postmodernitet, global ungdomskultur. Og der vil blive arbejdet med kontekstualisering af evangelisering og kirke.

Strategi og samarbejde

De to sidste dage vil der blive fokuseret på strategi og samarbejde i mission. Evangelikale gruppers mission er ofte blevet anklaget for at være styret af "managerial missiology", dvs. mekanistiske planer for, hvordan missionsopgaven kan fuldføres. Der vil stadig være stærke grupper, der er motiveret af en sådan strategisk tilgang til mission. Og de hører med i helheden og giver bevægelsen dynamik. Men det har for Lausanne-programfolkene været vigtigt, at denne dimension får en ret placering i en sund teologiske og missiologiske helhedstænkning.

Strategiske fronter er de store fremvoksende fænomener som urbanisering, migration, diasporaer. Kvinders rolle i evangelisering vil få et særligt fokus. Unåede folkegrupper vil stadig have et godt fokus. Og så fremvokser et nyt fokus på formidling af evangeliet til "oral learners", dvs. den store del af verdensbefolkningen, som ikke kan læse og sikkert ikke kommer til at læse. Denne kæmpegruppe stiller nogle udfordringer, som vore normale, skriftligt fikserede missionstraditioner ikke har været gode til at respondere på.

Afslutningsdagens fokus på *Sammen i mission* handler om samarbejde og partnerskab. Der vil være en bekendelse til kirkens enhed. Og der vil blive fokuseret på konkrete samarbejdsformer i en verden, som svinger mellem lokal og global, mellem nord og syd og øst og vest, mellem fattig og rig, mellem fremvoksende kirke og døende kirke. Der er al mulig grund til at tænke partnerskab på alle fronter for at de gaver, vi hver især har fået givet, må blive brugt til fælles gavn.

Evangelisering - mere end de fire åndelige love

Det forsimplede billede af evangelikal mission er Billy Graham, der på et stadion forkynder de fire åndelige love, hvorefter en række mennesker går op foran og bekender, at de vil tro på Jesus. Lausanne søger fremdeles at være en verdensbevægelse for 'evangelisering' med fokus på formidling af den kristne tros kerne til mennesker, der endnu ikke har forholdt sig hertil. Men lærdommen fra ovenstående udkast til program for

den kommende verdenskonference i 2010 er, at evangelisering ikke er en a-kontekstuel abstraktion, men altid må forholde sig til den konkrete situation.

Vor tids globale kontekst stiller en række udfordringer, som i høj grad påvirker forståelsen af evangelisering i forhold til mission i bredere forstand og i forhold til kirke, samfund og verden. Det er ikke muligt at sondre evangelisering ud fra kirkens øvrige væren og virke, idet så stor en del af vort budskab formidles gennem det, vi er og gør, mens vore evangeliseringsprogrammer og ordformidlingen måske kommer i anden række. Vi ser hermed en videreudvikling af den stigende konvergens, der i en årrække har været mellem evangelikal og økumenisk missionsteologi.

Birger Nygaard, f. 1959, cand. theol., MA i missiologi, er direktør for Areopagos. Han være været generalsekretær for Dansk Missionsråd 1994-2000 og arbejdet for Areopagos fra 2000. Han har været generalsekretær i International Association for Mission Studies 2000-2004 og er pt. involveret i ledelsen af Edinburgh 2010 studieprocessen, som over de næste år skal lede frem til fejringen af 100-året for Edinburgh 1910 verdensmissionskonferencen.

Evangelieformidling og Kristus-vidnesbyrd i nyåndelige miljøer

Af Ole Skjerbæk Madsen

Hvis vi skal formidle kristentro ind i nyåndelige miljøer, er det nødvendigt at udskifte en defensiv eller fjendtlig holdning over for new agere og nyspirituelle med dialog og nærvær. På baggrund af erfaringer med deltagelse i Krop-Sind-Ånd messer o.l. etableredes I Mesterens Lys, hvor evangeliet søges formidlet i former, som er genkendelige for mennesker i de nyåndelige miljøer, og som har deres ækvivalente udtryk i kristen spirituel tradition. Forkyndelsen er kontekstuel og udtrykt i et erfaringsprog, som nyåndelige kan relatere til.

Udfordringen

I 1985 fik New Age sit gennembrud i Danmark med en messe i KB-hallen under overskriften "Sind-Krop-Ånd" med over 15.000 besøgende. I de forskellige stande kunne man opleve alternativ helbredelse, zoneterapi, krystaller, kanalisering, clairvoyance, østlige meditationsteknikker, yoga, ny-teosofiske grupper, reinkarnations-terapi og andre udtryk for en alternativ livsstil og spiritualitet. Der var en vækkelsesatmosfære – om end ikke med Jesus i centrum.⁷⁰

På baggrund af tidligere erfaringer i sjælesorg med mennesker, som var kommet galt af sted i nyreligiøse bevægelser, havde jeg et negativt billede af de nye spiritualiteter. Efter besøget på messen spurgte jeg derfor mig selv: "Hvor mange mennesker ville nu ikke blive psykisk skadet eller forført af dæmoniske magter og ikke-kristen tro? Og samtidigt: Hvorfor er kirken ikke til stede på markedspladsen som Paulus på Areopagos?"

Det følgende år deltog Bethlehemskirken og Kingos Kirke på messen, som nu rykkede til Falkonercentret. Vi uddelte omkring 5.000 hæfter med titlen "Jesus Kristus bringer den nye tid". Vi var til stede som propagandister og fik derfor konfrontation frem for dialog. Det mest positi-

⁷⁰ En enkel definition af den nye åndelighed findes i Ole Skjerbæk Madsen, "Hvorledes kan den karismatiske bevægelse være en positiv inspiration for kirkerne?", i Viggo Mortensen (red), *The Charismatic Movement and the Churches*. Århus: Center for Multireligiøse Studier, 2001, s. 56-59.

ve resultat af deltagelsen var for mit eget vedkommende venskab med to markante frontfigurer i det nye spirituelle miljø.

I 1988 var vi fire folkekirkemenigheder på den tredje Sind-Krop-Ånd-messe. Nu ønskede vi at være upolemisk til stede og blot præsentere vor egen spirituelle praksis. Denne gang syntes standen at være relevant i sammenhængen, og efterfølgende begyndte der at komme folk i kirke fra New Age. Dette gav nye udfordringer – ikke mindst sjælesørgisk.

Jeg oplevede en spænding mellem at anerkende menneskers oprigtige åndelige søgen og så min dogmatisk bestemte måde at være sjælesørg på. Jeg oplevede også, at mennesker, som var lige ved at give deres liv til Jesus, pludselig fik nye åbenbaringer fra den åndelige verden. Og jeg mødte mennesker, som misforstod talen om Jesu stedfortrædende død og opfattede det som udtryk for et grusomt gudsbillede. Denne konflikt fik mig til at råbe på Jesus og bede om Helligåndens vejledning til mødet med åndeligt søgende mennesker. Det var sommeren 1994.

Jeg følte, at Jesus talte til mig i mit hjerte og i mine tanker om at starte en serie åndelige møder under overskriften "I Mesterens Lys" (IML) – og ikke kun det: Jeg fik alle detaljer angående tjenestens indhold, stedet for møderne og lokalernes indretning og annoncerens udseende og indhold. Jesus lovede at give sin 'direkte tale' til hvert undervisningstema – som en slags profetisk refleksion over et stykke fra Biblen. Endelig fik jeg besked om at invitere de tilstedeværende til en heling af hjertet i forhold til Gud, dem selv og omverdenen (slægtninge, venner, arbejdsfæller osv.).

IML-tjenesterne startede så i maj 1995 og har senere spredt sig til flere steder i landet. IML har endvidere udviklet en lang række andre arbejdsformer for at kunne være et fællesskab af Jesu disciple i det nyåndelige miljø.⁷¹ Der er også IML i Oslo og Helsingborg.

Hvad jeg har lært i denne proces, er nødvendigheden af at bevæge sig bort fra en defensiv eller endog fjendtlig holdning overfor new agere og nyspirituelle søgere og udøvere til dialog og nærvær i miljøerne, hvis evangeliet skal kunne høres og det kristne fællesskab blive en del af de holistiske miljøer.

⁷¹ Se IMLs hjemmeside: www.imesterenslys.dk. Se også beskrivelsen og behandlingen af IML som en del af den nye åndelighed i René Dybdal Pedersen, *I Lysets tjeneste. Nye religiøse og spirituelle grupper i Danmark*. Højbjerg: Forlaget Univers, 2005, s. 96-118.

Gudstjeneste som evangelieformidling

IMLs første måde at skabe rum for et religionsmøde med den nye åndeligheds mennesker var altså en gudstjeneste, som på én gang var tydeligt kristen og åben overfor spørgsmål og spirituelle udtryk i de nyåndelige miljøer. Gudstjenesterne havde karakter af disciples møde med og samling om deres Mester. Dette kommer til udtryk i den indledende påkaldelse og proklamation:

Jesus, Retfærdighedens Konge,
Guds Søn og menneskesøn!
Send os dit lys og din sandhed.
Jesus, Verdens Lys,
Guds Søn og menneskesøn!
Vi ønsker at sidde ved dine fødder
og modtage dit ord i hjerte og tanke.
Jesus, Retfærdighedens Konge,
Guds Søn og menneskesøn!
Send os dit lys og din sandhed.

Det skal være helt klart fra starten, hvem vi er. Samtidig skal der gives udtryk for, at vi er i et ligeværdigt forhold til Mesteren, og at vi derfor er undervejs sammen. I de nyttesofiske miljøer, som IML i begyndelsen orienterede sig imod, forstår man Mesteren som et fuldkomment menneske, der har virkeliggjort det ideal, disciplen stræber efter, og derfor er garantien for, at disciplen kan blive, hvad Mesteren er. IML peger på én Mester, Jesus Kristus, hvor teosofferne kender et helt hierarki af mestre. Det vigtige er invitationen til discipelskab og invitationen til Kristi efterfølgelse.⁷²

Evangeliet formidles ellers i former, som er genkendelige for mennesker i de nyåndelige miljøer, og som har deres ækvivalente udtryk i kristen spirituel tradition. Meditationen er her vigtig, fordi den på en ikke-pressende måde giver gudstjenestedeltageren sine egne oplevelser af mødet med Gud og et erfaringspræget møde med Jesus. Der er en indledende meditation i gudstjenesten, som benytter åndedrættet og en visualisering af Guds kærligheds lys i Kristus med mulighed for at bruge et aftenens bibelvers som fokus eller Jesus-bønnen fra den ortodokse kirke

⁷² Ole Skjerbæk Madsen, *Salige er I*. København: Forlaget Kontrast, 1999, s. 71-79.

som hjælp. I Jesus-bønnen bedes på indåndingen: "Jesus Kristus, Guds Søn," og på udåndingen: "Forbarm dig over mig!"

Et andet vigtigt element er den dialogiske prædiken, hvor et oplæg følges af en udveksling af erfaringer og tanker. Som regel følger endnu en meditation, ofte over en episode fra Jesu liv. Denne oplevelse af samtidighed med Jesus, som formidles gennem meditationen, kan ofte give en erfaringsbaseret forståelse af vigtige sider af den kristne tro, som en mere dogmatisk formulering vil blokere for, fx har en meditation over Jesu korsfæstelse og den enkeltes egen smerte kunnet hjælpe deltagerne til en værdsættelse af Jesu døds betydning for deres liv, som de ellers ville have afvist.

Inspirationer, profeti eller andre åbenbaringsgaver giver deltagerne en erfaring af, at Jesus fortsat ved Helligånden er læreren i vor midte, og at der stadig er nyt at lære. Dette svarer til den funktion, kanaliserede budskaber har i de nyåndelige miljøer. Gennem kanaliseringer formidles kontakt til den åndelige verden. Kanaliseringen giver stadig friske impulser og indikerer, at den åndelige søgen ikke er slut, sådan som den søgende kan opleve det i mødet med de historiske religioners dogmatiske og hierarkiske strukturer.

Det er ofte længselen efter helbredelse, sundhed og efter at blive et helt menneske, som leder mennesker ind i den åndelige opdagelsesrejse i de nyspirituelle miljøer. Det er samme længsel, som får mange af de samme mennesker til at gå til møder med kristne helbredelsesprædikanter. Også i Jesu virke hørte helbredelse og frelse i åndelig forstand sammen. Derfor er forbøn et væsentligt element i IML-tjenesten og gør i det hele taget mennesker åbne for evangeliet.⁷³

Også en lang række andre gudstjenesteformer, som knytter til ved anliggender i de nyåndelige miljøer, kan formidle evangeliet ind i disse – ganske særligt, når tjenesten udtrykker solidaritet med intentionen i de tilsvarende tjenester. Det gælder ikke mindst gudstjenester og meditationer, som knytter til ved naturens rytmer, f.eks. fuldmåne og årstid.⁷⁴

Nærvær i de nyåndelige miljøer

Den vigtigste forudsætning for at formidle evangeliet er at være til stede

⁷³ Ole Skjerbæk Madsen, "Bøn om helbredelse", i *Levende Vand*, nr. 2, 2006.

⁷⁴ Ole Skjerbæk Madsen, "Kontekstuel liturgi", i *Ichthys. Dansk Tidsskrift for Teologi og Kirke*. Maj 2008.

i de nyåndelige miljøer, ja, blive en del af dem. Siden 1997 har IML været til stede på en række alternativmesser, først og fremmest Krop-Sind-Ånd-messerne og Mystikkens Univers. Det er med årene lykkedes at blive en naturlig del af messemiljøet. IML har ofte stået for fælles meditationer for udstillerne, og mange medarbejdere fra de andre stande på messen kommer til forbøn i IMLs stand.

Den væsentligste arbejdsform er at tilbyde forbøn på standen. Her kan gæsterne sætte sig i en stol, hvis de ønsker en velsignelse, bøn omkring sygdom eller andre forhold i deres eget eller pårørendes liv; og de kan modtage, hvad vi kalder en heling af hjertet. Forbønnen giver en erfaring af Guds omsorg og åbner for et mere personligt gudsbillede, at relationen til Gud er et jeg-du-forhold, og at Gud møder os i Jesus.

Endelig giver messerne også anledning til at holde foredrag og workshops om centrale kristne emner, men i et sprog, som ikke bliver fremmed for miljøet. IML har som regel også en gudstjeneste på hver messe; på Krop-Sind-Ånd i København har IML tre år i træk haft en gospelgudstjeneste med bøn for syge, i 2008 med 500 deltagere. Udover messerne har IML deltaget i andre holistiske græsrodsarrangementer.

Kontekstuel forkyndelse

Den nye åndelighed er båret af erfaringer og åndelige oplevelser og indsigter. Derfor er det meget svært at tage sit udgangspunkt i læresætninger, når evangeliet skal forkyndes. Argumenter ud fra bibel og tradition vil heller ikke umiddelbart blive godtaget. Den nye spiritualitet har sit udgangspunkt i, hvad der befordrer livet, og relaterer ikke til en transcendent guddom, men vil snarere finde guddommen indeni – måske som det højere selv eller i form af sjælskontakt. Man vejledes af den indre guru, og de mange eksperimenter med forskellige spirituelle praksisser handler om at finde denne indre guddom, evt. ud fra en forståelse af mennesket som et delaspekt af Gud.

Skal vi gøre os håb om at kommunikere evangeliet, må det ske i et erfaringsprog. Evangeliet må forkyndes på en måde, hvor mennesker selv gør sig erfaringer – undervejs kan de da opleve Bibelens relevans for livet og finde Jesus som livsvejleder. Derfor er dialog, guidede meditationer og workshops gode arbejdsformer. Derfor er bønnen sammen med mennesker den bedste formidler af en kristen forståelse af, hvem Gud og hvem mennesket er.

Vi må forstå de spørgsmål, mennesker kommer med, og kende de-

res tankegang, tilværelsesforståelse og tolkning af de åndelige oplevelser.⁷⁵ Også kendskabet til de redskaber for selvudvikling, som benyttes i de nyåndelige miljøer, er gavnlige – ikke bare som tillært sprog, men som et sprog at leve i. Jeg har selv arbejdet med Tarotkortene og deres symboler i formidlingen af evangeliet.⁷⁶ Det spændende er, at dykker man ned i praksisser og forestillinger, kan man ofte finde rødder i kristen mystik; dette gælder ikke mindst Tarotkortene. Ved at bruge dette sprog og leve med det i kommunikationen af evangeliet oplever vores samtalepartner sig accepteret, hørt og forstået.

En beretning fra religionsmødet

En gang om året er jeg gennem en årrække blevet bedt om at undervise på en uddannelse inden for Den gyldne Cirkels mere esoteriske del: "The Order of the Golden Grail" (den hellige grals orden). Sidste år havde jeg fået emnet "At følge Jesus". Som led i undervisningen guidede jeg en meditation, hvor deltagerne skulle forestille sig at være i tolderen Levis sted, da Jesus kaldte ham til discipel. Jeg havde fortalt om baggrunden, at Jesus netop havde helbredt en lam mand, men også om det syn, man havde på toldere som folk, der samarbejdede med besættelsesmyndighederne. Og nu forestillede de sig altså, at de hver især sad i toldboden og krævede afgifter af de handlende og også stak lidt i lommen til sig selv.

Du ser en lille flok mænd komme hen imod toldboden. Der er et særligt lys omkring dem. Det udgår fra en ung mand. Du er klar over, at det må være den Jesus, som du har hørt om. Han standser og ser på dig. Han ser ikke tolderen. Han ser dig. Han siger: Følg mig! Du rejser dig og efterlader alt i toldboden, følger Jesus og lægger mærke til, hvad der sker.

Herefter spillede min assistent et stykke meditativt guitar-musik. Og jeg sluttede meditationen med at læse beretningens slutning, Mark. 2,15-17. Nu spurgte jeg, om der var nogle, som ville dele lidt af, hvad de

⁷⁵ Ole Skjerbæk Madsen, "Theology in Dialogue with New Age or the Neospiritual Milieu", i Viggo Mortensen (red.), *Theology and the Religions. A Dialogue*. Michigan: Eerdmans, 2003, s. 257-286.

⁷⁶ Ole Skjerbæk Madsen, *Visdomsbilleder. Meditationer over Tarottens trumfkort*. København: I Mesterens Lys og Forlaget Scandinavia, 2007.

havde oplevet. En fortalte, at hun, da hun fulgte Jesus, så, at han tog en kost og fejede foran hende, hvor hun skulle gå. Men da hun så nogle knuder på vejen, spurgte hun Jesus, hvorfor de ikke også var blevet fejlet væk. Jesus sagde til hende, at det var noget fra hendes liv, som hun måtte arbejde med, men nu kunne se. En anden oplevede under meditationen at blive tørstig, da hun fulgte Jesus; han rakte hånden frem, og en kilde sprang fra hånden. Hun spurgte Jesus, hvad hun dog skulle gøre, hvis hun kunne få alt, blot hun bad om det. Han svarede, at det, hun nu havde brug for at gøre, var at opøve tillid.

I bibelmeditationen kommer vi til at stå ansigt til ansigt med Jesus – og derigennem kommer vi til at forstå os selv bedre sådan, som vi er set med Guds øjne. Vi ser også i mødet med Jesus, hvem Gud er, og vi får måske øjnene op for, hvad der blokerer i forholdet til Gud og til andre mennesker. Sådan en dag, hvor det sker, fyldes jeg af taknemmelighed. Det er Guds Ånd, som arbejder, og vi er blot Jesu vidner, som står til rådighed for ham og for Ånden og for de mennesker, vi møder.

Ole Skjerbæk Madsen, f. 1947, cand. theol.1975, samme år residerende kapellan i Vigerslev Sogn, sognepræst i Bethlehemskirken 1981-1999, siden 2000 missionspræst i Areopagos. Har skrevet en lang række artikler i danske og internationale sammenhænge om kirkens møde med new age og ny spiritualitet. Medlem af Københavns Stiftsudvalg for Folkekirke og Religionsmøde.

Church of Love - evangelisering blandt muslimer i Danmark

Af Massoud Fouroozandeh

Globaliseringen har bl.a. ført til, at 4 pct. af Danmarks befolkning i dag er muslimer. Det stiller kirker og missionsorganisationer over for helt nye udfordringer, som må tages op i et samarbejde på tværs af kirkeretningerne. Et eksempel på et sådant missionsarbejde er Church of Love. Mission handler imidlertid ikke kun om at proklamere evangeliet, men også om at møde mennesker med omsorg og kærlighed. Der er også behov for dialog, for at vi kan komme til at forstå hinanden bedre. Jesu missionsbefaling giver os principperne for missionsarbejdet og løftet om, at han vil være med os i arbejdet.

"Så bliver da fællesskab, dialog, mission, disse tre. Men størst af dem er missionen"

Den hastige globalisering, har ramt hele verden og også Danmark. Verden er under konstant forandring, både når det vedrører teknologi, miljø og politik og landskabet for missionsudfordringerne, som missionselskaberne og kirken i det hele taget står overfor i dag. De seneste års store og nødvendige indvandring af gæstearbejdere, tilstrømninger af flygtninge og familiesammenføringer har ikke kun bragt duftige krydderier med sig, men også nye og duftige kulturelle og religiøse udfordringer!

Religionsforskning og diskussioner om forskellig tro er kommet langt mere på dagsordenen end tidligere. En undersøgelse for et par år siden viste, at der f.eks. alene i Århus kommune var ca. 75 religiøse trosamfund repræsenteret! Med andre ord, det danske samfund er ikke længere rent dansk – hvad det så end vil sige – men bevæger sig hastigt i retning af det multietniske og multireligiøse. Selv om kun ca. 4 % af Danmarks befolkning er muslimer, mens ca. 82 % er medlemmer af Folkekirken, anser mange alligevel islams tilstedeværelse i Danmark for en udfordring, hvis ikke ligefrem en trussel mod samfundet og dets traditionelle kristne værdier.

Med de nye og 'gunstige' udfordringer, som missionselskaberne

og kirken i det hele taget står overfor i dag, er der også i høj grad kommet nye visioner og opladende kræfter iblandt den såkaldte *kulturkristendom*, som under ingen omstændigheder må glemmes eller undervurderes. I min nye bog om islam og kristendom, som er skrevet sammen med min kollega cand. theol. Marianne Søndergaard, udgivet af ProrRex forlag, citerer vi bl.a. biskop Steen Skovsgaard og islameksperten Mogens Mogensen, der illustrerer islam i Europa som et nødvendigt sandpapir for troen! Mogens Mogensen siger: "En behandling med et sådant stykke sandpapir kan naturligvis give nogle grimme ridser i lakken, men hvis der under bilens højpolerede facade gemmer sig nogle rustpletter, er det på lang sigt en god investering."

Church of Love er netop et godt eksempel på, at udfordringerne med Guds nåde kan forvandles til velsignelser i Guds rige. Siden 1997, da Church of Love blev en realitet, har denne økumeniske og missionsfokuserede kirke arbejdet på helt ulønnet og frivillig basis med mission blandt nydanskere. Fokus var i starten mest på farsitalende nydanskere fra Iran og Afghanistan. Men efterhånden har kirkens vision og missionshorisont bredt sig til en bredere målgruppe, hvilket naturligvis har involveret flere frivillige medarbejdere på tværs af kirkesamfundene i Danmark.

Et fælles og bredt samspil og samarbejde er i høj grad nødvendigt, hvis missionen skal lykkes. Det interessante er, at Jesus aldrig har sagt, vi skal gemme os i vores egne små 'kasser'. Tværtimod er Kristi missionsbefaling en universel og homogen befaling til et heterogent samfund eller med andre ord til enhver, der bekender sig til Kristus som sin frelser. Guds rige er et mangfoldig rige med mange smukke og farverige blomster, som hver for sig kan bringe en smuk duft og et smukt syn til den fælles have, vi alle sammen er en del af. Ikke alle opgaver er ens, men én opgave bør vi være fælles om, og det er nemlig missionen.

Et fælles og bredt samspil og samarbejde er uden tvivl nøglen til en vellykket mission, hvis man husker, at kristendom er et *stafetløb* og ikke et sololøb. Her gælder det ikke om at vinde alene og til sin egen fordel/kirke. Opgaven er meget større og vigtigere end det kortsigtede mål. Her gælder det om at investere sammen, tænke sammen, løbe i forlængelse af hinanden og glæde sig over hinandens indsats (1 Kor 13,4-7).

Et fælles og bredt samspil og samarbejde er ikke kun nødvendigt og nøglen til vellykket mission, men i høj grad også den eneste vej, vi har, hvis missionsselskaberne og kirken skal kunne overvinde de udfordringer, de i det hele taget står over for i dag. Det er, som om liturgierne kan

være forskellige, kirkebygningerne kan være anderledes, præstekjolerne kan have forskellige farver og udseende, lovsangene kan synges anderledes, præsterne kan prædike med forskellige temperamenter og indfaldsvinkler, men missionen og vores fælles mål med missionen bør altid være vores fælles slagmark og mødested på tværs af de forskellige kirkeretninger. Vore fælles mål med missionen må jo aldrig afvige fra selve missionsbefalingens kerneindhold, som i sig selv er den bedste opskrift på en vellykket mission. Men hvad mener jeg egentlig med det?

Igennem missionstjenesten i Church of Love har jeg haft det privilegium at beskæftige mig med missionsbegrebet både teoretisk og i praksis. Ved at kaste et nærmere blik på missionsbefalingen i Biblen opdager vi flere interessante ting, som til tilsammen er vejen til en bedre, eller retter sagt, en vellykket mission. Evangelisten Mattæus skriver således: "Og Jesus kom hen og talte til dem og sagde: 'Mig er givet al magt i himlen og på jorden. Gå derfor hen og gør alle folkeslagene til mine disciple, idet I døber dem i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn, og idet I lærer dem at holde alt det, som jeg har befalet jer. Og se, jeg er med jer alle dage indtil verdens ende'" (Matt 28,18 -20).

Der er mindst seks vigtige ting, vi må holde os for øje, når vi skal evangelisere og opfylde missionsbefalingen. Og disse er lige præcis, hvad Church of Love tilstræber dagligt at holde og udføre i forbindelse med sin mission blandt muslimer.

Allerførst er det vigtigt at huske på, at det er Jesus og ikke hvem som helst, der giver sin kirke en befaling. Dernæst må vi også vide, at det er netop en befaling og ikke en høflig anmodning, Jesus betror sin kirke. Befalingen skal kun adlydes og ikke overvejes. Missionsbefalingen indeholder også fra alfa til omega en naturlig aktiv bevægelse, som kræver, at kirken træder i karakter i en konstant fremadrettet bevægelse fuld af ydmyghed og frimodighed. Jeg er derfor fuldstændig enig med den schweiziske teolog Emil Brunner, der peger på mission som kirkens identitet: "Ligesom flammen eksisterer ved at brænde, eksisterer kirken ved at være i mission."

Desuden er befalingen til den universelle kirke, at den skal ud og proklamere kærlighedens budskab til alle folkeslag. Med andre ord, målet er discipelskab, og midlerne til opgaven er undervisning/evangelisering, diakoni/omsorg og dåb, som er med til at anerkende og bekræfte det nye tilhørsforhold og den nye identitet. Men sidst og ikke mindst indeholder missionsbefalingen også det løfte, at vi kan, og vi skal have

100 % tillid til Kristus, som er hoved for sin kirke. Jeg plejer altid sige, at "hvis Kristus er hovedet, så må hovedpinen også være hans!"

Hvordan arbejder vi med mission i Church of Love?

Mange af de tiltag, vi arbejder med i Church of Love, ligner stort set meget af det, de andre kirker i Guds rige laver. Men det er ikke en hemmelighed, at mission og forkyndelsen af det gode budskab er en 'mærkevarer' for Church of Love, og vi prioriterer den meget højt i vores tjeneste. I det store og hele har vi bl.a. følgende tiltag/aktiviteter i missionsarbejdet:

- Ugentlige gudstjenester
- Månedlige stævner (stor lørdag)
- Missionskonferencer
- Udflugter og fællesskab
- Debatcaféer
- Foredrag og undervisning
- Vision om et tværkirkeligt missionscenter (Interchurch Mission Centre)

Ugentlige gudstjenester inkl. det tilkoblede børne- og ungdomsarbejde er et vigtigt ernæringsselement, for at vore åndelige behov kan opfyldes. Derudover samles vi fra hele landet en gang om måneden i Odense (den første lørdag i måneden), hvor vi har lejet gode lokaler og faciliteter i en af byens kirker, Bykirken. Her har vi muligheden for at opleve en større gudstjeneste med stærke vidnesbyrd og fællesskab i form af fælles spisning efter gudstjenesten. Det er yderst vigtigt, at Ali, som måske er døbt i Tønder og føler sig lidt alene eller svag, finder sine nye venner, identitet og rødder i et større fællesskab med forholdsvis samme baggrund. Der er ikke nogen begrænsning for, hvilket sprog vi netop den dag vælger for gudstjenesten, men der er til gengæld altid den mulighed, at man igennem vores tolkeanlæg hører Guds ord på det sprog, man bedst kan forstå.

Men udover de ugentlige og månedlige forsamlinger, som tilsammen er 'indenrigs', er der også behov for et mere 'internationalt' eller 'udenrigs' samspil og fællesskab. Dette behov opfyldes også ved at holde en større og længerevarende (normalt en hel uge) missionskonference, som også giver de søgende mennesker god mulighed for at lære og kende både noget om kristendom, men også om den kristne kultur og sam-

fund. Ved missionskonferencerne, hvor vi nærmest lever sammen i en hel uge, tager vi bl.a. vare på det smukke citat af Søren Kierkegaard: "Kristendommen er et budskab om eksistens og kan derfor kun forkyndes ved at blive levet."

Det hænger lidt sammen med, at kristen mission drejer sig ikke kun om at proklamere evangeliet, men i lige så høj grad om at vise omsorg og kærlighed til de mennesker man møder. Mission er heller ikke kun et spørgsmål om information om religionen. Kristendom handler ikke om ord, men om gerninger, for kristendom er en måde at leve på. Vi skal også lade vore gerninger tale, for gerningerne er troens frugter. Kristen kærlighed skal vises – ikke kun gøres til en teologisk teori. Man finder ikke Gud ved at lave *teologiske kraftspring*, men ved at blive ét med Jesus Kristus. (Joh 14,6)

Den første kirke og de første kristnes varme fællesskab må være det bedste forbillede for kirken også i dag. Vi gør derfor meget ud af at efterligne kirken i apostlenes tid, som ikke alene havde en stor hjerne, men også et stort hjerte i Herren (ApG 4,32-37). De brugte tid sammen og havde altid tid til hinanden, de spiste og delte med hinanden, sidst, men ikke mindst, velsignede Gud deres sammenkomster ved, at der var sund vækst i menigheden. Udover små sammenkomster og udflugter, samles vi f.eks. hvert år på Kristi Himmelfartsdag i Madsby Parken i Fredericia til en hygge- og missionsdag med pølser og kebab på grillen!

Dialog er vejen til bedre forståelse af hinanden. Jesus var verdensmester i at komme i dialog med hvem som helst, heriblandt også *hedningerne*. Gang på gang oplever vi en Kristus, der overskrider enhver kulturel, sproglig, traditionel og religiøs 'kasse', blot for at komme i kontakt med sin næste, og på den måde åbne hans eller hendes øjne op for livet, sandheden og vejen (Joh 4,1-42). Blandt andet derfor er man nødt til at tage både islam og kristendom alvorligt og hjælpe muslimer og kristne til at gå i dialog. Tør vi ikke gå i dialog med de nye muslimske medborgere og lære dem og deres religion at kende, vil integrationen aldrig lykkes, og muslimerne vil uvægerligt komme til at eksistere som et parallelsamfund og ikke som en del af det danske samfund. Det kan hverken kristne 'gammel-danskere' eller muslimer leve med i længden. At være konflikt-sky over for islam og muslimer kan på sigt skabe uoverskuelige problemer for hele samfundet. Netop af den grund finder vi vore debatcaféer med efterfølgende panelbord, hvor en sund og konstruktiv debat plejer at være en selvfølge, meget essentielle for missionen.

I fortsættelse af idéen med debatcaféerne må vi fortsat fastholde nødvendigheden af undervisning og oplysning, ikke alene for vores nye muslimske venner, men sandelig også for etnisk-danske kristne venner. Det har virkelig overrasket mig, hvor stort et behov og interesse, der er iblandt vore venner med dansk og kristen baggrund. Det ser ud, som om en kristen familiebaggrund, barnedåb, kristenundervisning og konfirmation i sig selv er ikke nok til, at man kan sætte sig ind, hvad kristendom egentlig handler om!? Derfor kommer ledergruppen i Church of Love rundt i det omfang, vi kan, og holder foredrag om islam og kristendom, ligheder og forskelle, vejen til bedre integration og missionen blandt muslimer over hele landet på tværs af kirkesamfundet.

Men projektet slutter ikke her. Uden visioner og forbøn bliver legemets (kirkenes) kontakt og afhængighed til hovedet (Kristus) formindsket og i værste fald afkoblet. Derfor har vi i Church of Love søsat et nyt fremtidsprojekt, som skal være med at samle og opbygge kristne på et tværkirkeligt og internationalt plan. Vi har en drøm om at bygge et tværkirkeligt missionscenter, det såkaldte IMC (Interchurch Mission Centre), der kan varetage den undervisning og forskning, der er så hårdt brug for i dag. Udover bibelskole og internationale gudstjenester skal centret også bruges til medie- og musikproduktion, møder og konferencer. Men andre ord et center, der skal udruste missionærerne både til ånd, sjæl og legeme.

Dette kunne måske være en meget fjern tanke for blot nogle år siden, men jeg er så glad for at opleve et Danmark under forandring. Det er virkelig opmuntrende at se her i den seneste tid, ikke alene nogle af biskopperne her i Danmark, men også på det mere internationale plan med paven og kardinalerne i Vatikanet, med i fronten i det såkaldte "Det pavelige Råd for Interreligiøs Dialog", har sat den vigtige og længeventede debat i gang om kirken og dens opgave i missionen.

Lad os derfor holde fast i optimismen med frimodighed og tillid til Herrens løfte i hans befaling til hans kirke: "Gå derfor hen og gør alle folkeslagene til mine disciple, idet I døber dem i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn, og idet I lærer dem at holde alt det, som jeg har befaleet jer. Og se, jeg er med jer alle dage indtil verdens ende" (Matt 28,19-20).

Massoud Fouroozandeh, f. 1970, stud. theol., er præst i Church of Love (www.mohabat.net). Han er opvokset som muslim i Iran og kom i 1985 til Danmark, hvor han blev kristen. Han er medforfatter til bøgerne "Den forbudte frelse" (2005) og "Islam og kristendom. Ligheder og forskelle" (2008).

Internettet som missionsmark

Af Asbjørn Asmussen

Internettet er som en ny og anderledes verden med sit eget sprog og sin egen kultur. Det er et mødested med sine egne spilleregler, hvor evangeliet også må formidles. Den anonymitet, individualisme og grænseløshed, som præger internettet, kan både være et problem og en fordel for evangeliseringen. Ud fra mange års erfaringer med den største danske evangeliserende hjemmeside, JesusNet.dk, konkluderer forfatteren at internettet ganske vist ikke byder på lette genveje i missionsarbejdet, men at der er mennesker, som netop på nettet får mulighed for at møde evangeliet.

Min personlige læring gennem otte år som netmissionær er, at evangelisering på internettet ikke byder på lette genveje i missionsarbejdet. Det er langsommeligt, slidsomt og fuld af skuffelser, ligesom al anden form for missionsarbejde er det. Men der er samtidig mennesker, som på internettet møder evangeliet og tager det befriende budskab om Guds frelsende tilgivelse til sig, og for disse menneskers skyld skal vi også være i missionens tjeneste på internettet. Og vi skal blive ved at arbejde med de særlige udfordringer, som internettet som missionsmark stiller os overfor.

Stedet som ikke er

I internettets barndom – dvs. i det forrige årtusinde – blev internettet ofte beskrevet som en informationsmotorvej med henvisning til at, internettet var skabt til hurtigt at transportere store mængder data og informationer uanset afstanden. Skal vi blive i dette billede er det dog nok mere betegnende at beskrive internettet som et vejsystem af store og små, offentlige og private, brede og smalle, øde og tætbe-færdede veje, hvor personer og gods transporteres i større eller mindre køretøjer rundt fra adresse til adresse.

Billedet holder på mange måder stadig, men det dækker kun til beskrivelse af internettet som en teknologi, en digital platform for udveksling af data. Men internettet er meget mere end teknologi og datatrans-

port. Internettet er i dag et gigantisk socialt netværk af mennesker, en verden med sit eget miljø og sin egen kultur. Det er "stedet som ikke er", som Tor Nørretranders i sin tid kaldte sin bog om internettet.⁷⁷

Markedsplads og mødested

Skal vi have denne kulturelle og sociologiske side af internettet med, er det mere dækkende at beskrive internettet som en markedsplads. Tænk på ét af disse store folkelige kræmmermarkeder, som vi kender fra sommerlandet. Markedet er delt op i større eller mindre boder, der falbyder alt lige fra høns og heste til parallelimporterede T-shirts, mega-slikkepinde og ulykkesforsikringer. Der er professionelle kræmmere og private loppeboder, politiske og religiøse grupper, tivoli, øltelt, dans og underholdning. Noget er gratis, andet er så absolut ikke. Der hersker almindelig folkeligt kaos, og man misser nemt både tid og sted samt en del håndører.

Sådan er internettet. En kæmpe digital markedsplads med sin egen jargon og kultur, et mødested med plads til alle, der enten vil købe eller sælge varer, budskaber, tjenester eller underholdning. Derfor giver det også god mening at tale om internettet som en missionsmark. På internettet samles nemlig mennesker af alle slags, og de kommer ofte med en nysgerrighed og åbenhed, som vi sjældent oplever i den virkelige verden.

Hvorfor netmission?

Jamen, er det ikke lidt overflødigt og unødvendigt at formidle evangeliet ad så snørklede og teknificerede veje som internettet? Nej, ikke mere end det er at rejse over lange afstande og lære nye sprog og kulturmønstre for at nå nye folkeslag. Internettet er på mange måder også en ny og anderledes verden med sit eget 'sprog' og sin egen kultur. Det er da rigtigt nok, at vi i princippet lige så godt kunne møde de samme mennesker i den virkelige verden, men det sker bare (næsten) ikke!

De mennesker, vi møder og får kontakt med på nettet, er for de fleskes vedkommende mennesker, vi ellers ikke vil møde. Mange af dem vil aldrig finde på at komme i kirken eller missionshuset, de vil ikke byde os indenfor, hvis vi banker på deres dør, de vil ikke tage imod en indbydelse på gaden eller via en annonce i avisen. Men på nettet er det anderle-

⁷⁷ Tor Nørretranders, *Stedet som ikke er*. København: Aschehoug, 1997. Se også <http://stedet-somikkeer.dk>.

des. Her møder vi nogle af de mennesker med evangeliet, som vi ellers ikke ville møde. Dette er en væsentlig del af pointen med kristen mission på internettet!

Forkyndelse og dialog

Internettet er skabt til kommunikation – og dermed også til mission! Kommunikation handler dels om budskaber og dels om mennesker. Det gør kristen mission såmænd også. Vi har et budskab, vi er kaldet til at forkynde, og vi er sat mellem mennesker, som vi er kaldet til at være i dialog med. Begge dele er nødvendige for ægte kristen kommunikation.

Hvis vi fokuserer på internettet som en teknologi, så bliver det rigtig nok vanskeligere at forholde sig til hvordan vi skal formidle evangeliet ad den vej. Men fokuserer vi på internettet som et mødested, så ligger udfordringen mere lige for. Så forstår vi også, at kirkens kald til at gå til verdens ende med evangeliet i lige så høj grad gælder cyberspace som det gælder Etiopien eller Vesterbro.

Netizens er levende mennesker

I mit arbejde som netmissionær har det været meget vigtigt at bevidstgøre mig selv om, at personerne, jeg møder på nettet, ikke blot er figurer i et stort virtuelt rollespil, men at de faktisk er levende mennesker af kød og blod. Uanset at mange optræder anonymt og under forskellige dæknavne, så gemmer der sig ikke desto mindre en personlighed bag, som har brug for evangeliet og er elsket af Gud ligesom alle andre.

Det er ikke vigtigt for mig at kende identiteten på dem, jeg har kontakt med. Det vigtige for mig er, at Gud kender dem, og at hans Ånd ikke er afhængig af båndbredde og troværdige facader. Nogle kontakter mig måske mest for sjov eller for at få lidt uforpligtende udfordring, men hvad gør det, så længe de trods alt frivilligt lægger øre til et vidnesbyrd om Jesus?

Andre spilleregler

Internettet har sine store svagheder, ikke mindst hvad angår den personlige dialog. Men det har også sine fordele. At være afskåret fra vigtige kommunikative parametre som fx øjenkontakt, berøring, mimik, stemning og toneleje kan umiddelbart synes at være en stor svaghed, men faktisk rummer det også en styrke. Det betyder nemlig, at de mennesker, som fx er utilpasse ved deres udseende eller sprog eller har andre sociale

vanskeligheder, at de kan kommunikere mere frit på nettet. Det betyder også, at fokus bliver sat på den verbale del af meddelelsen, hvilket i mange tilfælde er til fordel for selve budskabet og derfor også vil gøre dialogen mere effektiv.

Det vil ikke være rigtigt at sige, at kommunikation via nettet er dårligere eller mindre autentisk end traditionel fysisk kontakt. Den er bare anderledes og har færre strenge at spille på, end når man fysisk befinder sig overfor hinanden. Men sådan er det jo også med telefonsamtaler og brev-korrespondance.

Et forhold mellem to mennesker på nettet kan ikke gøre det ud for det samme som i den virkelige fysiske verden. Men det er der heller ingen på nettet, der forventer, og derfor indretter man sig efter de vilkår, som råder på nettet. Det må vi også gøre i missionsarbejdet. Vi må udnytte nettets stærke sider og undgå de svage.

Styrker og svagheder

Lad mig nævne tre karakteristika ved den internetmedierede kommunikation som både kan bruges positivt og negativt:

Anonymiteten på internettet kan skabe tryghed og give en tiltrængt oplevelse af kontrol over situationen. Den baner vej for en umiddelbar og omkostningsfri åbenhed og fortrolighed, som for mange er afgørende for frimodigheden til at etablere kontakt til fx en præst eller en missionær. Men den skaber også nemt en flygtig og uforpligtet overfladiskhed, som igen fører til usikkerhed og utroværdighed.

Individualiteten på internettet betyder, at jeg selv kan tilpasse udbuddet af information og oplevelser efter, hvad jeg har brug for. Jeg vælger selv præmisserne for de dialoger, jeg går ind i. Det kan opleves som frihed og er meget personligt tilfredsstillende. Men det kan også føre til en egoistisk behovsfiksering med manglende engagement for andre menneskers ve og vel og dermed til uansvarlighed.

Grænseløsheden på internettet giver mig en oplevelse af frit valg på alle hylder. Uafhængighed af tid og sted. Jeg kan dyrke interesser og opleve fællesskab med mennesker, jeg ellers aldrig ville få mulighed for at møde. Men denne grænseløshed kan også opleves som afstand og isolation der, hvor man egentlig mere har brug for et knus eller en hjælpende hånd. Eller den kan føre til afhængighed, stress og mental forstoppelse.

Internettet er i sig selv hverken godt eller skidt, men det rummer

store muligheder for begge dele. Og nettet udfordrer os til at finde nye adfærdsmønstre og sociale roller, som tager højde for nettets særlige karakter.

På skrift

Når det drejer sig om selve dialogen, byder internettet med sin aktuelle teknologi på den helt praktiske begrænsning, at vi er henvist til at skrive til hinanden. Det foregår enten i realtid via fx chat og IM-systemer⁷⁸ eller mere tidsuafhængigt via e-mail og debatgrupper. Jeg skal ikke skjule, at som netmissionær foretrækker jeg den sidste form, fordi den giver bedre tid til omtanke for begge parter og dermed også skaber grundlag for en mere seriøs dialog. Chatten er den mest uforpligtende og anonyme form for dialog på nettet, og det kræver derfor også ualmindelig megen disciplin og udholdenhed at få afviklet en mere frugtbar dialog i det miljø. Men chatten er glimrende som kontakt-sted, og jeg er i dag i fortsat dialog med flere, som jeg har mødt første gang via en chat.

Skriftligheden på nettet udelukker på forhånd de op imod 20% af alle mennesker, som er mere eller mindre skrive- eller læse-handicappede. Desuden skaber det meget enkle og intuitive skriftsprog på nettet masser af muligheder for misforståelser og uhensigtsmæssige forenklinger af budskaberne. Det kræver god omtanke og tålmodighed at kommunikere om livets store og personlige spørgsmål gennem nettets flygtige skrift-dialoger. Og der er desværre masser af eksempler på, at det ikke lykkes. Men lykkeligvis også eksempler på det modsatte.

Fremtidens netmission

Internettet som missionsmark ændrer sig hele tiden i takt med, at der udvikles nye teknologier og sociale mønstre på internettet. Hvor mødestederne tidligere var koncentreret omkring mere eller mindre statiske hjemmesider med debatforaer og chatrum, så er en meget stor del af nettets sociale aktiviteter i dag flyttet over i de nye Web 2.0⁷⁹ applikationer såsom fx Facebook, MySpace og blog-universerne, som er kendetegnet ved, at det er brugerne selv der skaber indholdet.

⁷⁸ IM står for Instant Messaging og betegner venne-baserede chat-netværk som fx Messenger og Skype

⁷⁹ Web 2.0 betegner de meget interaktive tjenester på internettet, som er baseret på at brugerne samarbejder og deler indhold med hinanden.

Denne udvikling forstærker den generelle tendens til, at det er de enkeltes personlige oplevelser og tanker, som bliver bærere af det kristne budskab, frem for 'autoriserede' artikler og ekspertrådgivning på etablerede kirkelige hjemmesider. Denne udvikling har også vist sig på den største danske evangeliserende hjemmeside JesusNet.dk, hvor det stot stigende besøgstal det seneste år har fladet ud og stabiliseret sig omkring de 1000 besøg om dagen.

Mission på internettet er mission på internettets præmisser, og disse præmisser er i dag individualiteten. Her er ikke meget plads til de etablerede kirkelige strukturer og dogmer. Til gengæld skaber de mange personlige vidnesbyrd ekstra autencitet og troværdighed omkring evangeliets budskab.

Min personlige læring gennem otte år som netmissionær er, at evangelisering på internettet ikke byder på lette genveje i missionsarbejdet. Det er langsommeligt, slidsomt og fuld af skuffelser, ligesom al anden form for missionsarbejde er det. Men der er samtidig mennesker, som på internettet møder evangeliet og tager det befriende budskab om Guds frelsende tilgivelse til sig, og for disse menneskers skyld skal vi også være i missionens tjeneste på internettet. Og vi skal blive ved at arbejde med de særlige udfordringer, som internettet som missionsmark stiller os overfor.

Asbjørn Asmussen, f. 1961, har studeret musikvidenskab (1992), religionsinformatik (2000) og projektledelse (2007). Siden 1982 har han arbejdet for Indre Mission (IM), først som indremissionær, senere som musiksekretær, netmissionær og siden 2008 som mediekonsulent. Var i 2000 hovedkraften bag oprettelsen af JesusNet.dk og er i dag leder af IM's netmission, som også omfatter AdamogEva.dk.

Evangelisering som kristendommens "esse" - snart også i folkekirken

Af Hans Raun Iversen

Centrum i kirkens mission er evangelisering, dvs. forkyndelsen af det gode budskab om Guds riges komme for mennesker, der ikke har hørt det. I folkekirken har der indtil for nylig været stor tilbageholdenhed mht. mission (i betydningen evangelisering), men i dag opleves der et stort behov for evangelisering, ikke blot i forhold til muslimer og hinduer mv., men også i forhold til de sekulariserede danskere. Forfatteren foreslår et folkekirkeligt program for evangelisering, hvor man satser på relationer, migrationer, evangelister og oplæring af danskere til evangelisering i missionsselskabernes samarbejdskirker.

Mission - kristnes "inter-esse" og Guds esse

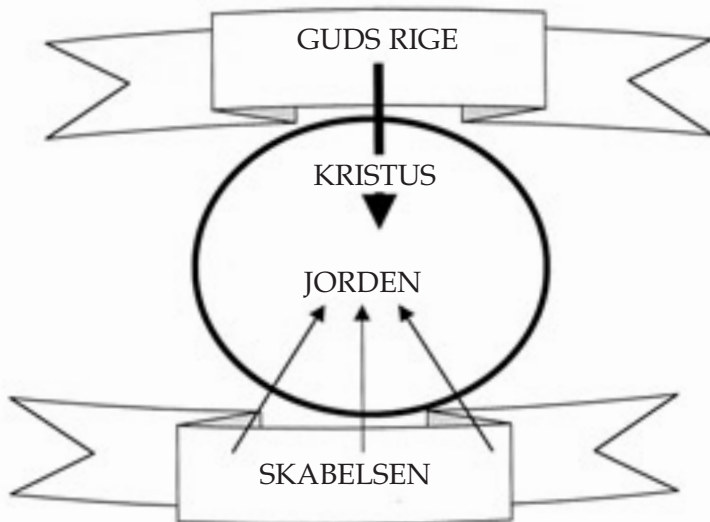
Sidste sommer døde Rich Rosenvind, gammel og udslidt. Han brændte hele sit liv for evangeliet, havde været søndagsskolelærer og med i alt muligt kristeligt arbejde. De sidste 25 år af sit liv boede han i Avedøre Stationsby. Han var vist det nærmeste, vi er kommet på at have en evangelist i Avedøre Kirke, hvor han kom hver dag og var med i alle mulige aktiviteter, til han ikke længere kunne stolpre af sted med sine stokke.

Jeg har i mange år brugt den formulering, at kristen mission med dens centrum i evangelisering ikke er en interesse (dansk for hobby), men en "inter-esse" (latin for noget, man altid er midt i, positivt eller negativt, også når man hellere ville være fri). En gang kom Rich efter gudstjenesten og fortalte, at han havde set min formulering i et blad. Han var helt enig: Evangelisering var for ham Guds esse (dansk for ildsted), hvor alle kristne må gennemvarmes. Sådan havde han altid oplevet det, når han mere eller mindre ene mand gik rundt som forkyndende kristen i Avedøre Stationsby.

Heraf kan man ikke blot lære, at man skal være varsom med at tale latin, men også at forståelsen af en sag som evangelisering bedst læres i praksis - og af de rene af hjertet. Ingen fødes som kristne. Derfor afhænger kristendommens latinske "esse", dens fortsatte eksistens, helt og aldeles af, at det gode budskab om Guds Rige bliver forkyndt til tro blandt børn som gamle, udøbte som døbte. Men samtidig mister evangeliet sin

kraft for dem, der har hørt det, hvis de ikke selv bringer det videre til andre. Paulus' formulering af den sag, kan ikke fremhæves kraftigt nok: *Ve mig, hvis jeg ikke forkynder evangeliet, for så får jeg ikke selv del i det* (1 Kor 9,16 og 23). Kun erfaringer fra evangelisering kan opvarme de kristnes hjerter, som ellers alt for let fryser til, som Rich havde lært det.

På det personlige plan gælder det med hensyn til kristendommen, som med så meget andet: Engagerer man sig ikke selv i sagen, dør engagementet i den for én selv. Men det samme gælder også i kraft af det centrale indhold i kristendommens grundlæggende budskab. Det ligger i hele den bibelske kosmologi og det klassiske kristne verdensbillede, som man kan visualisere på mange måder, men som grundlæggende dog betyder, at jorden, den menneskelige tilværelse, er båret op af Guds skabelse og retter sig mod det Guds Rige, som er i frembrud og omringer os fra alle sider.

For den kristne er der intet helle, hvor Guds skabelse og Guds Rige ikke er grundlæggende for alle forhold i livet. Den, der ikke blot har fået øjne og øren op for, at vi er til og opretholdes i kraft af Guds skabelse, men også for, at det Guds Rige, Jesus forkyndte og gav skikkelse, er i frembrud blandt os, kan ikke holde sin opdagelse og sin tro for sig selv. Gør han det, fornægter han troens centrale indhold. Gælder troens kosmologi og verdensbillede for den troende kristne, gælder den for alle, som derfor også

har al mulig krav på at måtte høre om den. Kun når den troende – sammen med andre Guds Rige-troende i kirken – søger at leve i overensstemmelse med det rige, der er i frembrud, og at vidne om det for andre, der endnu ikke har øje og øren for det, kan han selv fastholdes i troen på Guds Rige i al dets fylde.

Hvor svært kan det være?

At evangelisere (på græsk euangelizesthai) betyder i Det Nye Testamente næsten entydigt det at forkynde det gode budskab om Guds Riges komme for mennesker, der ikke har hørt det.⁸⁰ Som kongens herold ud-råber kongens vilje for de undersætter, der endnu ikke har hørt den – og ikke for dem, der allerede kender den – sådan evangeliseres der for dem, der ikke kender budskabet om Guds Rige. Evangelisering er for så vidt en ganske præcis sag,⁸¹ mens mission er en meget bredere sag, nemlig helheden af den tjeneste ("diakonia" på græsk), hvor kristne mennesker af Gud selv sendes til at gøre Guds mangfoldige gerninger over for andre mennesker af enhver slags.⁸² At være i mission er at være døbt og sendt som en "go-between", der skal gøre Guds gerning blandt mennesker.⁸³ At evangelisere, at være evangelist eller apostel (jf. ApG 1,25), er en del af missionen, helheden af hele kirkens tjeneste (diakonia), nemlig den del, der tager direkte sigte på at bringe evangeliet til den, der ikke kender det, eller i hvert fald ikke er kommet til tro på det.

⁸⁰ Jf. Johannes Nissen, "Mission og evangelisering i Det Nye Testamente", *Synspunkt 22*, DMS-forlag: Hellerup, 1975, og Heinrich Meyer, "Mission und Evangelisation von neutestamentlichen Grundbegriffen her gesehen", i *Jahrbuch Evangelischer Mission*, Hamburg, 1958.

⁸¹ I dansk sammenhæng har især Knud Sørensen, generalsekretær i Det danske Missions-selskab (1979-1988) og senere formand for Dansk Missionsråd, fremhævet, at mission må rette sig mod udøbte. Terminologien var også klar hos hans forgænger som generalsekretær i DMS, C. C. Jessen, "Mission og evangelisering", *Synspunkt 22*, DMS-forlag: Hellerup, 1975, s. 7-12, der skelner mellem evangelisering og mission på linie med dette indlæg.

⁸² Også internationalt har terminologien ligget nogenlunde fast i mange år, jf. Dietrich Werner, "Evangelism from a WCC Perspective: A Recollection of an Important Ecumenical Memory, and the Unfolding of a Holistic Vision", i *International Review of Mission*, Volume 96, July/October 2007, s. 183-203, og Tormod Engelsen, "Mission, Evangelism and Evangelization – from the Perspective of the Lausanne Movement", i *International Review of Mission*, Volume 96, July/October 2007, s. 204-209.

⁸³ Jf. Hans Raun Iversen, "Sendt af Gud med opdrag for Guds Rige i verden. Diakonia som grundbegreb i Det Nye Testamente", i *Grundtvig, folkekirke og mission*. København: Anis 2008, s. 481-500.

I folkekirken har der i det meste af det 20. århundrede været byttet rundt på tingene: Evangelisering som forkyndelse af kerygmaet, udråbelser af heroldens budskab for alle, som i lige grad formodes at have vat i ørerne, har været gjort til kirkens eneste opgave: Kirken skal forkynde og forkynde og forkynde igen for alle uden forskel, har man påstået. Da der aldrig kommer noget varigt ud af det, skal man gentage den samme proklamation og tilsigelse af syndernes forladelse hver søndag. Denne ekstreme forkyndelsesteologi har man vist kun set akkurat i Danmark, hvor staten sikrer rammerne – og samtidigt har rimelig sikkerhed for, at der ikke kom for meget ud af det! Mission har man samtidig set som noget, der rettede sig mod hedninger, så mission skulle helst forbydes i Danmark, hvor alle jo er kristne. I hvert fald var det uanstændigt at drive mission over for folkekirkens medlemmer – for deres egne penge, som de såkaldt grundtvigske havde travlt med at sige for blot 20 år siden. Den tankegang dominerede i Dansk Kirketidende, men ofte også i Præsteforeningens Blad langt op i 1990'erne.

Et karakteristisk udtryk for det 20. århundredes vrangvridning af Det Nye Testaments forhold mellem mission og evangelisering kan man finde hos den produktive praktiske teolog og præst ved domkirken i Århus, A.F. Nørager Pedersen, som kalder forkyndelsen i skikkelse af udråbelse af evangeliet "den eneste opfølgning af Jesu Kristi forligergerning, som er værd at nævne. Faktisk er kirken ene og alene henvist til den opgave..."⁸⁴ Eksegeterne vidste noget andet, men de mødte ikke megen lydhørhed. Professor i København i nytestamentlig eksegesi, Niels Hyldahl, svarede Nørager Pedersen således:

Forkyndelse, prædiken – hvor finder det overhovedet sted i vore dage?? Vi skal da ikke bilde os noget ind! Hvad der foregår på landets prædikestole er snarere, homili, formaning, besindelse, advarsel, belæring, polemik, men ikke forkyndelse, som om tilhørerne ikke allerede var menighed.⁸⁵

En hyppig travet har været brugen af Rom 10,17, hvor der imidlertid næppe står, at "troen kommer af det, der høres", men derimod, at "troen bygger på eller forudsætter, at noget er hørt". Evangelisering og for-

⁸⁴ A.F. Nørager Pedersen, *Den kunst at prædike*. Århus: Anis, 1985, s. 11.

⁸⁵ Niels Hyldahl, i *Præsteforeningens Blad*, 1974/48, s. 801.

kyndelse er således ikke kirkens ét og alt, men derimod en grundlæggende forudsætning for kristen tro. Man kan nemlig ikke tro på det, som ingen har fortalt én om. Det er Paulus' pointe i formuleringen i Rom 10,17.

Mange i min sene 20. århundredes generation, inkl. jeg selv, har sikkert også bidraget til at underbetone evangeliseringens betydning. I et nødvendigt opgør med den ensidige vægtning af den verbale forkyndelse i folkekirken i det 20. århundrede, har fx jeg ofte sagt: "Ordet alene, står aldrig alene", "I Jesus virke går ord og handling hånd i hånd" – og "Ingen bliver frelst for deres mange ords skyld." Og andre har, med en bestemt udlægning af fx Bonhoeffers fængselsbreve og John A.T. Robinsons sekulærteologi, understreget, at det at være kristen består i at bede og gøre det gode – og helst holde mund med al den forkyndelse, som kun alt for let bliver løsagtig og selvretfærdig, fordi ord alene altid er utroværdige, og måske har fjenden tilmed stjålet ordene.

Det kan næppe nægtes, at det nødvendige opgør med den ensidige forkyndelsesteologi har bidraget til, at evangeliseringen igen er blevet sat i skyggen – til fordel for diakonal handling og anden praktisk indsats. I missionselskaberne har man især i de seneste år opprioriteret social og udviklingsmæssig indsats i en grad, så der også i missionselskaberne kun er få medarbejdere, der af personlig erfaring ved, hvad evangelisering er for noget. Dermed mister missionen sit centrum – og missionselskaberne bliver til professionelle, kristeligt inspirerede udviklingsaktører i forhold til kirke og samfund i samarbejdslandene.

På det seneste er der sket nok en drejning på den folkekirkelige hjemmebane. Hjulpet på vej af tilstedeværelsen af muslimske medborgere skal vi pludselig alle være i mission, som udlægges sådan, at vi skal være stolte af vores kristendom og fremhæve den over for alle og enhver tidligt og sent. Derimod er der reelt meget få, der i praksis kerer sig om at bringe evangeliet videre som en positiv forkyndelse for de mange i vort land – endsige udenlands – som ikke har modtaget det, måske fordi de aldrig har hørt det, eller i hvert fald ikke hørt det på en måde, så det viste sig troværdigt for dem. Det myldrer nu med ny-missionske ideologer, fx i Islamkritisk Netværk, men de kender øjensynligt intet til erfaringerne fra den internationale missionsbevægelse og har forstået tilsvarende lidt af, hvad mission som deltagelse i Guds mission indebærer. Ofte har de aldrig selv prøvet at bringe evangeliet til en ærlig muslim eller hedning.

Den nødvendige kirkelige selvforståelse i dagens situation er enkel

nok: Vi må forstå, at kirken som helhed er missional, i sendelse med opdrag fra Gud selv. Døbte kristne er som personer og som fællesskab kaldet til at gøre Guds gerning mellem mennesker. Og som et præcist og umisteligt kernepunkt i denne kaldelse og sendelse skal kirken prioritere evangelisering, positiv forkyndelse af det gode budskab for udøbte – og for mennesker, der ikke kender deres dåbs nåde. Det er vist også omtrent sådan, man tænker og gerne vil handle i frikirkerne, men folkekirken roder fortsat rundt i sin teologi, sprogbrug og praksis. Men for alle kirker gælder det, at de hele tiden står i fare for at sætte antallet af kirkegængere (og gode økonomiske bidrag) over det brændende centrum i Jesus virke: Forkyndelsen af Guds Rige.

Evangelisering i et sekulariseret samfund

Jeg indrømmer gerne, at det på mange måder kan virke lettere at tale om evangeliet om Guds Rige med en hedning, fx blandt masaierne i Tanzania, end med en ny-sekulariseret uldgyde fra Herning. Masaieren ved, hvad han er, og ikke er. Uldjyden mener, at han er kristen, og antageligt har han ret i, at han er kulturkristen. Og uldjyden har ofte nogle fordomme overfor kirke og kristendom, som masaieren ofte er herligt fri for. Men så er det altså heller ikke sværere. Flere og flere ældre i Danmark har glemt Gud så længe, at de også har glemt, at der er noget, de har glemt. Flere og flere unge har aldrig hørt om Gud. Spørger man dem, om de tror på Gud, svarer de, at det har de aldrig tænkt på, for det har ingen talt med dem om før.⁸⁶ Vil præsten lære de nye konfirmander at bede, kan det ske, at de står og måber, ikke fordi præsten er from, men fordi de aldrig har hørt om, at man kan bede. Det er blot nogle få vidnesbyrd om, at vi er på vej ind i en situation med en hidtil ukendt "hardcore" sekularisering i en voksende gruppe af vore medborgere.

Kun 5 % af danskerne betegner sig umiddelbart selv om ateister, når de bliver spurgt i surveys. Det kan tolkes positivt, men kan også ses som et tegn på en dyb sekularisering: Bekendende ateister har ofte et klart billede af den Gud, som de fornægter, mens danskerne, der ikke fornægter Gud ved at kalde sig ateister, ofte er funktionelle ateister, der savner ethvert sprog om Gud og enhver sans for kristne grundbegreber. For så vidt er de missionariske arbejdsbetingelser på mange måder lige så entydige blandt etniske gammeldanskere, som de er mellem ikke-kristne mas-

⁸⁶ Jf. Phil Zuckerman, *Samfund uden gud*. Århus: Forlaget Univers, 2008.

aier i Tanzania – og blandt praktiserende muslimer og hinduer i Danmark. Det er blot evangelisterne, der mangler i den danske missionsituation.

Når det forekommer svært at evangelisere blandt sekulariserede danskere, er grunden primært, at der er alt for få, der har erfaring med det. Det er ikke enhver beskåret at kunne vie sit liv til evangelisering. En troværdig indsats som evangelist beror i høj grad på en personlig nådegave, men praktisk erfaring skal der også til, før evangelisten kan udfylde sit kald.

Et folkekirkeligt program for evangelisering

Hvordan kan evangelisering indarbejdes i den missionale menighedsforståelse, der er under udvikling i folkekirken? Man kan selvfølgelig fortsat bruge de gamle metoder med missionsuger, teltmøder, boder på gader og stræder, dør-til-dør-kampagner, forskelligt mediarbejde og evt. store kampagner á la besøg af Billy Graham og Luis Palau. Vi ved dog, at det alt sammen har en begrænset, relativt indadvendt, berøringsflade i Danmark – betinget bl.a. af den særlige mentalitet blandt danskerne. På den ene side er der ingen grund til at afskære nogen arbejdsform. På den anden side kunne det måske være godt med en prioriteringsdrøftelse, hvor man – fx i Indre Mission – nok engang overvejede, om man mere laver vennepleje end evangelisering.

Når menighedsrådet i Enghave sogn på Vestebro, hvor der er 40 % indvandrere, spørger sig selv, om man ikke bør have et tilbud til det flertal af befolkningen, der ikke er medlemmer af folkekirken, har man ofte svaret: Vi har i sognet tre menighedsbørnehaver, som bringer os i en god og positiv kontakt med en stor del af indvandrerens børn og dermed også med forældrene, ikke blot til juleafslutningerne i kirken, men løbende gennem året. Man kunne tilføje, at alle – også udøbte – er velkomne til en voksende indsats, der er gang i omkring dåbsoplæring i folkekirkens sogne.⁸⁷ Det er alt sammen rigtigt – der er sidst af alt grund til at afkorte kirken berøringsflader, som ofte er både ganske mange og ganske gode. Men evangelisering i fuld forstand er det ikke. Hertil kræves andet og mere. Jeg vil derfor foreslå et folkekirkeligt evangeliseringsprogram i fire punkter, hvor man satser på 1) relationer, 2) migrationer, 3) evangelister og 4)

⁸⁷ Jf. *Dåbsmanual. Opskrifter til folkekirkens arbejde med dåb og dåbsoplæring*. Folkekirkens Døbshilsen og Unitas Forlag, 2008.

oplæring af danskere til evangelisering via deltagelse i evangelisering i missionsselskabernes samarbejdskirker.

Det første punkt er velkendt, men det er nu som altid så grundlæggende, at det stedse må bringes i erindring. Mission er mennesker. Evangeliets broer er relationer mellem mennesker. Den kristne tro er i den forstand en menneskelig sag, at den kun kan gives videre fra menneske til menneske. Én mulighed er som Ray Bakke at satse radikalt på, at alle kristne må udrustes til at være evangelister og præster i deres daglige sammenhænge, mens præsterne i kirken er de hjælpepræster, der skal støtte lægfolket til at gøre evangeliseringsarbejdet.⁸⁸ En anden mulighed er at sørge for, at der overalt er radikalt åbne og rummelige kirker, som inviterer alle slags mennesker med i forskellige sammenhænge, hvor der opstår personlige relationer og gode samtaler om det, vi tror på.⁸⁹ Der er sidst af alt brug for en frontafkortning. Intet bør være uforsøgt, men igen kan der nok være brug for en prioritering af indsatsen. Hvad er vigtigst at støtte op om, Gospel eller pilgrimsvandring, eller begge dele?

Det andet punkt overser vi stadigvæk alt for meget, selv om også det er grundlæggende og historisk har været afgørende i den kristne mission. Historisk set er kristendommen båret verden rundt af folkevandringer af alle slags. I forhold til migrationerne er de udsendte missionærer 'kun' fodnoter, referencer og støttepunkter, i den kristne verdensbevægelse. Vi står lige nu i et boom af folkevandringer, som også er betydningsfulde i vores midte i Danmark. Men vi modtager vore ikke-kristne indvandrere lige så bornert og kulturracistisk, som 'det kristne England' gjorde det med de tusinder af indiske hinduer, der studerede i England for 100 år siden.⁹⁰ Og værre endnu: Vi rækker end ikke konsekvent hænderne ud til samarbejde med de 200 indvandrermenigheder, der er opstået i vores land. Vi har det som de første kristne i Jerusalem, som mente, at de skulle kontrollere kristendommen, mens kristendommens skæbne blev afgjort alle andre steder end i Jerusalem. Som de gamle missionærer, når de var skeptiske overfor folkeslagenes kultur og dannelse, tænker

⁸⁸ Jf. Ray Bakke: *Kristen i storbyen*. Fredericia: Lohses forlag, 1994.

⁸⁹ Natkirkerne er ét af tidens gode eksempler, jf. senest Christina Fundrup "The night church of Copenhagen", i *International Review of Mission*, Volume 96, July/October 2007, s. 248-255.

⁹⁰ Jf. L.P. Larsen, "Indiske studenter i England", i *Nordisk Missionstidsskrift* 1908, Vol X, s. 13-22.

også vi, at vi da ikke blot kan overlade evangeliet til indvandrerne. Vi ser ikke, at problemet er, at vi ikke tør række evangeliet videre.⁹¹ Vi står med historiske muligheder for mission og evangelisering på kryds og tværs, men vi forvalter dem kun mådeligt. Senest har man måttet aflyse Dansk Missionsråds gode plan om ansættelse af en højt kvalificeret indvandrer som evangelist i Danmark, fordi pengene ikke kunne rejses.

Også det tredje punkt har – som det også afspejles i denne bog – omfattende historisk belæg. Skal der peges én gruppe af kirkelige medarbejdere, som bærer evangeliet ud, er det evangelisterne, der melder sig i en lang række kirker i verden. Men man kan da ikke ansætte evangelister i folkekirken? Hvorfor ikke? I Avedøre sogn er der 15.000 indbyggere, men kun 10.000 medlemmer af folkekirken. Og af de sidstnævnte er der mange, som både i teori og praksis miskender deres egen dåb. Det er godt, at der er en menighed med fire præster, sognemedhjælper etc., som på mange måder fungerer som en missional kirke. Men det er skidt, at der ikke er en klar prioritering af evangeliseringen. Meget sker måske – og mere burde ske – på det personlige plan mellem kristne og ikke-kristne. Men det er fatalt, at Avedøre kirke ikke prioriterer sagen ved fx at ansætte en evangelist, der skal koncentrere sig om at bringe evangeliet til de ikke-kristne.

Og det er selvmodsiggende, når folkekirken nu vil forkynde Kristus som ”hele verdens frelser”, mens man på den anden side ikke blot forbyder brug af kirkens midler uden for Danmarks grænser, men også normerer stillinger i kirken efter antallet af medlemmer – helt uden hensyn til behovet for evangelisering blandt udøbte.⁹² Vil folkekirken virke som kristen kirke, må den ansætte evangelister her og nu – mennesker, som er sat fri til dette ene at leve og vidne om Guds Rige blandt ikke kristne af de mange slags, der lever blandt os i Danmark. Mission på Kristi egen måde fordrer, at budskabet og derfor også dets bærere må tage bolig, opslå deres telte, mellem mennesker (Joh 1,14).

Det fjerde punkt handler om missionselskaberne. I missionshistorisk korrekt anerkendelse af, at lokale folk, fx lokale evangelister, er de bedste missionærer, har man trukket næsten alle danske missionærer (som i Danmission nu skal hedde udsendinge) tilbage fra frontarbejdet

⁹¹ Jf. Vincent Donovan, *Christianity Rediscovered*. New York: Maryknoll, 1978.

⁹² Jf. Kirkeministeriets betænkninger 1477 om *Opgaver i sogn, provsti og kirke* (2006) samt 1491 om *Folkekirkens lokale økonomi* (2007).

med evangelisering blandt ikke-kristne. Det er måske ikke altid til afgørende skade for samarbejdskirkernes evangelisering, selv om de dog går glip af den fremmedhedens nådegave, som ofte er afgørende i evangelisering. Det er under alle omstændigheder et dårligt signal at svigte i følgeskabet på den fælles vandring på akkurat evangeliseringens område. Fatalt er det imidlertid, at vi i Danmark går glip af den udrustning til og erfaring med evangelisering, som mange missionærer tidligere kunne bringe hjem.

Missionsselskaberne med Danmission i spidsen er blevet så dygtige og professionelle til en hel masse, at de svigter på akkurat det afgørende punkt, som består i at lære evangelisering gennem deltagelse i evangelisering. Vi har brug for mennesker med dybtgående erfaringer fra fx 10 års deltagelse i evangelisering på Madagaskar. Men vi også brug for præster, der har været med i evangelisering i Indien på et 14 dages udvekslingsprogram – og alt derimellem. Hvornår fatter missionsselskaberne, at evangeliseringen er kristendommens "esse", såvel dens eksistensbetingelse som dens arnested? Måtte vi alle snart omvende os!

Hans Raun Iversen, f. 1948, cand. theol., er lektor i praktisk teologi ved Afdeling for Systematisk Teologi på bs Universitet og 2003-2007 tillige formand for styregruppen for Københavns Universitets satsningsområde, "Religion i det 21. Århundrede". I perioden 1995-2005 var han medlem af først DMS' og siden Danmissions bestyrelse. Blandt hans mange publikationer er "Praktisk teologi" (1995) og "Grundtvig, folkekirke og mission" (2008).

Evangeliseringens teologiske forankring i gudstjenestefejring, inkarnation og treenighed

Af Henrik Sonne Petersen

Evangeliseringens marginalisering i mange kirker i nord – i modsætning til i kirkerne i syd – tydeliggør behovet for en afklaring af evangeliseringens teologiske grundlag. Centrum for evangelisering er Jesus Kristus, og målet er at invitere til efterfølgelse af ham og til fællesskabet af hans efterfølgere. Evangelisering har sit teologiske grundlag i inkarnationen og er knyttet til den gudstjenestefejrende menighed og dens udtryksformer. Motivationen for evangelisering udspringer af den livsforvandlerende oplevelse af den treenige Guds nærvær.

Behov for et teologisk grundlag for evangelisering

”Evangelisering er at give andre et nyt verdenssyn,” lyder det manifest fra én side. Fra en anden lyder det derimod, at evangelisering er nykolonialisme i kristen forklædning. Så hårdt kan debatten spændes op, og det er på den baggrund, at jeg i dette indlæg vil fokusere på det teologiske grundlag for at tale om evangelisering i en europæisk sammenhæng domineret af ’gamle’, historiske kirker.

I mange af vores store, historiske kirker i det globale nord er evangelisering i praksis reduceret til en indlysende, om end pinlig sandhed, som accepteres i teorien, men negligeres i praksis. Følgen har været, at evangelisering i en del tid har været henvist til et tilfældigt engagement i lokale kirkelige sammenhænge, også hos os i Danmark. Et vitalt potentiale i evangelisering finder vi derimod udfoldet hos flere kirker i det globale syd. Her er det ikke strategier, effektive kommunikationsteorier eller avancerede management-ideer, der styrer evangelisering, for det er en integreret del af gudslivet, af bøn og helbredelsespraksis og af lovsangen til den hellige Gud.

Disse få sætninger er i hovedtræk baggrunden for, at vi i Danmission de sidste par år har arbejdet med at beskrive og implementere en strategi om evangelisering.⁹³ I udgangspunktet var vi enige om, at udbredel-

⁹³ To væsentlige dokumenter om evangelisering i en Europæisk sammenhæng er *The Lausanne Covenant*, 1974, og WCC, *Mission and Evangelism: an Ecumenical Affirmation*, 1982. Af gennemarbejdede teologiske værker vil jeg blot nævne Bryan Stone, *Evangelism After Christendom*. Michigan: Eerdmans, 2007.

se af evangeliet er en central del af det at være kirke, men samtidig måtte vi erkende, at vi stod med et erfaringstab, der gjorde det vanskeligt at tale relevant om evangelisering. Derfor måtte vi igennem en længere teologisk drøftelse, før vi kunne formulere en strategi om det. Den følgende diskussion af det teologiske grundlag for evangelisering er mit eget forsøg på at finde et standpunkt, eller måske rettere finde mig selv i denne diskussion. I efteråret 2007 blev strategien for Danmissions engagement i evangelisering skrevet færdig og godkendt af bestyrelsen, og den er vi nu ved at implementere i et meget spændende samarbejde med inden- og udenlandske partnere. Strategien vil jeg dog ikke komme nærmere ind på her, hvor vi skal se fokusere på det teologiske rationale i evangelisering.

Indledningsvis kan vi bestemme evangelisering som en centrifugal funktion om Jesus, der kommer til udtryk i menneskers liv, ord og gerninger. Jeg vil argumentere for, at afsættet for evangeliseringens mange forskellige aftryk skal findes i menigheden, nærmere bestemt i den menighed, der fejrer gudstjeneste. I gudstjenestens synergi mellem det prædikede Guds Ord og de hellige sakramenter findes selve kilden for evangelisering.

To af de helt centrale teologiske komplekser i evangelisering er inkarnation og trinitet. Inkarnationstænkningen leder os til at forstå menigheden som Kristi legeme, mens ideen om Guds treenighed handler om Guds billedet: Hvordan forstår vi Gud? Det er et væsentligt spørgsmål i en evangeliserings-sammenhæng, fordi vores forståelse af Gud er tæt bundet til forståelsen af os selv og andre mennesker. Derfor er det af afgørende betydning, om Gud opfattes som 'væren', som det har været tradition i vestlig teologisk tænkning, eller om Gud opfattes relationelt, som det i højere grad er sket i den økumeniske ortodokse kirke i øst. Det handler med andre ord, om Gud skal opfattes i østens tradition som "perichoresis", hvad der betyder "omkredsning, indlemmelse", eller om han skal forstås i vestlig tradition som "ousia", som betyder "væren". Jeg skal argumentere for, at en perichoretisk forståelse af Gud er et værdifuldt perspektiv i evangelisering, idet det udtrykker en meget tæt relation mellem mennesker og Gud uden at udviske forskellene.

Arbejdet med afklaringen af de teologiske problemstillinger involveret i evangelisering handler ikke primært om at finde frem til et redskab, der kan fortælle os 'hvordan' evangelisering skal udføres. Det er derimod motiveret af et ønske om at skabe større bevidsthed om evangelisering, og at genfinde vejen til den glæde, der springer ud af evangeliet

om Jesus. Håbet er, at et teologisk arbejde kan skabe baggrund for at itale-sætte centrale elementer af kristenlivet, og derved pege på en vej til at genvinde noget af glæden ved at være kristen.

Jesus Kristus som evangeliseringens centrum

Der er en simpel kerne i evangeliseringen, som tit og ofte dækkes helt til af en ornamentering af vanskeligheder, teologiske diskussioner og politisk korrekthed. Derfor er det væsentligt at indlede en diskussion af evangelisering med en afdækning af kerne-elementet.

Centrum i evangelisering har form af et "Ord": Gud gav sin søn, for at enhver skal frelles (Joh 3,16). For os, der hører det, tager det til os og lever ved og af det, er det en kilde til glæde, der finder udtryk i lovsang, i gudstjeneste og i fortællinger. Det er denne glæde, dette budskab, der 'resonerer' igennem alle dele af evangelisering. Derfor beskriver vi evangelisering som den aktivitet, der sigter på at invitere til et fællesskab af efterfølgere af Kristus. Vi taler om 'efterfølgere' i flertal, for selvom kristentro er en personlig overbevisning, der kaldes frem, er det ikke en individualistisk indstilling, og derfor er efterfølgelse noget, der sker i fællesskab. I Afrika er der et udtryk, der gengives i forskellige udgaver, der er varianter af et fælles tema. Her kan der blot gengives med karakter af ord-sprog: "At være frelst er at være i fællesskab." Det er en naturlig del af efterfølgelsen at etablere fællesskaber, menigheder, centreret om gudsdyrkelsen. Fællesskaberne vokser frem af såvel den glæde, der bobler op, som af den smerte, der søger lindring...

Evangeliseringens formål er altså at invitere til efterfølgelse, og for så vidt efterfølgelsen forstås som en pågående proces, må evangelisering også forstås sådan. Der mistes og vindes forskellige ting ved en nyorientering af evangelisering i forhold til tidligere tiders stringente beskrivelse. Der mistes den klare fokusering, at evangelisering retter sig mod mennesker, der ikke har hørt om Kristus. Det betyder ikke, at evangelisering har tabt dem af syne, men de er nu ikke længere det eneste mål. Tabt er derfor også den klare differentiering fra 'os' til 'dem'. Der vindes til gengæld en forståelse af et solidt fællesskab mellem de menneskelige aktører i evangeliseringen, for alle parter har ifølge denne forståelse brug for at blive mødt af det frigørende og livgivende Ord fra Gud.

Skal vi søge udtryk for denne forståelse af evangeliseringen i Skriften kan vi henvise til lignelsen om 'næsten', nemlig fortællingen om den barmhjertige samaritaner (Luk 10). Næsten, eller naboen, er i mange

tilfælde simpelthen opfattet som 'den anden', og det er i forlængelse af det, at fortællingen har fungeret i velfærdsstaten, som en tænkning om inddragelse af 'de andre', som konkret identificeres som dem, der ikke kan forsørge sig selv. Men der er en anden forståelse af 'næste', som allerede Søren Kierkegaard slog til lyd for,⁹⁴ hvor næsten ikke er de andre, men faktisk er os selv. Hos Kierkegaard er vægten altså ikke lagt på de andre, men på "min egen" status som næste, hvad vi her kan angive som mit eget *behov* for at blive næste.

Der, hvor 'næstens' og 'mit' behov falder sammen, er i spørgsmålet om frelse. Frelse er et stort emne, vi desværre ikke kan gå i detaljer med. Her må vi begrænse os til at bemærke, at forståelsen af frelse på den ene side har karakter af en unik historisk hændelse, hvor hvert menneske bliver frelst ved at blive knyttet til den lige så unikke historiske hændelse i Jesu død og opstandelse. Der er forskellige opfattelser af, hvordan det effektueres. Lad os blot nævne, at frelsen kan knyttes til dåb, til dåb og åndsdaab, til Jesu objektive forsoning (Karl Barth), og til den subjektive tilegnelse i tro (Martin Luther). På den anden side er frelse også en daglig begivenhed, associeret til ord lige fra kirkegang (historiske kirker) over befrielse (undertrykte kirker i Sydamerika, Asien og Afrika) til 'heling og forsoning' (karismatiske kirker).⁹⁵

Vi knytter i dette indlæg til ved idéen om Guds folk som en 'modkultur', hvor frelse associeres med deltagelse i Guds nye folk, Guds menighed. Det ligger i forlængelse af John Wesleys (1703-1791) beskrivelse af kirkens karakter som "social hellighed", og John Howard Yoders (1929-1997) gengivelse af "missio Dei" - Guds mission - som det at skabe et folk, der i enhver kultur er "pulpit and paradigm" - udtryk og paradigme - for en ny menneskehed.⁹⁶ Det betyder, at evangelisering konkret stiler mod livsomvæltende forandring for 'mig' og 'dig'. Det er frelse, at få del i en ny menneskehed, og frelsen finder udtryk og bekræftelse i et vidnesbyrd om det nye liv.

⁹⁴ Søren Kierkegaard arbejder med teksten i Luk 10 i sin bog, *Kjerlighedens Gjerninger*, fra 1847.

⁹⁵ Kwabena Asamoah-Gyadu, "Pulling down strongholds: Evangelism, principalities and powers and the African Pentecostal imagination", i *International Review of Mission*, vol.96, nos.382/383, July/October, 2007, s. 306-317.

⁹⁶ Yoder referes i Stone 2007:15.

Samler vi op på formål og mål for evangelisering kan vi sige, at evangelisering først og fremmest er bestemt via en orientering mod Gud-mennesket Jesus. For så vidt evangelisering centrerer om et "Ord", må budskabet evalueres efter dets egnethed til at formidle Ordet, Jesus selv, og muligheden for en intim, transformerende relation til ham. På den baggrund foreslår jeg, at evangelisering opfattes som den funktion, at give et vidnesbyrd ("marturia") om et nyt skridt i troen på Kristus, en ny erfaring med Gud, til glæde og inspiration for andre og til ære ("doxa")⁹⁷ for vor Gud og Herre!?

Der er flere kritiske aspekter i denne sammenfatning. Dels er omvendelse ("metanoia") og frelse ("soteria") ikke nævnt direkte, og dels er prædikenen ikke fremhævet på trods af, at netop prædiken på mange måder har været omdrejningspunkt i moderne missionshistorie. Men det virkelig kritisk aspekt ved sammenfatningen er spørgsmålet, om den skriver evangelisering ind i et terapeutisk orienteret livssyn, hvor alt begynder og ender hos jeg'et. Det vil være tilfældet, hvis evangelisering alene er motiveret af, at jeg'et erfarer noget nyt... Skulle det være tilfældet, at sammenfatningen her beskriver evangelisering som terapi, vil det umiddelbart diskvalificere sætningen, eftersom evangelisering netop har centrum i Kristus og afsæt i menighedens fejring af ham. Vi er ikke på nuværende sted i stand til at udelukke, at sætningen har sådan et terapeutisk sigte, og derfor må vi vende tilbage til spørgsmålet sidst i dette indlæg.

Evangeliseringens perspektiv

Centrum i evangelisering er den person, vi kender på samme måde som nadverens brød, som et knækket og brudt menneske, den korsfæstede Kristus. Og evangelisering er arbejdet med at lade budskabet om ham få livsforandrende betydning. Dette arbejde finder sted indenfor den ramme eller det perspektiv, der udgøres af menigheden, men samtidig er det et arbejde, der er betinget af en teologisk forståelse af menneskets natur, det vi kalder en teologisk antropologi.

Menigheden kan overordnet beskrives som det igang- og iværksættende for evangelisering, og den beskrives med ord som fejring, tradition

⁹⁷ Bemærk at "doxa" i teologisk sammenhæng angiver "ære" eller "herlighed", mens det i filosofisk, sociologisk sammenhæng angiver "praktisk viden" (Platon) eller det, der er "sund fornuft" (Pierre Bourdieu), hvilket ofte er udtalt, forudsat viden.

og økumeni. Den menneskelige natur derimod er det, der begrænser udfoldelsesmulighederne for evangelisering, og disse grænser angives med stikord som kultur, synd og realisme.

Gudstjeneste, nadver og lovprisning

Evangelisering har i nogle sammenhænge, lidt karikeret, været opfattet som et arbejde for at øge antallet af kristne, og har som sådan været noget, der foregik langt udenfor kirkens "område" og gudstjenestefejring, helt ude i kirkens periferi, hvor grænsefladerne til 'verden' gik. I forlængelse af tankerne om forskellen mellem en objektiv og en subjektiv næste-forståelse, som vi refererede til ovenfor, vil vi her antage, at grænsefladerne til verden går ved nadverbordets (eucharistiens) halvkreds. På den halvkreds, vi ser i kirken, knæler de troende, der endnu er i verden og af verden, mens den halvkreds, der fuldender cirklen, den halvkreds, vi ikke kan se, udgøres af de troende, der nu hviler i Guds hånd. Som sådan er nadveren udtryk for en fuld cirkel centreret om Kristus, der deler ud af sig selv, og nadveren bliver derved det første udtryk for det, at "Guds rige er kommet nær," (Mark 1,15).

Fra modtagelsen af livets brød og vand rejser menigheden sig og sendes ud af kirken. Og som Kristus selv var en tjener ("doulos"), og derfor delte ud af sig selv og sit eget, sådan sendes Kristi efterfølgere ud som alles tjenere ("kaipántondiákonos") med et "fred være med jer" ("paxvobis" eller "paxvobiscum"), som et ønske om at tjeneste og fred må være kirkens kendetegn ("nota ecclesia"), der spreder sig i lokalsamfundet i takt med at menigheden går hjem til sig selv.

Men er det evangelisering at gå fra nadverbordet til den diakonale indsats i lokalsamfundet, det der også er blevet kaldt "tjenesten ved bordene," (ApG.6,2)? Ja, for så vidt evangelisering handler om at sprede evangeliet om Kristus, er det ligetil at forstå den gudstjeneste-fejrende menighed som et legemliggjort vidnesbyrd om Kristus i lokalmiljøet. Denne forståelse af evangeliseringen ligger i forlængelse af en moderne opfattelse af kirken som missional, hvor det ligger i selve kirkens eksistens at være formidlende, udfarende, forkyndende.

Forskellen mellem kirkens missionale væsen og evangelisering handler væsentligst om, at evangelisering er aktiv formidling. Det betyder ikke, at budskabet om Kristus kun spredes i planlagte aktiviteter, for det er en pointe i denne artikel, at selve menighedens tilstedeværelse også er en formidling af evangeliet. Men skal evangelisering "dyrkes" og

udvikles, sker det i form af et bevidst arbejde med at formidle Kristi nærvær, gennem gudstjeneste, social omsorg og andre tiltag. Denne forståelse af evangelisering knyttes tæt til det græske ord "marturia", som vi gengiver på dansk som "vidnesbyrd". At være vidner var det, disciplene blev kaldet til af Herren (ApG 1,8), og den første repræsentant for vidnerne var Stefanus (ApG 6-7), der blev stenet til døde. Stefanus' eksempel understreger, at ordet vidne og vidnesbyrd involverer hele mennesket, helt til døden.

Vidnesbyrdet er altså et aktivt udtryk for menighedens tilstedeværelse, og knyttes derfor både til lovprisning ("laudatio"), gudstjeneste ("leiturgia"), prædiken eller proklamation og til socialt engagement ("diakonia") som et ekko af det dobbelte kærlighedsbud: "Du skal elske Herren din Gud af hele dit hjerte og af hele din sjæl og af hele dit sind", og "du skal elske din næste som dig selv," (Matt 22,37-39). Eftersom vidnesbyrdet springer ud af menighedens gudsliv, er det ikke i forskellige teorier om effektive metoder til at møde ikke-kristne med, at vi finder et arketyrisk udtryk for evangelisering. Det finder vi derimod i Jesu emblematiske udtryk om disciplene: "I er jordens salt... I er verdens lys" (Matt 5,13f).

Evangeliseringens primære aktør er Ånden, der baner sig vej ind i mennesker, i lokalsamfund og i kulturer, hvor han er "livets ånde". Åndens gerning er genstand for en stor religionsteologisk debat, og den skal vi ikke gå ind i her. Blot skal vi bekræfte, at der hvor Helligånden er på færde, indenfor og udenfor kirken, er det altid med det universelle sigte at lade Gudsriget blive manifesteret og at indbyde til livsbekræftende transformation. Men det sker ikke løsrevet fra Åndens relation til den specifikke historiske skikkelse, Jesus, og derfor er den "partikulære skandale", som Jesu korsfæstede legeme repræsenterer (1Kor 1,18-25), tæt knyttet til talen om Åndens universelle nærvær, fordi det altid er til ham, at Ånden kalder.⁹⁸

Ånden er dog ikke alene om opgaven med at bringe et vidnesbyrd. Menigheden er indbudt til at samarbejde om at bringe evangeliet videre

⁹⁸ Her følger jeg Veli-Matti Märkkäinen og Alistair McGrath. Märkkäinen, "How to speak of the Spirit among Religions: Trinitarian 'Rules' for a Pneumatological Theology of Religion", i *International Bulletin of Missionary Research*, vol. 30, no. 3, July, 2006, s. 121-127, og Alistair McGrath, "A Particularist View: A Post-Enlightenment Approach", i Dennis L. Ockholm & Timothy R. Philips, red, *Four Views on Salvation in a Pluralistic World*. Grand Rapids: Zondervan, 1995.

og til selv at give udtryk for det nye liv. Ikke kun i kampagner og 'fremstød', men først og fremmest i dens funktion som gudstjenestefejrende fællesskab. Menigheden har altså et ansvar for det, den er, nemlig et fredeligt vidnesbyrd om Jesus som frelser. Menigheden er en fredelig invitation til at deltage i fællesskabet, samtidig med, at den er det fællesskab, der inviteres til.⁹⁹ Det modsvarer en opfattelse af kristenlivet som en gave og en opgave.

Som en afrunding af dette afsnit om evangeliseringens iværksættende perspektiv i gudstjenesten vil jeg pege på det, jeg skimter som det grundlæggende arbejde, eller 'værk', i evangelisering: Hjertet i evangelisering er bøn og studium. Bøn og lovprisning er menighedens svar på Guds Ords nærvær, som vi læser og lærer om i Den hellige Skrift.

Evangeliseringens vold

Evangelisering er dog ikke en neutral aktivitet men er betinget af den menneskelige natur. Som sådan foregår evangelisering i en bestemt social og kulturel sammenhæng, og her viser der sig en række skærende modsætninger. Det drejer sig på den ene side om en snert af vold i den fredelige invitation til efterfølgelse, nemlig i form af et latent krav om ensretning, mens det på den anden side handler om en spænding mellem kristendom og kultur.

Spændingsforholdet mellem evangelisering og kultur, for nu at tage det sidste først, kommer til udtryk i det pragmatiske spørgsmål: "Hvorfor er det så svært at evangelisere? Hvorfor er der så mange forhindringer?" Vi kan ganske kort sige, med skyldig reference til Hannah Arendt (1906-1975), at det skyldes den særlige "menneskelige betingelse". I dette indlæg angiver den "menneskelige betingelse", at alt menneskeligt er underlagt en begrænsning, der i sidste ende refererer til en bestemt holdning: Vendt væk fra Gud, ind i sig selv ("incurvatus in se"). Indstillingen kalder vi traditionelt synd, og den beskrives som ondskab, for så vidt som den ødelægger liv og livsbetingelser for det gudskabte. Dertil kommer, at vi med traditionen vover at tale om en personificeret ondskab ved siden af den ondskab, der inficerer hvert enkelt menneske, fordi en sådan person understreger, at ondskab ikke kan udslettes ved nok så gennemgribende uddrivelsler eller fromhedsøvelser.

⁹⁹ Stone 2007:15.

Når vi vover at kalde evangelisering ladet med en tendens til vold, hænger det dels sammen med personlige erfaringer, som mange har givet udtryk for, og dels hænger det sammen med sociologisk inspirerede studier. Her vil det føre for vidt præsentere sociologiske studier, som dels repræsenteres af skolen omkring Michel Foucault (1926-1984), og dels repræsenteres af den disciplin, der kaldes "post-koloniale studier". Men selvom vi ikke kan gå i detaljer, vil vi dog bemærke, at en hovedpointe i begge de nævnte retninger er, at viden indeholder et moment af magt. Og for så vidt evangelisering i mange tilfælde handler om at formidle viden, endda om Gud, er evangelisering involveret i et magtspil. Dette aspekt hører med til en realistisk forståelse af evangelisering.

Dertil kommer, at der er en del erfaringer, der tyder på, at vi let kobler evangelisering sammen med andre dagsordner, som fx etnicitet, kultur, politik, moral mv. Det får de beklagelige følger, at indgangen til Guds rige ikke går "gennem et nåleøj", men gennem tilpasning à la Prokrustes til en bestemt sammenhæng.

På denne baggrund finder jeg det nødvendigt at angive råskiten til et etisk forbehold for evangelisering.

- Evangelisering som vidnesbyrd foregår primært i relation til lokale omgivelser, og her må der være opmærksomhed om, at der udtrykkes respekt for lokale menneskers kultur og etniske baggrund. Det er simpelt hen en troværdighedstest for evangelisering, der er tale om her.
- For så vidt vidnesbyrdet om Kristus indeholder et videnselement, og dermed er involveret i et magtspil, må et engagement i evangelisering følges af et lige så stort engagement imod vold.¹⁰⁰

Evangeliseringens karakter af inkarnation

I det foregående har vi fremhævet, at det fredelige vidnesbyrd er evangeliseringens privilegerede udtryksform. Men ordet vidnesbyrd er tvetydigt, idet et vidnesbyrd både kan aflægges mundtlig, samtidig med at man kan 'være' et vidnesbyrd i liv og levned. Derfor må vi behandle

¹⁰⁰ Miroslav Volf, *Exclusion and Embrace. A Theological Exploration of Identity, Otherness, and Reconciliation*. Nashville: Abingdon Press, 1996, s. 272: "Commitment to non-violence must accompany commitment to truth" (Forpligtelse på ikke-vold må ledesage forpligtelse på sandhed).

evangeliseringens teologiske rationale i to dele, en, der handler om inkarnation, og en, der handler om proklamation.

Vidnesbyrd i liv og levned handler i bund og grund om Kristi inkarnation. Inkarnation er et hovedord i moderne teologi i så høj grad, at det ikke giver mening at forsøge at præsentere en oversigt her. Dertil kommer, at det var en af hoveddiskussionerne ved det første af de syv universelt anerkendte koncilier, det der fandt sted i 325 i Nikæa, og ligeledes ved det fjerde koncilium i 451 i Kalkedon. Men i stedet for en historisk perspektivering skal vi her 'nøjes' med at referere til Paulus' brev til Filipperne, hvor han gengiver en sang om Kristus, som er blevet paradigmatiske for forståelsen af inkarnation, (Fil 2,5-11). Hovedpointerne er på den ene side det, at Kristus Jesus "blev mennesker lig", og på den anden side, at han "gav afkald ... [og] tog en tjeners skikkelse på."

I inkarnations-tanken ligger der det, at Guds søn inkarneres som et budskab fra Gud, om Gud selv, om menneskelivet, og om muligheden for at lade det guddommelige relatere intimt til det menneskelige. Jesus står her i en formidlingstjeneste à la profeterne før ham, og det er den tjeneste, han kalder sine disciple til at efterfølge ham i. Det er et gentaget tema i evangelierne, at disciplene skal overtage Jesu funktion (fx Joh 20,21), og temaet føres videre i stærke toner af Paulus, når han taler om kirken som Kristi legeme (fx 1Kor 12,27). Inkarnationen er altså ikke kun en beskrivelse af Kristi eksistens, men også af kirkens, idet kirken opfattes som Kristi repræsentation.

I evangelierne finder vi konkrete eksempler på, hvordan Jesus opfatter det at være i "en tjeners skikkelse." Jesus indtager meget konkret en tjeners funktion i forbindelse med den sidste nadver (Joh 13), hvor han vasker disciplenes fødder og derved formidler et vigtigt budskab om relationer mellem disciplene. Lad os på den baggrund, og inspireret af indsigt fra befrielsesteologi i Sydamerika, Afrika og Asien, foreslå, at de følgende sætninger antyder konsekvenser af Jesu inkarnation i en tjeners skikkelse.

- Vidnesbyrdet om Gud lærer vi af 'de andre', de fattige og undertrykte.
- Vidnesbyrdet om Gud springer frisk ud af erfaringer af brud, mens det har tilsvarende svært ved at springe ud af en tilværelse fyldt ud, hvad enten det så er af ideologi eller af mange penge.

Giver det os en antydning af evangeliseringens 'hvordan'? Kan vi sige, at evangelisering først retter sig mod mennesker, der har erfaringer med 'brud'? Eller, skal vi snarere sige, at røsten af Guds Ord høres bedst i fortællinger om "brud", og at kvinder af en eller anden grund synes at være bedst til at følge Kristus efter, fordi de lytter bedst til brud-erfaringer?

Spørgsmålene kan ikke uden videre besvares bekræftende, men de giver os anledning til at fastslå, at Kristus som evangeliseringens omdrejningspunkt og kerne, er en model for menneskeliv. Men eftersom tjener-skikkelsens højdepunkt er korset, er det også nagelfast, at Kristus ikke kun er model.¹⁰¹ Han er nemlig Gud på korset, og kan som sådan ikke fungere som model, men er derimod genstand for tilbedelse og lovsang. Denne del af inkarnationen kan ikke efterleves, men kan kun formidles i et vidnesbyrd, der som en kanon veksler mellem syndsbe kendelse ("confessio") og lovprisning.

Følgende disse betragtninger om inkarnationen som den ene del af det teologiske rationale i evangelisering kan vi sige, at:

- Evangelisering sker gennem det inkarnerede vidnesbyrd i menigheden, som får konkrete udtryk i gudstjeneste og socialt engagement.
- Evangelisering som inkarneret vidnesbyrd relaterer til erfaringer af "brud", og erfaringer fra det globale Syd peger på, at sådan et vidnesbyrd bedst kommer til udtryk gennem fortælling, sang og billeder.

Evangelisering som proklamation

I og med at vi i det foregående har knyttet evangelisering tæt til den gudstjenestefejrende menighed, har vi også knyttet evangelisering til de forskellige udtryksformer, der benyttes i menigheden. Nogle gange har de forskellige former for evangelisering fået en samlende betegnelse som de "fire p'er," ud fra fire engelske ord. Det første af disse p'er udgøres af

¹⁰¹ Det er denne problemstilling, som har fået Stanley Hauerwas til at skrive, at Gustavo Gutiérrez har, "perhaps unwittingly, underwritten a sense of liberation at odds with the Gospel" ("måske ubevidst, accepteret en betydning af befrielse i modstrid med evangeliet," HSP oversættelse). Hauerwas citeret og diskuteret af David G. Kamitsuka, "Salvation, Liberation and Christian Character Formation: Postliberal and Liberation Theologians in Dialogue", i *Modern Theology*, vol.13:2, April 1997.

”presence”, nærværet, som handler om vidnesbyrdet i liv og levned. Det har vi allerede været en del inde på. De andre tre står for ”proclamation” (proklamation), ”power” (magt) og ”persuasion” (overtalelse).

Her skal vi ikke gå ind på alle fire, men blot fremhæve det andet privilegerede ”p”, nemlig proklamationen. Historisk set har det været forkyndelsen, der har stået i centrum af forståelsen af evangelisering. Det er jo ikke så mærkeligt, eftersom Paulus sætter fokus på evangelisering i mange sammenhænge, men mest programmatisk dér, hvor han lader logikken lede fra en manglende tro til en udsendelse af kristne, der kan bringe vidnesbyrd om Kristus videre (Rom 10,14-15). Forkyndelsens særstatus understreges ved, at den også har en funktion dér, hvor Paulus lader logikken bryde sammen til fordel for Guds dårskab (1 Kor 1, 21-25).

Essensen i proklamationen er ikke højroset og højstemt tale, der signaler en ophøjet funktion af den, der taler. Hovedpointen i forkyndelsen er, at der sættes ord på nogle erfaringer, der ellers kan være nok så tvetydige. Jeg tænker også her på menighedens sociale engagement, som kan blive usynligt og profilløst, hvis det ikke indgår i et vekselvirkningsforhold med det mundtlige vidnesbyrd, vi kategoriserer som forkyndelse eller proklamation.

Samler vi de elementer, vi har nævnt, giver det følgende rudimentære billede af proklamationen:

- Vidnesbyrdet har privilegeret form i en vesteuropæisk sammenhæng både som et vidnesbyrd gennem nærvær og som en fredelig, dialogisk forkyndelse.
- Det mundtlige element er med til at klargøre og udfolde det vidnesbyrd, der lyder gennem menighedens sociale engagement. Men det mundtlige introducerer også en nødvendig kritisk instans i form af rationalitet, som der altid må gøres plads til, når der tales om åndelige udtryk.
- Proklamationens privilegium i historiske kirker betyder ikke, at de andre tre ”p’er” gøres mindre væsentlige, for der er en indre sammenhæng mellem disse midler, som forhindrer, at ét bliver enerådende. Snarere må vi betragte et privilegeret ”p” som en indgang til de andre...

Det er bemærkelsesværdigt, at der i afklaringsarbejdet af evangeliseringens teologiske rationale tegner sig et billede, som mere ligner et lev-

ned og en levevis end en række aktiviteter. Det understreger, at det kan være vigtigere at fremelske et sprog om evangeliseringen end at planlægge et antal programmer, for det er igennem sproget, at vi arbejder med os selv, både som menighed og som enkeltpersoner. Det drejer sig især om opfattelsen af kristendom som en transformerende opgave (Fil 2,12), der både er fredelig, glædelig og livsvarig. For her står vi i Danmark med et eklatant behov for at formulere og danne opgaven, sådan at den ikke antager karakter af en udefra påtvunget individuel forpligtelse, men kan beskrives relevant som tæt knyttet til en livsomformende befrielse, idet opgaven både bekræfter og udfolder 'frelsen'.

Treenighed og motivationen for evangelisering

Evangeliseringens rationale har vi nu identificeret via inkarnation og proklamation. Men motivationen til at gå ind i rationalet og invitere til efterfølgelse repræsenteres primært af den treenige Gud.¹⁰²

Når vi spørger til hvad der er den drivende kraft i evangelisering, finder vi mange forskellige svar, men et af de traditionelle handler om "dom og fortabelse". Doms-perspektivet er en klassisk motivation for mission og evangelisering, som i romantikken blev til en forestilling om, at de "ædle vilde" måtte frelses nu, da verden var i det sidste kvarter af den tolvte og sidste time. Det skulle dog ikke være et stort problem at frelse dem, for de lokale folkeslag var samtidig opfattet som "tomme tavler", "tabula rasa", der kun ventede på at blive beskrevet og givet indhold.

I dag er det umiddelbart svært at godtage den klassiske skarpe opdeling mellem "os", der spreder evangeliet og er frelste, mens de "andre" er fortabte, i hvert fald indtil de omvender sig og slutter sig til os. Samtidig er det dog også klart, at Bibelen taler så længe og stærkt om dommen over verden og over de enkelte mennesker, at vi ikke uden videre kan skubbe emnet til side.¹⁰³ Desuden skal det bemærkes, at synds- og domsperspektivet over kristendom i almindelighed og evangelisering i særdeleshed har en vigtig funktion, idet det er væsentlige elementer i at

¹⁰² Emnet om Guds nærvær som motiverende faktor har jeg arbejdet med i en etisk sammenhæng, i en endnu uudgivet lærebog til etiopiske teologiske seminarier, *Elements of Ethics in an Ethiopian, Evangelical Setting*.

¹⁰³ Knud Jørgensen har vist, at spørgsmålet om dom kan tages helt alvorligt, som et personligt emne, uden at det betyder, at missionens motivationskilde skal findes her. "Misjon og fortælpelse", i *Luthersk Kirketidende*, nr .5, 2007.

etablere en brudlinje mellem evangelisk kristendom og et såkaldt tros-evangelium, der betoner herlighed og fremgang på bekostning af de svageste.

Hovedkilden til evangeliseringens motivation finder vi dog ikke i domsperspektivet, men i den treenige Guds nærvær. I de bibelske beretninger om mennesker, der møder Gud, er ild og røg tit benyttet som markører af Guds hellighed. Men markørerne symboliserer også den karakter, menneskene så at sige 'smittes med' i mødet med Gud. Mennesker 'brænder', efter at have mødt Gud, og må spørge hinanden: "brændte vore hjerter ikke i os..." (Luk 24,32). Afsmitningen kan også tage karakter af utrolige krav, som vi hurtigt afviser som lidenskabelige overdrevelse: "Vær da I fuldkomne, som jeres himmelske fader er fuldkommen!" (Matt 5,48), eller "Vær barmhjertige, som jeres himmelske fader er barmhjertig!" (Luk 6,36).

Det er min opfattelse, at det er den hellige Guds nærvær, der motiverer mennesker til at engagere sig med andre mennesker, herunder til at bringe evangeliet om Kristus videre i socialt engagement og forkyndelse, og igennem argumentation og tegn og undere. Derfor lød det tidligere i dette indlæg, at evangelisering springer ud af omvendelse og glæde, af gudstjeneste og lovprisning, for det er de udtryksmåder, vi har til at reagere på et omkalfatrende møde med den hellige Gud.

Er det muligt at præcisere hvilken rolle treenigheden spiller i evangelisering?

Vi er kaldet til at efterligne den jordiske kærlighed hos den samme Treenighed, som førte til passionen (lidelsen) på korset, fordi den fra starten var en passion for den, som er fanget i ikke-kærlighedens snarer og forført af uretfærdighed, bedrag og vold.¹⁰⁴

Den korsets passion, Volf omtaler som en social motivationsfaktor, er den samme, der kendetegner evangelisering. Det er en paradoksalt glæde over korset, over Kristi nærvær, der springer ud i gudstjeneste og lovsang og fortsætter i diakoni og forkyndelse, fortalervirksomhed og tegn og undere. Og som den korsfæstede indsatte sine disciple i tjenesten med

¹⁰⁴ Miroslav Volf, "'The Trinity is Our Social Program': The Doctrine of the Trinity and the Shape of Social Engagement", i *Modern Theology*, vol.14:5, July, 1998, s. 415 (HSP oversættelse).

ordene "tag imod Helligånden!" (Joh 20,22), sådan indsættes vi i evangeliseringens tjeneste. Ved Helligåndens mellemkomst blæses der liv i mennesker, og ligesom Guds ånde engang gav liv til Adam, sådan giver Kristi ånde liv til Kristi legeme, hans menighed, som derved bliver et nyt ord, nemlig et vidnesbyrd om ham.¹⁰⁵

Treenighed er i denne sammenhæng udtryk for, hvilken Gud, vi taler om. Det er den Gud, der både er skaber og genløser, og som derfor både er hellig og ærefrygtindgydende, samtidig med at han er far. Den hellige Gud er den nære Gud, der lider med sin skabning. Gud, der "lider med...", er en tankegang, der arbejdes med i såvel den såkaldte proces-teologi centreret om John B. Cobb (1925-) og i befrielsesteologi. Vi skal ikke gå ind på de sociale konsekvenser af denne gudsforståelse, selvom det oprindeligt var det, der var hovedsagen. I stedet skal vi her, hvor vi fokuserer på evangelisering og derfor på en bestemt relation til andre mennesker, holde fokus rettet mod det aspekt af dynamik, der ligger i ideen om Gud som med-lidende... Det handler nemlig om, at Gud i denne opfattelse ikke længere er en statisk enhed, men en dynamisk størrelse, som dels kan have en indre udvikling, dels kan udvikle sig i samspil med sin skabning. I forlængelse af en genfundet interesse for Øst-kirkens teologi udtrykkes denne gudsopfattelse med det græske ord, "perichoresis",¹⁰⁶ hvad der bogstaveligt angiver en indlemmelse eller indkredsning, men som i forbindelse med Den treenige Gud angiver en intim relation mellem personerne som ikke lader deres forskellighed blive udvisket.

Et "indlemmende" perspektiv har i nyere teologisk tænkning både ført til undsigelse af Guds personlighed (Paul Tillich; 1886-1965) og til en reel undsigelse af teisme (John Shelby Spong; 1931-). Ingen af disse eksper skal dog få os til at forlade det dynamiske, perichoretiske perspektiv. For i sammenhæng med evangelisering lader det os få et glimt af en Gud, der både er intimt nærværende, samtidig med at han er over og hinsides hele den materielle sfære.

¹⁰⁵ Inspiration til dette afsnit finder jeg hos Volf 1996 og 1998, og hos Max Turner, *The Holy Spirit and Spiritual Gifts. Then and Now*. Carlisle: Paternoster Press, 1999 (første udgave 1996).

¹⁰⁶ St. Johannes af Damaskus (676-749), også kendt som Johannes Chrysostemos ('den gyldne mund' - med henvisning til hans fremragende prædikener), angives som oprindelse til brugen af ordet "perichoresis" i forbindelse med treenigheden, konkret i tilknytning til en udlægning af Joh 14,10.

Hovedsagen er dog ikke de besværlige ord. Det handler derimod om et gudsbillede, som ikke kan udsondres som overflødig. Vi er ikke i stand til at indtage Guds position som mennesker, men kan kun bære vidnesbyrd om det håb og det liv, vi selv har erfaret i relationen med Gud. Den perichoretiske opfattelse af Gud motiverer os derfor til at bringe et *fredeligt* vidnesbyrd om den livsomvæltning, der følger med Kristi nærvær, vel vidende, at vi ikke kan 'spille Gud' for andre mennesker. Derfor tager vidnesbyrdet ofte fortællingens form, men det kan for eksempel også inkarneres i menigheden i form af en stemning: "Her er godt at være!"¹⁰⁷

Nu kan vi kort vende tilbage til den definerende formulering om evangelisering, som vi forlod uafgjort i begyndelsen af dette arbejde, nemlig at evangelisering drejer sig om et vidnesbyrd om et nyt skridt i troen på Kristus. Fordi evangelisering her tager afsæt i den troendes erfaring af troen på Kristus, spurgte vi, om formuleringen kunne opfattes som et udtryk for en terapeutisk tendens, hvad der så afgjort ville diskvalificere udtrykket. Her ved afslutningen på spørgsmålet om evangeliseringens motivation er vi nu i stand til at besvare det kritiske spørgsmål. For her er det blevet klart, at det ikke er det terapeutiske 'jeg's' indre bevægelse, der motiverer evangeliseringen, men at det tværtimod er den hellige Guds nærvær, der driver og næsten river evangelisering ud af menigheden.

Evangeliseringens dynamiske karakter

På baggrund af den centrale placering, den treenige Gud spiller som motivationskilde, er det ikke så overraskende, at vi kan afslutte med et par ord om den dynamiske karakter af evangelisering. Den dynamiske karakter følger både af, at evangelisering springer ud af det fejrende kristne fællesskab, og at den motiveres af en nærværende Gud. Men dynamikken viser sig også i det forhold, at vidnesbyrdet om glæden ved Kristus lige så vel kan lyde fra den, der lige har stødt på Jesu navn og fundet det frigørende fra tidligere tiders strenge ritus, som det kan lyde fra den, der er vokset op i en såkaldt kristen kultur og oplever, at Kristus igen griber ind i hendes liv.

¹⁰⁷ Det forkyndende element af menighedens tilstedeværelse har i kirkehistorien fundet udtryk gennem det, der er kaldt det 'guddommelige embede', som er et udtryk for tidebønnernes liturgi. Jf. Paul Bradshaw, *The Search for the Origins of Christian Worship. Sources and Methods for the Study of Early Liturgy*. London: SPCK, 2002. (2. udg.).

Dynamikken i evangelisering udfolder sig endelig i spørgsmålet om omvendelse. For omvendelse er om noget et paradigmatiske udtryk for tidlig moderne mission, som det mål, der blev sigtet efter at fremkalde hos 'de andre'. I en dynamisk opfattelse af evangelisering er omvendelse ikke længere udtryk for målet, men er blevet en central forudsætning for at bringe et sundt vidnesbyrd om Kristus, ham til ære og mennesker til gavn. Det handler om, at det budskab om Kristus, der lyder mangfoldigt ud af den gudstjenestefejrende menighed, og som kalder mennesker til Kristus, er et budskab, der også lyttes til af menigheden. Derfor må vi sige, at det er gennem omvendelse, eller rettere gennem villighed til at blive omvendt, at menigheden slår følge med de mennesker, budskabet om Kristus bæres til, i stil med Paulus, der siger: "Vi er ikke herre over jeres tro, men medarbejdere på jeres glæde" (2 Kor1,24).

Henrik Sonne Petersen, f. 1964, cand. theol. og ph.d. i filosofi, har siden 2006 været programleder i Danmission for teamet "Kirkens Liv og Vækst", og fagkonsulent for teologisk uddannelse og evangelisering. I perioden 2001-2005 var han udsendt af Dansk Etioper Mission til Etiopien, hvor han underviste ved Mekane Yesus Seminary og ved Ethiopian Graduate School of Theology. Han har bl.a. skrevet "I skyggen af et kald," i Præsteforeningens Blad, 2002/18, og udgivet "Stories of Bale. Religious Development & Evangelical Christianity" (Addis Abeba, 2005).

